

SPD 1906 - 1996 ZGVS

90. obletnica
1. slovenskega tečaja
za gorske vodnike

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

5

maj 1996

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1996

5

letnik XCVI

izhaja od leta 1895

vsebina

	Čigava je Planinska zveza Slovenije?	193
Marjan Rztresen	Spomeniki ob poti	195
Marjan Rztresen	Slovenec hoče smučati z Everesta	196
Rudi Klinar	Sestop	198
Aleksandar Aničin	Plaz me je nosil in izpustil	199
Janez Kovač	Ujetnik visokogorske zime	200
Tomaž Vrhovec	Kako se pozimi ne hodi v gore	201
Franjo Krpač	Prilaganje najšibkejšemu na turi	202
Uroš Podovšovnik	Ko gore obmolknejo	204
	Slovenske patagonske gore	205
Vera Pipal	Ojstrica pozimi	206
Božo Benedik	Bled in planinstvo	207
Dr. E. Kornelj	Gore za kakovost življenja starostnikov	209
Stanko Klinar	Ciril Lavrič (1918—1996)	211
Zvonko Čemažar	Kako bi rad	212
Dušan Černič	Pozimi na Triglav	213
Jurij Rosa	Valentin Stanič v javnem spominu — 3	214
Davo Karničar	Alpinizem, samoljubje, ljubezen	216
Mila Vlašič	Ko je zemlja darove delila	220
Brane Praprotnik	Žeja	221
Vojko Čeligoj	Snežniška znamenja	224
Martin Šolar	Gore na obeh straneh velike luže	226
Aleš Potisk	Zdaj je popolnoma odvisna še žena	227
Slavko Rožič	V deželo Inkov romajo lepi spomini	228
Andrej Kastrin	Grossglocknerska pustolovščina	231
	Odmevi	232
	Iz planinske literature	233
	Društvene novice	235

Slika na naslovni strani: **Jutro na Grossglocknerju**

Foto: Uroš Zagožen

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvorčakova ulica 9, p. p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Rztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Dolinšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojim, Tone Škarja in Franček Vogeltnik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta dr. Milan Naprudnik. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101-678-47046, devizni račun pri Ljubljanski banki - Gospodarski banki d. d. Ljubljana 50100-620-133-900-27620-sifra valute-3053/8. Naročnina za leto 1996 znaša 2500 tolarjev in je plačljiva v največ dveh obrokih po 1250 tolarjev, posamezna številka stane 250 tolarjev. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna JOŽE MOŠKRIČ d. d. v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometenem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in Mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5 %.

LETOŠNJA SKUPŠČINA PZS JE MINILA BREZ VELIKIH PRETRESOV

ČIGAVA JE PLANINSKA ZVEZA SLOVENIJE?

Popolnoma brez pretresov, predvsem še usodnih, ki so jih nekateri pričakovali, se je v veliki dvorani časopisnega podjetja Delo v Ljubljani 30. marca v manj kot štirih urah končala letošnja skupščina Planinske zveze Slovenije. Od 202 planinskih društev — članic PZS je bilo prisotnih 125 delegatov, kar je malone 62 odstotkov vseh delegatov, ki so zastopali več kot 85.000 ta čas organiziranih slovenskih planincev.

Po pričakovanih sta bili osrednji točki dnevnega reda poročilo o delovanju PZS med skupščinama in poročilo komisije za lastninska vprašanja ter še predvsem razprava o obeh točkah.

Andrej Brvar, predsednik PZS, je na kratko povzel nekatere najpomembnejše aktivnosti Zveze v minulemu letu. Predvsem je poudaril, da je bila slovenska planinska organizacija na lanskoletnem zasedanju generalne skupščine Mednarodne zveze planinskih organizacij UIAA potrjena kot organizator generalne skupščine te zveze leta 1997 in da je bila PZS enakopravno vključena v priprave na ustanovitve delovne skupnosti planinskih zvez alpskih držav CAA (Club Arc Alpin), ki so jo potem lani tudi ustanovile planinske organizacije Avstrije, Francije, Italije, Liechtensteina, Nemčije, Slovenije in Švice.

NADSTRANKARSKA PLANINSKA ZVEZA

»Prav nič evropski pa nismo v zadnjem času v skrbi, ki jo namenjajo politične stranke civilnemu življenju, zlasti društvom,« je dejal predsednik Brvar. »Mnoge politične stranke kažejo odkrite namere, da svoj vpliv in moč razširijo tudi na društva. Priča smo temu, da vabijo vodilne društvene funkcionarje v strankarske vrste, da strankarsko aktivni ljudje dobivajo naloge za delo v društvih. Politične stranke so začele ustanavljati društva, pri čemer je jasno, da politična stranka ustanovi društvo iz strankarskih interesov. Če bo dejansko prišlo do politizacije društvene sfere, potem bo to dodatno razdeljevalo Slovence. Ne smemo pozabiti, da so v slovenski zgodovini kulturna, gasilska in športna društva praviloma združevala, stranke pa delile ljudi. PZS ima ugled tudi zato, ker je nestranskarška ali celo nadstranskarška.«

Potem se je samo dotaknil lani sprejetega Zakona o društvih in uspehov na različnih področjih gorniškega delovanja, kajti poročila komisij so natisnjena v marčni številki Obvestil, »uradnega lista PZS«. Dejalo je le, da to poročilo ne zajema ocene o splošnem vplivu planinstva v Sloveniji, da je nemara storjen prvi korak k temu, da bomo v kratkem v Mojstrani dobili slovenski planinski muzej, da je Mladinska komisija pri PZS lani naposled le prebrodila kadrovsko in vsebinsko krizo, da je treba slovensko kategorizacijo gorskih vodnikov približati kategorizaciji UIAA, kar pomeni manj kategorij slovenskih gorskih vodnikov, in da je pri kar uspešni ekološki sanaciji naših planinskih postojank denarni delež države prav skromen.

KORISTEN GORNIKOV SVETOVALEC

Razprava je bila dokaj burna, kljub časovni omejitvi vsakega razpravljalca le na pet minut kar dolga in vsebinsko pestra.

Začel jo je načelnik Komisije za GRS **Daniilo Škerbinek** in govoril, kajpada, o gorskih nesrečah, vzrokih zanje in o delu 666 slovenskih gorskih reševalcev, ki delujejo v 17 postajah GRS. Posebne pozornosti je bil deležen podatek, da bo kmalu izšla brošura Gornikov svetovalec, ki bo prevod take avstrijske brošure in jo bodo delili brezplačno.

Matjaž Drčar je načel izredno aktualno temo o načrtih za kar dva radarja na Menini planini, čemur odločno nasprotujejo domačini, tudi člani PD Gornji Grad. Dejalo je, da bosta imela predvidene negativne posledice na živo naravo, poleg tega bosta zaprti dve najlepši tamkajšnji razgledni točki, vprašljivo pa je tudi neoporečno napajanje Zadreške doline s pitno vodo, ki jo ta dolina dobiva z Menine. Rekel je, da radar nikakor ne sodi na območje, ki naj bi ga razglasili za krajinski park. Skupščina PZS naj bi sklenila, da slovenski planinci nasprotujejo taki sporni gradnji.

Milan Čilenšek iz PD Večer se je zavzel za to, naj planinska društva ne sklicujejo letnih konferenc, kar je nekaterim ostalo v navadi, ampak občne zборе, skupščine PZS pa naj bodo odslej kongresi.

VPLIVI VELIKIH IN MALIH

Marjan Oblak iz PD Ljubljana Matica je predvsem želel, naj bi se Planinska zveza Slovenije tudi po imenu spremenila v Zvezo slovenskih planinskih društev, v novih pravilih pa naj bi bilo natančno določeno, katere naloge naj ta zveza opravlja za društva, ki bodo njene članice. Ponovil je na več zadnjih skupščinah izrečeno zahtevo tudi drugih delegatov, naj bodo društva v PZS in seveda tudi na njenih skupščinah zastopana glede na svoje dejavnosti, ne pa vsako z enim delegatom, saj nekatera društva brez vsakršne ekonomije štejejo le nekaj deset članov, medtem ko nekatera oskrbujejo kočice in pota, imajo vsakršne komisije, vrhunske alpiniste in številen podmladek, v Zvezi pa je vpliv enih in drugih popolnoma enak. Naposled je želel, da bi ustanovili podkomisijo za planinsko tovorno žičničarstvo.

Karlo Kocjančič iz Meddruštvenega odbora Primorske je potarnal nad težavami pri organizaciji zadnjih zimskih množičnih pohodov: njega dni, je dejal, je planinskim organizatorjem pomagala vojska, letos pa so bili planinci iz Ilirske Bistrice pri organizaciji zimskega pohoda na močno zasneženi Snežnik popolnoma sami.

Janko Korošec iz PD Srednja vas v Bohinju se je pritožil nad nekakšnim nadzorništvom Triglavskega narodnega parka nad okoljevarstvenim delom planinske organizacije, ko je dejal, da kljub dokaj visokemu standardu v nekaterih planinskih kočah planinci že sami

natančno vedo, kako je treba varovati gorsko naravo, ki jo v resnici tudi varujejo. Ob tem je ošvrknil slovensko državo: v Avstriji prispevajo planinci za ekologijo v gorah le 40 odstotkov sredstev, država in pokrajina pa ostalo.

KATEGORIZACIJSKI ZAPLETI

Ivo Bergant iz PD Tržič je ponovil že nekajkrat izrečeno dilemo: ali naj imajo planinska društva tudi pozimi ob koncih tedna odprte nekatere svoje močno obiskovane planinske kočice, čeprav ob slabem vremenu finančno veliko tvegajo in je takšno oskrbovanje tudi denarno vprašljivo, ali pa naj se sprijaznijo z jezo planincev, ko bi se tudi ob lepem vremenu znašli pred zaprtimi vrati.

Rudi Kocjančič iz PD Jesenice je bil ogorčen nad kategorizacijo vodnikov, ker se mu ne zdi logično (in ne samo njemu), da alpinistični inštruktor, na primer, ki mora obvladovati visoke plezalske težavnostne stopnje (in jih tudi obvladuje), ne sme pozimi voditi skupine na ne pretežavno goro. Zavzel se je za preprostejšo in učinkovitejšo kategorizacijo vodnikov, kakršno imajo v drugih članicah UIAA. Odohraval pa je odločitev, da »smo nevarne zimske spominske pohode prestavili na pomlad, ker so življenja vendarle dragocenejša od spominov«.

Dragica Onič iz PD Poljčane se je pridružila takemu mnenju: ali ni za več nesreč zadnjih let, je rekla, krivo tudi to, da smo zapletli kategorizacijo, nekateri pa so zaradi takšne birokracije užaljeni in ne vodijo več. Izrazila je tudi prepričanje, da se ljudem pač ne bi bilo treba hoditi sončiti in kopat prav h Krnskemu jezeru, ki mu takšne količine krem, s katerimi so namazani kopalci, močno škodujejo. (O kopanju v Krnskem jezeru je bilo zadnji čas nasploh nekaj razprav, tudi na posvetovanju med predstavniki Triglavskega narodnega parka in planinski društvi, ki imajo v parku planinske kočice; tam je bilo rečeno, da predpisa o prepovedi kopanja še ni; tako ob tem kot tudi ob drugih visokogorskih jezerih bi lahko planinci kvečjemu postavili table z vljudnimi prošnjami, naj bi se pohodniki kopanju vendarle odpovedali.)

MRTVO DRUŠTVO BREZ PODMLADKA

Zvone Šere iz ljubljanskega PD Drago Bregar bi želel v statističnih pregledih gorskih nesreč podatek, koliko nesreč se je zgodilo na organiziranih izletih z vodniki in koliko na individualnih planinskih turah. Po njegovem mnenju (ki pa še ni dokazano) je na izletih z izprašanimi vodniki razmeroma prav malo nesreč.

Lojze Anzeljc iz PD Lisca je kot predstavnik svojega društva brez dlake na jeziku povedal, da »iz poročil za sedanjo skupščino ni čutiti povezave med planinskimi društvi in Planinsko zvezo Slovenije«; meni, da PZS ni več življenjska, med njo in društvi ni pravih stikov, gre v glavnem za nakup in prodajo znamk za plačevanje članarine. Dejal je, da bi se moralo predvsem predsedstvo PZS natančneje seznanjati s stanjem na terenu.

Roman Ponebšek iz Mladinske komisije PZS je po-
tožil, da ima komaj 57 slovenskih planinskih društev

mladinske odseke, »društvo brez podmladka pa je mrtvo društvo«, kot je dejal.

Rudi Lanz iz PD Kranj je ponovil stare očitke tega društva, naslovljene predvsem na PZS: kaj je s podkomisijo za planinsko tovorno žičničarstvo, zakaj se v načrtovana znamenja na gorskih vrhovih vtika vsakdo, ne da bi poslušal glas stroke, zakaj PZS odkrito ne pove, kakšne so po novem zakonu o društvih možnosti za ustanavljanje novih planinskih zvez, zakaj si je PZS privoščila takšno razsipnost, da je naročila folijo za članske znamkice celo iz Amerike, zakaj PZS še vedno vztraja pri sedanjem imenu in ga ne spremeni v Zvezo planinskih društev in zakaj prav tako vztraja pri nekdanji odločitvi, da ima vsako društvo ne glede na število svojega članstva in dejavnosti po enega delegata na skupščini.

Predsednik PZS Andrej Brvar se je po skoraj dveurni neprekinjeni razpravi zahvalil za vsebinsko bogate pripombe, »ki bodo upravnemu odboru napotek za delo v letošnjem letu«, in odgovoril na nekatera od postavljenih vprašanj: da je bila v okviru gospodarske komisije pri PZS že ustanovljena podkomisija za žičnice, da si Triglavski narodni park in Planinska zveza Slovenije nista konkurenčni v gorskem svetu, da Štajmerjev dom v Vratih, ki ima letos pri obnovi prednost, ne bo konkurenca vzgojnemu centru v Bavšici, da imena Planinska zveza Slovenije ni potrebno spremeniti, ker je v 1. členu statuta PZS napisano, da je PZS zveza društev, in da so folijo za članske znamkice pač uvozili iz ZDA, ker ni mogoče biti odvisen samo od tega, kar izdelamo v Sloveniji.

DRUŠTVENE IN ZVEZINE KOČE

Potem ko so bile vse druge točke dnevnega reda sprejete brez razprave in pripomb, se je pri 7. točki, pri poročilu Komisije za lastninska vprašanja, spet vsul plaz pripomb. Predsednik komisije **Rudi Rauch** je bil mnenja, naj bi planinskim društvom — enako kot gasilskim — priznali lastništvo nad nepremičninami, v katere so vložili ogromno svojega dela in jih ohranili slovenski planinski organizaciji, naposled pa je v komisiji prevladalo stališče, naj zemljišče ostane v lasti PZS oziroma vseh slovenskih planincev, kočice, ki so jih planinska društva sama zidala in urejala, pa naj bodo njihove, medtem ko naj druge kočice ostanejo v lasti PZS.

Predsednik delovnega predsedstva **Drago Kozole**, ki je vseskozi trdno zagovarjal stališča PZS, je ob tem dejal, da »komisija nima takih pristojnosti, da bi komurkoli karkoli vračala. V primerih, ko društva dokažejo nastanek svojega objekta, se bomo pogovarjali o funkcionalnih zemljiščih, na koncu koncev pa bo o tem razpravljala skupščina, saj je treba braniti lastnino PZS. Komisija sicer noče izpodbijati lastništva, treba pa se je zavarovati za primer, če društvo razpade. PZS nikomur nič ne jemlje, ampak deluje po predpisih. Slovenski planinci moramo imeti tudi kakšno skupno lastnino, če bo treba kdaj pred državo nastopiti s kakšno garancijo.«

Adi Vrečer iz PD Celje je skoraj zaploskal predsedniku delovnega predsedstva, ker da je to, kar je povedal, ve-

lik napredek v dosedanjih razmišljanjih PZS. Potem se je seveda vrnil na svojo (in svojega društva) staro temo, na parcelo v Logarski dolini, last PD Celje, ki da jo je predsednik PZS na lastno pest oddal v dolgoletni najem Kovinotehni in je tako izgubljena za planinsko organizacijo, zato bi bilo treba to pogodbo nujno preklicati.

KOČE PD, ZEMLJO PZS?

Enako ostro kot Vrečer je reagiral predsednik Brvar: po njegovih besedah je pred 15 leti prišlo PD Celje s pravo do te parcele, ko je takratni tajnik PZS podpisal izjavo, da se lastnina nekdanje Savinjske podružnice SPD prenaša na PD Celje. — Ob tem je bilo še rečeno, da so delegati že na lanski skupščini sklenili, naj se PZS in PD Celje dokončno dogovorita o tej sporni zadevi, ki vendarle še ni urejena. Rečeno je bilo tudi, kako so po drugi svetovni vojni delali z nepremičninami, toda kar so dobila planinska društva, ni bilo nič odtujeno brez privoljenja PZS. Po očitkih, češ da je predsednik PZS zemljo v Logarski dolini oddal samovoljno, je Drago Kozole povedal, da je upravni odbor PZS na seji na Vršiču to zdaj sporno pogodbo potrdil, sicer pa da ta zemlja sploh ni odtujena in se z njo ne more zgoditi čisto nič brez privoljenja lastnika, ki je še vedno PZS.

Kot je zahtevalo več razpravljalcev, naj bodo koče last planinskih društev, ki so jih zgradile in ki jih dobro upravljajo, če pa PD preneha delati, naj to lastnino prevzame PZS in jo prepusti tistemu PD, ki bi bilo pripravljeno delo nadaljevati. **Franc Vračko** iz PD Maribor je bil mnenja, da je nesmiselno prepustiti koče planinskim društvom, zemljo, ki pomeni premoženje, pa dati PZS; na kočo ni mogoče, na primer, dobiti nobenega kredita, na zemljo pa. »Planinska društva dobro gospodarijo s svojim premoženjem in s kočami,« je dejal, »in so doslej znala to lastnino ohraniti vsem slovenskim planin-

cem. PZS doslej ni pokazala dobre volje, da bi še preostalih 40 koč s pripadajočo zemljo (120 jih je že v lasti planinskih društev) vrnila društvom, saj so vse te koče pravi spomeniki slovenskega planinstva. Sicer pa mora vsako spremembo lastništva takointako potrditi skupščina PZS.«

RADAR NA MENINI PLANINI

Jože Kumer iz PD Mozirje je načel vprašanje radarjev na Menini planini, **Franc Vrhovnik** iz PD Gornji Grad je v čustveno prizadeti razpravi povedal, da njegovi planinci odločno nasprotujejo tem napravam na razglednih vrhovih njihovih gora »in zdaj me moji fantje čakajo v Gornjem Gradu, da jim povem, ali skupščina slovenske krovne planinske organizacije nasprotuje postavitvi radarjev na Menini. Ogromno truda smo vložili v Menino, zdaj pa naj bi nekdo prišel in nam hotel vsiliti za nas nesprejemljive stvari. Kaj naj še delamo v našem planinskem društvu, če nam vzamejo našo Menino? Obrambni minister **Jelko Kacin** je dejal, da radar na Ljubljanskem vrhu pokriva ozemlje vse tja do južne Italije, zdaj pa hočejo v bližini postaviti vsaj še enega. Ali bo v združenji Evropi na vsakih 30 kilometrov radar?«

Čeprav je predsednik delovnega predsedstva sprva nasprotoval temu, da bi delegati sprejemali proteste proti radarju na Menini, ki da so lahko državno pomembni in še ni znanstvenih dokazov, da bi bili za ljudi nevarni, so delegati vendarle sprejeli sklep, da skupščina PZS podpira zahteve planincev in domačinov iz Gornjega Grada ter se odločno zavzema za to, da se Menina planina ohrani planincem taka, kakršna je zdaj.

VELIKA IN MAJHNA DRUŠTVA

Kolikor bolj se je čas bližal drugi popoldanski uri, toliko bolj se je osipalo število delegatov. Nekaj malega razprave je bilo le še o članstvu v PZS, ko je podpredsednik

namesto komentarja

SPOMENIKI OB POTI

Ob vseh doslej znanih oblikah onesnaževanja gorske narave je posebno zadnje leto ali kaj mogoče opaziti še eno novo, ki se je — enako kot menda vse grde razvade — razširila iz doline.

Kot so se zadnja leta pri nas grdo razpasli grafiti, ročno izdelani z obstojnimi razpršilnimi barvami, s katerimi so popisani tudi arhitekturni in kulturno umetnostni spomeniki, so bile v prejšnjem političnem sistemu, ko so bili grafiti lahko nevarni, močno razširjene vsakršne parole, pa tudi imena, ki so slavila tedanje politične voditelje. Izpisana so bila na lepkih, plotovih, železniških nadvozih in cestnih podvozih, predvsem še na strehah in vadbiščih v vojašnicah, pa tudi marsikje v gorskem svetu.

Zdaj se je prav ta navada preselila v gorski svet. Družbice gorskih obiskovalcev, ki se povzpnejo na razgleden hrib in jim ni do tega, da bi turo nadaljevale, ampak imajo na tem ciljnem vrhu dovolj časa, se raztepejo po pobočju, naberejo dovolj velike kamne in na travnate strmine zložijo imena tistih deklet in fantov, ki naj bi spadala skupaj, podpise pogumnih pristopnikov, kraje stalnega bivališča in še kaj, če je le na voljo dovolj časa, kamenja in potrpljenja.

Ko osel pusti dlako, kjer se valja, in se vrne v dolino, tja gor pa verjetno ne pride nikoli več, naslednje obiskovalce še zelo dolgo bodejo v oči ti izlivni sodobne upodabljajoče umetnosti, komajda komu pa pade na misel, da bi te umotvore razdril in »naravo spravil v prejšnje stanje«.

Kot smo lahko s slovenskih planinskih poti že pred leti pospravili drugačne smeti, bi lahko zdaj še te, umetnike, ki bi jih zalotili pri ustvarjanju, pa opozorili, da so taki spomeniki popolnoma nepotrebni.

Marjan Raztresen

PZS **Janko Mirnik** dejal, da imamo v Sloveniji osem društev, ki štejejo več kot po 1500 članov, in 16 društev, v katerih je po manj kot 50 članov. Predlagal je, naj bi tem majhnim društvom pisali pisma, da se združijo s sosednjimi večjimi društvi. Poleg Dragice Onič je bil na skupščini tudi edini, ki je vsaj omenil Planinski vestnik, osrednje glasilo, ki že več kot sto let združuje slovenske planince, ki pa ga zadnja desetletja

ne pozna dovolj planincev, saj je nanj naročenih le nekako pet odstotkov članov slovenske planinske organizacije.

Čeprav bi nekateri prav želeli, da bi se na tej skupščini zgodilo kaj revolucionarnega, so si drugi kar oddahnili, da je minila brez vsakršnih pretresov.

Sicer pa naj bi se pretresi dogajali med letom, med delom, in ne za mizo.

POD NAJVIŠJO GORO NA SVETU JE NAŠA SMUČARSKA ODPRAVA

SLOVENEK HOČE SMUČATI Z EVERESTA

MARJAN RAZTRESEN

Z ljubljanskega letališča Brnik sta 29. marca prek Amsterdamu in Bangkoka odpotovali v Katmandu v Nepal kar dve slovenski alpinistični odpravi. V odpravi na Mount Everest so vodja **Viki Grošelj**, organizator **Tone Škarja** (ki je za drugimi odpotoval pozneje), zdravnik **dr. Damijan Meško**, alpinistični smučar **Davo Karničar** in fotograf **Stane Klemenc**, v Nepal pa naj bi se skupini pridružila še Hrvat **Stipe Božič** in Mehičan **Carlos Carsolio**. V odpravi na Ama Dablam so vodja **Vanja Furlan** ter alpinista **Tomaž Humar** in **Zvonko Požgaj**. Cilj prve odprave bo smučanje Dava Karničarja prav z vrha najvišje gore sveta do baznega tabora, člani druge odprave nameravajo kot prvi na svetu preplezati skrajno težavno severozahodno steno lepe gore Ama Dablam.

STARI MAČKI POD EVERESTOM

Najpomembnejša akcija Komisije za odprave v tuja gorstva pri Planinski zvezi Slovenije je letos smučanje z vrha 8848 metrov visokega Everesta, najvišje gore

Nalepka smučarske odprave na »strehu sveta«

sveta. Uspeh bratov **Dava** in **Drejca Karničarja**, ki sta lansko pomlad priplezala na vrh Anapurne, 8091 metrov visoke gore, ki je dotlej še edina manjkala v slovenski seriji vseh preplezanih osemtisočakov, in se potem smučala z njenega vrha ter opravila prvi tak smučarski spust v zgodovini, daje veliko upanja, da bo uspel načrtovani prvi smuk z Everesta, ki se ga bo lotil **Davo Karničar**.

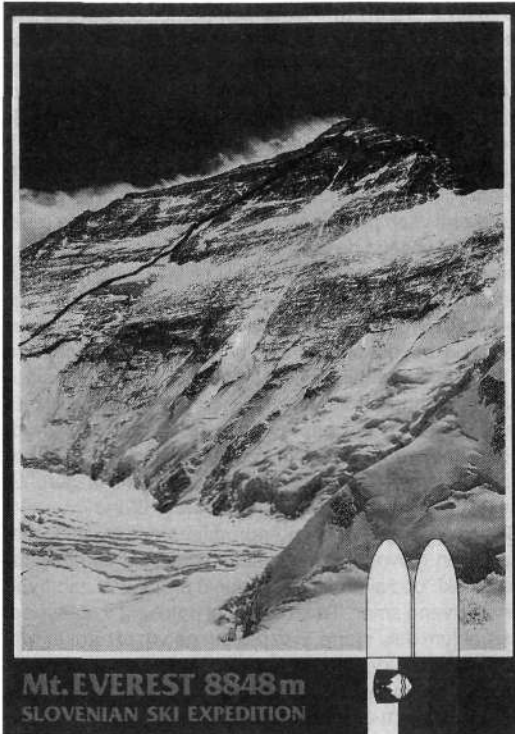
V tej odpravi so sami izkušeni himalajski mački: vodja **Viki Grošelj** je doslej že stal na vrhovih desetih osemtisočakov in je to njegova 14. himalajska odprava, **Tone Škarja** je bil tudi že vsaj tolikokrat v najvišjem pogorju sveta, **dr. Meško** je najbolj izkušen slovenski odpravarski zdravnik, saj je bil doslej že osemkrat ali devetkrat (tako nam je dejal na tiskovni konferenci pred odhodom) v Himalaji, **Stane Klemenc** je bil prav tako že večkrat v tem pogorju, **Stipe Božič** je doslej že dvakrat stal na najvišji gori sveta, v celoti pa je bil na vrhovih štirih osemtisočakov gorskih velikanov, **Carlos Carsolio** pa bi celo utegnil biti četrti človek na svetu, ki bo za **Messnerjem**, **Kukuczko** in **Loretanom** priplezal na vseh 14 osemtisočakov; od 11. marca je namreč že v Nepal, kjer se je v času našega poročanja pripravljval na vzpon na svoj zadnji osemtisočakovski vrh, na **Manaslu**; če mu to uspe do začetka maja, se bo Slovincem pridružil v baznem taboru pod Everestom.

AKLIMATIZACIJA V NEPALU

»Vse bo na gori podrejeno osnovnemu cilju, zaradi katere odprava odhaja na pot, se pravi Davovemu smučanju z vrha,« je dejal **Viki Grošelj**. »Naše želje so velike, pričakovanja slovenske javnosti tudi. Moštvo je majhno, vsak ima najmanj dve nalogi. Če nam bo načrt uspel, bo to tretja slovenska smer, ki bo Slovence pripeljala na vrh Everesta.«

Ta podvig so se Slovenci odločili čim bolj dokumentirati, ko dandanes nihče več ne verjame na besedo. **Stipe Božič** bo po severnih pobočjih poskusil priti čim višje na goro, na Anapurni je prve kadre smučanja z vrha posnel **Carlos Carsolio** in vse drugo **Božič**, zdaj bo nemara poskušal še **Stane Klemenc**, ki je v odpravi fotograf in drugi snemalec. Fantje imajo s seboj tri TV kamere in dve video kameri, **Klemenc** ima več odličnih fotografskih aparatov z ustreznimi objektivami in 150 filmov.

Slovenski alpinisti se bodo aklimatizacijsko pripravljali v Nepal. Kot so dejali pred odhodom, bodo do 20. aprila plezali na katerega od šesttisočakov, potem pa se bodo skupaj s petimi nepalskimi visokogorskimi nosači, samimi izkušenimi šerpami, ki so doslej že bili na katerem od osemtisočakov, odpravili v Tibet, na Kitajsko torej, in s severne strani začeli prodirati proti vrhu Everesta.

Mt. EVEREST 8848 m
SLOVENIAN SKI EXPEDITION

Razglednica slovenske smučarske odprave na Everest z vrisano smerjo, po kateri namerava smučati Davo Karničar

»Na poti proti vrhu ne nameravam čisto nič tvegati in imamo zato za vsak primer s seboj tudi kisikove bombe,« nam je dejal Davo Karničar, »kajti na vrh moram priti kondicijsko tako dobro pripravljen, da bom lahko brez prevelikega tveganja od tod smučal.« Grošelj je dejal, da bo imel Davo vsakršno podporo svojih kolegov vse do vrha, kar pomeni, da bi verjetno poleg Karničarja še kateri od naših alpinistov prišel na »streho sveta«. Prav tako bodo pri napredovanju seveda pomagali tudi izkušeni šerpe, ki bodo v višinskih tabore nosili opremo in hrano. Vsekakor ima Klemenc ambicijo priti najmanj na Severno sedlo, na višino 7000 metrov.

OPREMA ZA ZGODOVINSKI PODVIG

Zakaj se je Davo Karničar odločil smučati s severne, tibetanske strani Everesta? Predvsem zato, ker so na Kitajskem tarife za vzpon na to goro bistveno nižje kot v Nepal. Pa tudi zato, ker na severno stran gore, na ledenik Rongbuk, celo do nadmorske višine 5500 metrov pripelje terenski avto. Bazni tabor bodo Slovenci postavili na nadmorski višini okoli 6100 metrov, na pobočju gore pa potem še štiri ali pet višinskih taborov.

Davo Karničar bo iz baznega tabora šel — seveda s smučmi na ramah, ker jih ne zaupa nikomur — na Severno sedlo, na nadmorsko višino 7000 metrov, od tod pa vseskozi po severnem grebenu do vrha gore. Z vrha bo, kot je dejal, ob normalnih snežnih razmerah smučal po grebenu do Velikega kuloarja, nato nekaj časa po

njegovih strminah in od tod v višini Severnega sedla spet nazaj na greben ter na ledenik Rongbuk.

Z vrha Everesta bo smučal z Elanovimi 2,60 kilograma težkimi posebej za ta podvig izdelanimi smučmi, na katerih bo turnosmučarsko okovje silvreta, težko komaj 80 dekagramov. S seboj je vzel turnosmučarske čevlje nordica in lowa nemškega proizvajalca, ki imajo tudi lastnosti čevljev za alpsko smučanje, vendar je z njimi mogoče prav tako udobno hoditi, in se bo pod goro odločil, s katerimi se bo odpravil na strmo in visoko pot. V Tržiču so mu izdelali posebne protektorje, ki mu bodo varovali noge pred mrazom, tudi v čevljih bo posebna toplotna izolacija. Celotna odprava je oblečena v odlična oblačila iz termovelurja za toplotno izolacijo (ki pa niso nujno najdražja) in v zgornja varovalna oblačila iz goretxa. Karničar bo imel očala znamke carrera, rokavice rausch ter smučarske palice swix norveške izdelave, karbonske in izredno lahke.

ODLOČILNA BO SREDINA MAJA

Z Anapurne je Davo Karničar smučal z mlajšim bratom Drejcem, zdaj bo smučal sam. Ali vidi v tem kakšno razliko? »Da,« pravi, »ko imaš poleg sebe še koga, je to velika psihična opora, ko si sam, se moraš o vsem odločiti popolnoma sam. Poleg tega bo treba zdaj priti 800 višinskih metrov višje, kot sva prišla na Anapurno oba skupaj, kar je v tej nadmorski višini znatna razlika.« Dejaj je, da je od vrnitve z Anapurne izredno veliko treniral in se pripravil na Everest, »pol leta pa smo takointako vsi veliko garali, da lahko zdaj gremo na pot«. Dejaj je, da bo naredil vse, da uresniči tisto, zaradi česar gre odprava na pot, »vendar se je poglavitno vrniti domov zdrav«.

Slovensko in svetovno javnost bo odprava o napredovanju na gori obveščala po telefaksu iz Katmanduja, kamor bo pisanje izpod gore prinašal kurir, »nemara pa bo pod goro imela katera od odprav napravo za zvezo s satelitom in bomo od nje odkupili tiste minute in tako oddajali pomembna sporočila, ki bodo v domovini isto uro«, kot je dejal Tone Škarja.

Doslej je z vrha Mount Everesta poskušalo smučati že več odličnih alpinističnih smučarjev, vendar je še največji uspeh dosegel Francoz **Pierre Tardivel**, ki je pred tremi leti smučal z Južnega sedla te gore, z nepalske strani torej, in z nadmorske višine 8770 metrov.

Odločilni dnevi za vzpon na Everest in smučanje z njegovega vrha so člani odprave pred odhodom načrtovali za sredino maja. Do zadnjega maja se bodo vrnili v Katmandu, do 10. junija pa bodo prišli v Ljubljano.

TROJICA GRE NA AMA DABLAM

Mnogo manj pozornosti je bila ob odhodu deležna tričlanska odprava na Ama Dablam, 6828 metrov visoko izredno lepo himalajsko goro v Nepal. Vodja te odprave je Vanja Furlan, 29-letni absolvent gozdarstva iz Novega mesta, ki je bil na podlagi uspešnih odprav na Siniolču (6888 m), Langšišo Ri (6424 m) in vzponov v novozelandskih Alpah leta 1994 izbran za alpinista leta. Doslej je sodeloval v šestih himalajskih odpravah, dve od teh je tudi vodil. Tomaž Humar je 26-letni

Davo Karničar v hlačah, ki so jih posebej zanj iz najboljših materialov izdelali v tržiški firmi Vrh (prej GT)

Foto: Mirko Kunšič

elektrotehnik iz Kamnika, ki je leta 1994 priplezal na Ganeš V (6900 m), lani pa je skupaj z bratoma Karničar Slovencem priplezal zadnji še manjkajoči osemtisočak,

Sestop

RUDI KLINAR

*Nemir se je dotaknil zadnjih mej
in v vrhu našel odrešitev.
Zdaj je edina pot vrnitev,
in vse, kar me je prej
z negotovostjo hromilo,
se izgublja kot odmev,
ki je v daljavah izživel
vso svojo moč in silo.*

*In cilj je lepši, kot je davi bil,
ko sem ga plašno iskal;
kamen je še bolj svetel,
in jaz sem, kot bi začaran bil,
ker venomer zastaja mi korak
in pogled po steni znova meri.*

*Kot bi v spominu šel skoz dveri
čez dobrotljiv in nepozaben prag.*

Anapurno I (8091 m). Tretji član te mini odprave je 26-letni elektrotehnik iz Ljubljane Zvonko Požgaj, ki je leta 1993 kot prvi Slovenec stopil na vrh druge najvišje gore na svetu, na 8611 metrov visoki K2. Na vrh je prišel brez uporabe dodatnega kisika in je najmlajši človek, ki mu je to uspelo. Med sestopom je doživljal kalvarijo, s hudimi omrzlinami se je vrnil v bazni tabor, v ljubljanskem Kliničnem centru so mu morali amputirati členke na skoraj vseh prstih na obeh rokah, vendar kljub temu ni izgubil veselja do vrhunskega plezanja.

Ama Dablam, Mati-Svetinja, kot se v prevodu imenuje ena od najlepših in tudi najbolj znanih gorá v Himalaji, je zaradi svoje značilne lepe oblike in lege blizu Everestu nekaj posebnega, zato se njena podoba pojavlja v skoraj vsaki publikaciji o Nepalju. To je ena od najbolj obiskanih gorá v Himalaji, na njen vrh so alpinisti prišli že večkrat. Večina odprav se gore loti po jugozahodnem grebenu, kjer poteka najlažji pristop, tako imenovana normalna smer. Zaradi velikega obiska goro že nekaj časa imenujejo »himalajski Mont Blanc«.

Slovenska odprava bo po normalni smeri le sestopila, kajti njen glavni načrt je v severozahodni steni bodisi na alpski, bodisi na klasičen način preplezati zahtevno prvenstveno smer. Ta smer naj bi potekala v težavnem osrednjem delu stene. Z vzponom na vrh bi opravili tudi prvi slovenski pristop na Ama Dablam. Rezervni cilj pa je prva ponovitev Japonske smeri iz leta 1980, prav tako v alpskem ali klasičnem slogu.

Severozahodna stena Ama Dablama je doslej doživela že osem poskusov vzponov, z njo se je spoprijemalo že nekaj močnih odprav. Le japonski je leta 1980 uspelo v klasičnem slogu oblezati steno, kajti njenemu osrednjemu delu so se izognili. Prav ta najtežavnejši, osrednji del stene je bil pozneje izziv več odpravam; poleg bolgarske, južnokorejske, nizozemske in dveh ameriških sta se stene lotili tudi dve slovenski, leta 1989 **Bojan Počkar** in Vanja Furlan, leta 1993 pa **Štefan Mlinarič** in Bojan Počkar; prva je prišla do višine 6030, druga pa 5600 metrov.

SLOVENSKA OSVAJANJA OSEMTISOČAKOV

Prvi osemtisočak, na katerem so stali Slovenci, je bil 8463 metrov visoki Makalu, prva Slovenca, ki sta stala na osemtisočaku, pa sta bila **Marjan Manfreda** in **Stane Belak**, kar se je zgodilo 6. oktobra 1975. Potem se je v dvajsetih letih zvrstilo še preostalih 13 osemtisočakov: leta 1977 Gašerbrum (8068 m), leta 1979 Everest (8848 m), leta 1984 Manaslu (8163 m), leta 1984 Broad Peak (8051 m), leta 1986 Gašerbrum 2 (8035 m), leta 1987 Daulagir (8167 m), leta 1988 Čo Oju (8201), leta 1989 Šiša Pangma (8027 m), istega leta 1989 Lotse (8516 m), leta 1990 Nanga Parbat (8126 m), leta 1991 Kangčendzenga (8586 m), leta 1993 K2 (8611 m) in leta 1995 Anapurna (8091 m).

En krog je zdaj sklenjen, začetja se naslednji. V Himalaji je nepreplezanih še veliko visokih sten in nasploh je v tem velikanskem visokem pogorju še ogromno ciljev, od katerih si bo marsikaterega treba pravzaprav še izmisliti.

IZKUŠNJA, KI BO OSTALA ZA VSE ŽIVLJENJE

PLAZ ME JE NOSIL IN IZPUSTIL

ALEKSANDAR ANIČIN

Letošnja zima hribovcem ni bila naklonjena. Ničkolikokrat smo se pritoževali nad obupnimi razmerami v hribovih, pršičastim nesprjetim snegom in kložami ter plazovi. Marsikoga je zajel plaz ali odnesla kloža, velikokrat z žalostnimi posledicami.

Februarja je tudi mene na pobočju Mojstrovke stopetdeset metrov nosil plaz zbitega pršiča. Imel sem srečo. Da ne bi povsem pozabil, da gore niso le poligon za naše ambicije in sprostitev, sem svoje doživetje zabeležil.

Dne 8. februarja 1996 je bil četrtek, Prešernov dan. Vreme je bilo krasno, sončno in precej mrzlo. Hotela sva parkirati pri Eriki na cesti proti Vršiču. Ker je bil Prešernov dan, bi bilo treba plačati visoko parkirno, za kar nisva bila pripravljena, zato sva se v iskanju parkirnega prostora zamudila dodatnih petnajst minut. Po razburljivem začetku si dava nahrbtnika na ramo, vzameva palice v roke — in pot pod noge.

Že pod pred nekaj leti pogorelo bajto sva se ločila: jaz naj bi »zašibal« in splezal Skrito grapo ter sestopil po Meniskusu, Tanja bi ves čas hodila po cesti in bi se potem dobila v Erjavčevi koči. Tako je tudi bilo. Jaz sem »zašibal« in na Vršič prišel v dobri uri. Tam je pihal močan veter, sneg je bil suh in je bilo vsaj -15°C , ura je bila približno tri popoldne.

Ker proti Meniskusu ni peljala gaz, sem šel kar na sam Vršič. Dolgo nisem nič plezal, zato sem vgriznil v prvo grapo, ki se mi je »ponujala«. Napadel sem naravnost znamenito grapo levo ob še bolj znamenitem Kamenkovem kaminu. Sneg v grapi je bil precej pršičast, le na vrhu je čakal posladek — nekaj metrov ledu. Nato sem se po »smučarskem« pobočju Nad šitom glave usmeril proti grapam v Mali Mojstrovki. »Za hec« sem zlezal čez rebro iz strmega snega in si bolj od blizu ogledal vršičke grape.

Kaj sem ugotovil?

Po Butinarjevi grapi se je valil pršič, zato sem se odločil za bolj ekspresno varianto — za Pripravniško grapo, ki je bila poleg tega videti bolj »solidna«. Napravil sem še nekaj korakov po sicer kložastem pobočju, ko se je čez Župančičevo grapo zakadil oblak pršiča. Za trenutek sem se ustavil in premišljeval: iti naprej ali obrniti?

Ah, saj ne bo, sem si mislil in nadaljeval proti Pripravniški grapi. Vstopil sem vanjo in se po njej dvignil za kakšnih štirideset metrov. Pršič je bil vse globlji. Ustavil sem se. Najbolje bo, če obrnem, sem si mislil in obenem nameščal pašček na bajli.

Takrat se je po površini vsul pršični slap. Takoj bo treba obrniti, sem si mislil. Vendar sem takoj zatem začutil, da me sneg nad mano sprva počasi in nato vse hitreje odriava navzdol. Pogledal sem pod sabo: pobočje se je »sesekljalo« in se začelo z mano vred čedalje hitreje premikati navzdol. Zajel me je plaz!

Hitrost je postajala čedalje večja, v plazu sem se kotalil in že prišel pod njegovo površino, čutil njegovo težo, videl le globoko modrino in temo; ali je to konec? Takrat sem se spomnil plavalnih gibov in začel. Močno sem zamahnil, kot da bi plaval »delfin«. Enkrat, dvakrat, trikrat — saj se da! Morda se bom le rešil! Ponovno sem zagledal belino dneva, hitrost se je manjšala. Ustavil sem se! Bil sem na površini!

Najprej sem si očistil povsem s snegom zadelana očala. »Jahal« sem na levem plaznem robu, obrnjen navzgor! Bil sem tik ob plaznem čelu. Zagledal sem kri na snegu, v levi roki ni bilo več bajle. Pobral sem se in začutil bolečino v desni goleni. Pa saj vendar lahko hodim! Kaj pa bajla? Nič! Reši se! Brž navzdol!

Držeč se čimbolj preme črte navzdol in ogibajoč se žlegov kot hudič križa sem prišel do lesene trafike ob cesti. Takoj sem snel dereze in nastavil zložljive palice. Pogledal sem svoj ne preveč zmeden obraz v zameglenem oknu trafike in pretipal svoj boleč nos. Ne bo sile. Pot pod noge, Tanja me najbrž že čaka!

In sedaj še lepši del zgodbe.

Kot tat se prითhotapim v stranišče planinske kočice, sperem krvave madeže s kape in anoraka, na nosu je le odrgnina, na goleni le vbodnica od dereze. Zdaj pa pogumno v jedilnico, tam me čaka Tanja! Vstopim, vsem se tako, da kažem le svoj levi, danes prav gotovo lepši profil, in kar se da mirno povem: »Veš, danes me je malo nosil plaz.«

Ne morete verjeti, kako so nama nato teknile pečenice, jota in zelje!

In nato sestop v dolino, zvezdnato nebo, tisoče utripajočih lučk. Na ovinkih so bile nastavljene goreče bakle. Ob eni sva se ustavila, dišalo je po svečah. Trenutek tišine, nato glas, morda prisluh, znan in pokroviteljski: »Fant, ne ga srat, tako se to ne dela!«

Igrivo plapolanje ognja in senc, visoko nad nama temni gorski grebeni in še višje nebo, nešteto svetov, veselje! In misel na vse naše poti in usode, na prijatelje.

Nesrečno leto v pakistanskih gorah

Pakistanske gore so v letu 1995 terjale visok davek. Osvajanje najvišjih vrhov na svetu se je tragično končalo za 14 alpinistov in 2 domačina. Samo na K2 je nesrečnega 13. avgusta izgubilo življenje 8 ljudi.

Lani je bilo v Pakistanu 60 alpinističnih in vrsta trekiških odprav, ki so najele okrog 35.000 nosačev. Tolikšna množica ljudi predstavlja resno grožnjo za okolje, še zlasti vzdolž ustaljenih smeri za vzpone, kot je primer dolina Baltoro. Kot poroča urad za turizem iz Islamabada, so bili za zaščito gora sprejeti strogi predpisi. Dvanajst odprav je bilo kaznovanih, ker so pustile v gorah šotore in vrvi. Septembra je organizacija Mountain Wilderness International organizirala za pakistanske inštruktorje poseben tečaj o alpinizmu, ki ne ogroža naravnega okolja.

UJETNIK VISOKOGORSKE ZIME

JANEZ KOVAČ

Avto neslišno drsi po prazni cesti, ko hitim svojim goram naproti.

Misel se ustavlja ob dogodkih zadnjih dni: plaz pod Kredarico, pa Šrauf in Jasna; kar nekam čudna tesnoba me prevzema, ko podoživljam te tragedije. »Bodi previden!« kljuje v meni.

Ustavim se v Ljubljani, kjer poberem še Roka in že se peljeva dalje. Zagledava prve obrise najinih tako domačih prijateljev, ki si ravnokar nadevajo jutranji škrlat. Počasi se umirjam, saj vem, da bova uporabljala pamet. Vsa potrebna oprema je z nama, če ne bo šlo, pa se bova raje obrnila. Pred dnevi sem kupil nove turne čevlje in rad bi jih preizkusil. Tudi Rok še ni smučal s Sedla, pa bova to storila danes.

JUTRANJE SREČANJE POD SEDLOM

Mraz reže v lica, ko se vzpenjava proti V klinu, kjer naju pozdravi prvi sneg, trd kot beton. Pri Pastircih Rok zamenja čevlje, jaz pa medtem pohitim dalje. Sneg na južni strani Sedla je že precej predelan in prav vesel sem, ko pomislim, kakšna smuka naju čaka tam okrog poldneva.

Kamniško sedlo. Bajta v soncu, sneg pod njo odličen, nad njo led. Pogledam proti Planjavi, kjer se blešče ledena zrcala, nič drugače ni v Brani, ki je kot polita z belim sladkorjem in okovana v led. Svoje so napravili najprej odjuga, pa južen sneg in nato mraz. V mislih podoživljam razmere v Brani: led, pod njim verjetno klože, vse skupaj odvrtno.

Rok je kmalu pri meni. Pove, da ga je dohitel še nekdo, ki se mu je zahotelo današnjih kristalnih gorskih lepot. »Kam gre?« vprašam. »Še sam ne ve. Razgledal se bo po Brani, je rekel,« pravi Rok. Vzhodna stena Brane je lepa, sneg predelan, na robu stene pa verjetno led.

Rok se povzpne do roba Sedla, natakne smuči in poskusi po ledu. Za trenerja smučanja led ne predstavlja ovire.

Ker razmere za smuko še niso najboljše, se odločiva, da greva proti Brani. Pripravim vrvi, pa kline, karabine, zanke in ledeno orodje, zložim vse v nahrbtnik in že zakoračiva dalje. Brana se nama bliža in vse bolj kaže svoje ledene čare. Prideva na tisto znano pobočje nekje v višini križišča Brana—Okrešelj. Led... led... led... in sonce. Gledava proti Jeri na Gorjancih, pa proti Turam. Kar skočil bil!

Pogled se mi ustavi na Šiji Brane. V mislih hitim po njej.

Bilo je pred Božičem 1977. Z Mihom in Vilijem smo delali prečenje Mrzla gora—Križ—Št. Rinka—Turska gora—Brana—Planjava—Ojstrica in naprej proti vzhodu. Ob polnoči smo po preplezanem strmim odstavku severozahodnega grebena Brane pri polni luni opletali proti njenemu vrhu. Za nami je bil celodnevni vzpon z Okrešlja in vsem trem se je to že precej

poznalo. Sedimo na vrhu in kar obsedeli bi tam, če nas ne bi začel mraz glodati v kosti. Šija Brane pozimi, ponoči, pa še navzdol! Po vrvi se spustim čez tisto edino štirico v grebenu, pogledam nazaj in vidim tri postave. Hudimana, kaj je to? Pomanem si oči. Mogoče me je napor že tako zdelal, da ne vidim več prav? Bolj ko gledam, bolj mi je jasno, da ni privid. Tretja senca je kmalu pri meni: bil je Šrauf...

KLIC NA POMOČ

Z Rokom napraviva prerez snežne odeje. Pod približno pet- in večcentimetrskim ledom je kložast sneg, meter globoko pa trda skorja izpred Božiča, ki pa se s kložo kar nekako drži. To nama dvigne moralo. Pogled nama ponovno zdrsi proti Šiji. Opasti na njej so odvrtno. Strmina desno od nje je večkrat prekinjena s skalovjem, ki pa je okovano v led. To strmino bova vzela na piko. Varovala in orodja romajo na svoja mesta. Čeprav poletna Brana tukaj ne predstavlja problemov, zahteva današnja zimska Brana oziroma njen severni tobogan največjo previdnost. Vzpenjala se bova z varovanjem in obrnila, če bodo razmere preobupne.

Rok se zakoplje v sneg do tiste stabilne stare plasti, sam pa se poskusim z ledom. Kjer se le da, ga z drezami prebijem, da je stopinja trdnejša in da me ne bi sunek nenadoma prelomljenega ledu spravil iz ravnotežja. Napredujeva malce počasneje, vendar nekako kar gre. Razmere niso najboljše, a so obvladljive. Kjer led drži, je trd kot steklo, vendar tam bajle odlično drže.

Počasi napredujeva proti višini 2100 metrov, ko naenkrat kot strela z jasnega stoječ na stojišču zaslišim klic na pomoč. V spomin mi pride Šrauf izpred 18 let, prislusne tudi Rok. Res je, nekdo potrebuje pomoč. Ugotoviva, da glas prihaja nekje z Boštjance. Na ponovni klic odgovoriva, a je očitno, da naju človek ne sliši. Vzpnem se še dober raztežaj naprej, ko ga zagledam na robu. Pove, da je poškodovan, da pa bo z najino pomočjo poskusil sestopiti. Torej do njega!

Mimo ledenega petelina na vrhu stečeva do fanta, ki je zjutraj pozdravil Roka. Preplezal je Domžalsko grapo, usoden pa je bil prebiti led na južnem grebenu Brane.

Razmišljam, kako bomo skupaj sestopili, ko fant pove, da ne more nikamor. Oba gležnja ga bolita, ne upa ju niti premakniti. Vidim, da smo sami brez moči. Jezim se nase, da sem zjutraj pustil doma mobilni, žal mi je, da sva pri fantu samo midva z Rokom in ga ne moreva vamo spraviti vsaj do koč. Rok mu dá pulover in zavitek dateljnov, nato pa se dogovorimo, da kar najhitreje sestopiva do koč, kjer je v zimski sobi zveza s kamniško policijo. Mogoče ujamemo še helikopter.

KOT PRIKAZEN ZAGLEDAVA DŽORDŽA

Ko gledam z roba v severno pobočje Brane, mi motno lesketajoči se tobogan ne da miru. Odločim se, da bova

varovala tudi na sestopu. Razmere tukaj so slabše kot na Šiji, posebno tam, kjer se začneja prečnica. Napredujeva tik pod v led okovanimi skalami, kjer se mi zaradi skritih kloz zdi najvarneje. Roka in sebe nenehno opozarjam na previdnost, saj napake ne sme biti. Užitek ni nikjer več. V meni gloda skrb, ali bova pravočasno oddala sporočilo o nesreči, ali tista zveza na sedlu dela...., počasi pa dojemam, da danes helikopterja ne bo.

Mrak je vse gostejši. Nič, nekako bova oddala sporočilo o nesreči, nato pa nazaj k fantu s koci iz zimske sobe, da bo noč toplejša.

Ob teh mislih je prečnica končno za nama in že sva na pobočju, kjer sva danes dopoldne začela vzpon. Zdrivna proti bajti, kjer kot prikazen zagledava Džordža. Alarm steče. Helikopterja danes, žal, ne bo. Zvezde namreč preveč dobro vidimo, tema je. Sestopi-va s smučmi na ramah.

PEŠEC IN TURNI SMUČAR STA DRUG DRUGEMU POGOSTO V NAPOTO

KAKO SE POZIMI NE HODI V GORE

TOMAŽ VRHOVEC

Sredi februarja, sončnega, a vetrovnega popoldneva, ko sta Komna in Krnsko pogorje na debelo prekrita s snegom. Veter nosi nov sneg, ki je zapadel pred nekaj dnevi: nastajajo zastrugi, zameti, klože, v vrtincih je toliko snega, da včasih kar sapo vzame. Prek grebenov, skozi škrbine, veter puha sneg: vrhovi so, kot bi bili zaviti v tančice.

Ta dan je bila smuka kaj raznolika; v zatišnih legah pod Peski je bilo še nekaj pršica, prav pihati je začelo šele okoli poldneva, večinoma pa je bil sneg skorjast: deloma zaradi sonca, deloma zaradi vetra. Pri hoji s smučmi se večinoma predira za ped globoko. Vzpon z Dupeljske planine proti Lepoču, proti tamkajšnji podrti italijanski vojašnici, je prijeten: vzhodnik tu ne brije. Sonce ravno prijetno sije, mráz je, a ne preveč, vzpon ni strm, sneg drži, psi ne zdrsujejo, smučki elegantno drsijo, okovje le malenkostno cvili pri enakomernih, ne predolgih korakih. Ena skupina turnih smučarjev je daleč pred menoj, druga še počiva pri Krnskem jezeru: primere okoliščine torej, da se v turni smuki popolnoma uživa.

Od Lepoč navzdol se spuščajo štirje gorniki. Prav počasi gredo, precej počivajo. Ko jim pridem bližje, vidim, da gredo peš: globoko se jim udara pri hoji navzdol, vsak po svoje gredo in globoko luknjajo sneg. Dva si prizadevata, da bi hodila po napol zameteni smučini, ki smo jo urežali zjutraj, ko smo se spuščali od Bogatinskih vratc proti Krnskemu jezeru. Hoja po smučini je nemogoča, vsak korak se posebej predre: sprva gornik misli, da bo sneg zdržal, ko pa ga obremeni, se skorja zlomi in noga se udre do srede meč, do kolena, še čez. Temu sledi globok vzdih, pa prestavljanje druge noge, pa hip upanja, da se druga noga ne bo udrila v sneg, pa streznitev, ko se tudi druga noga globoke udre. Sledi mučno dviganje prve noge in zgodba se ponovi: v neskončnost, v absurd. Tudi tisti, ki ne hodijo po smučini, se globoko udirajo. Kako drugače se hodi po svežem, nesprijetem snegu! Tam se udara neprestano, z nogami se da po snegu brodit, gaženje po skorjastem snegu, ko se globoko udara, pa je izkušnja za najbolj trmaste in trpežne.

S smučmi na nogah v vzponu kaj hitro premerim večino razdalje do gazeče skupine. Ko pridem do njih, se

počutim kar nekam vzvišenega: povprečno sem s smučmi 30 centimetrov višje od teh, ki gazijo. Pozdravim jih in vidim, kako so utrujeni. Za hip se ustavimo in se pogovorimo: da prihajam s Komne, da smo šli to dopoldne do Krnske škrbine in da se vračam na Komno, oni pa da so ta dan prišli z Bohinja na Komno, pa da gredo spat v koč pri Krnskih jezerih in da hodijo že skoraj osem ur. Pobaram jih, zakaj sredi zime hodijo brez smučki po gorah, pa ne dobim pametnega odgovora. Počasi po površini napihanih kloz odcoklam proti Lepočam, skupina gazečih pa se vzdihovaje in globoko gazeč odpravi prek neskončnega dolca proti Lemežu, proti Dupeljski planini.

PREHOJENE SMUČINE

Nad Lepočami, ko se svet odpre in se na levi prikažeta Montura in Baba, proti severu Lanževica in na vzhodu Bogatin z vratci, tam veter pokaže svojo moč: vrtinci divjajo, sneg prenaša, kot bi ga z lopato sipal. Čeravno mi je drugače zmeraj vroče, ko se vzpenjam, moram obleči kapo, rokavice in anorak, pa še veter najde pot, da mi nasuje snega za vrat. V zadnje pol ure vzpona do Bogatinskih vratc srečam še par pešcev in nekaj smučarjev; vsi gredo spat h Krnskim jezerom. Na sedlu močno pihava, veter je tam odpihnil že ves novi sneg. Pse si sezujem kar brez snemanja smučki. Nahrbtnik le za hip dam z ramen, toliko, da zledenele pse spravim vanj; ta dan jih ne bom več rabil, zato mi jih ni treba sušiti in greti, da bi jih kasneje lahko spet nalepil na drsno ploskev smučki. Sonce počasi leze proti Batognici, še pol ure je do zahoda, še uro do mraka. Proti Komni bom peljal kar po stezi, ki smo jo utrlj zjutraj, ko smo šli na turo.

Ko se v nekaj dolgih zavojih spustim v konto med Bogatin in Vrh nad Gracijo, se napotim proti totalizatorju, napravi za trajno merjenje količine padavin, ki je postavljena ob ruševinah vojaških zgradb nad Gracijo. Že ob spustu s sedla sem videl, da so pešci na sedlo naravnost navzgor zrinili globoko gaz. Pod sedlom so se držali naše jutranje smučine. Zjutraj, preden je sonce dobilo moč, smo potegnili lepo smučino po severnem pobočju Gracije, sonce je sneg malo zmečalo, pešci pa so našo stezo povsem uničili. Udiranje je prijetno in gladko stezo, po kateri sem računal hitro prismočati do planine na Kraju, spremenilo v razorano, 201

za smučarja nevarno gaz. Pri spustih me je premetavalo sem ter tja, pri prečenju smuči niso imele stika s snegom, kjer se je dalo, sem se gazi izogibal. Tudi pri nekaj vzponih je bila gaz v oviro: če je sneg gladek ali le presmučan, se dá po njem lepo vzpenjati; če pa je ves razdrapan, če so v njem globoke, posipajoče se luknje, potem je vzpon tudi za smučarja neprijeten. Še huje je, če se je treba s smučmi vzpenjati po gazi s psi na drsni površini: psi primejo na snegu in preprečujejo zdrsavanje smuči nazaj, če pa več kot pol smuči grabi le zrak v luknjah globoke gazi, potem smuči lahko zdrsnejo nazaj ali povprek in vzpon po gazi je tako naporen, da se bolj splača potegniti novo smučino meter stran.

Ko se tako mučim s smučanjem po razdrapani gazi, dokončno ugotovim, da pešci in smučarji niso za skupaj, ko obiskujejo zimske gore: turno smučanje omogoča elegantno premagovanje velikih razdalj po gorah, posebno če strmine niso velike, pri peš hoji razen v idealnih razmerah, ko je sneg trd in se da hoditi z derezami, se sneg ponavadi udara, hoja je muka in izbira se kar najkrajše poti, najbolj strme in pogosto od plazov najbolj ogrožene. Za gaženje je poleg velike fizične kondicije treba imeti še obilo psihične kondicije (trme), da se lahko po urah napora približamo na cilj. Posebno tam, kjer zaradi narave poti ne gre drugače (kolovozi po gozdov, izraziti prehodi med skalami, ozke doline), gaz in smučina ovirata druga drugo: pešci mislijo, da se jim bo po smučini manj udiralo in hodijo po njej, pa se jim ravno tako globoko udara skozi skorjo, smučarji pa se mučijo z gazjo (najsi je bila prva smučina in jo je nato uničila gaz, najsi je bila prva gaz, pa smučarji mislijo, da bo po njej šlo lažje navzgor). Še najbolj se nezdržljivost gaženja in turnega smučanja pokaže pri

sočasnem napredovanju po istem terenu: turni smučar lahko napreduje, gazeči pešec pa se neprestano udara.

ZATRTO VESELJE DO ZIMSKIH GORA

Včasih seveda ne gre drugače kot peš: ko postane strmina za smuči prevelika, tedaj romajo smuči na nahrbtnik ali na vrvico in tudi turni smučar se prelevi v gazečega pešca. Ponavadi je to tedaj, ko je treba premagati zadnjih nekaj metrov grebena do vrha ali pa se začne stena; tedaj pač smuči ne pomagajo pri napredovanju. Toda še tedaj se mi toži po smučeh: prepričanje, da se zaradi smuči na nogah sneg ne bo prediral, je pravi balzam za dušo.

Kako torej ne hodimo v zimske gore? Če je sneg tak, da se predira pod človekovo težo (to pa je ponavadi večji del visoke zime, približno do konca marca), potem je edini pameten način gibanja po gorah s smučmi in nikakor peš. Posebno nespametno je peš hoditi na dolge ture, ki vodijo po blagih ali valovitih pobočjih, po visokogorskih planotah in dolinah, torej po svetu, ki je idealen za turno smuko. Pri tem ni bistveno, ali imamo res vrhunsko turnosmučarsko opremo; tudi improvizacije pomagajo pri zmanjševanju udiranja in lažjem napredovanju.

Če bi kdo rad navdušil koga nad zimskimi gorami, naj začetnika nikar ne pelje na dolg peš pohod iz Stare Fužine prek prečudovitih Bohinjskih planin do doline Sedmerih jezer, saj bo v novincu zaradi pretiranega napora in neprijetne hoje v kali zatrl veselje do zimskih gora. Takšna tura bo novincu sicer ostala v spominu kot naporno junaštvo, če pa bo na poti srečal hitro napredujočega turnega smučarja, mu bo ostal ob tem spomin na nesmiselni napor in jeza na neukega in trmastega, a trpežnega vodnika.

PLANINSKI ŠOLSKI IZLET MORA BITI ŠE POSEBNO DOBRO PRIPRAVLJEN

PRILAGAJANJE NAJŠIBKEJŠEMU NA TURI

FRANJO KRPAČ

Dejavnosti v naravi pridobivajo pomen tudi v zavesti športnih pedagogov, kar se v zadnjem času odraža tudi na številnejšem izvajanju športnih dnevoev z gorniško vsebino.

Zdajšnja gorniška vzgoja izhaja in gradi na tradicijah gorniške vzgoje. To velja tudi za zelo pomembno načelo pri vodenju v gorah, ki izhaja iz solidarnosti med gorniki — **prilaganje najšibkejšemu**. Z uresničevanjem in upoštevanjem tega načela je povezanih neverjetno veliko problemov, ki odločajo o uspehu pri gorniški in izletniški dejavnosti ter gorniški vzgoji. Pogosto se opuščanje tega načela skriva tudi v spletu objektivnih in subjektivnih nevarnosti pri nesrečah v gorah.

RAZLIČNO SPOSOBNI POHODNIKI

Učenci, ki jih vodimo na izlete ali pohode v gore, se med seboj razlikujejo v psihosomatičnem in socialnem

statusu. V primerjavi s planinsko skupino, ki je selekcionirana, je to še izrazitejše na športnem dnevu z gorniško vsebino, ko so udeleženci vsi učenci, ki so bistveno bolj heterogeni. Poleg običajnih razlikosti v antropometriji, funkcionalnih in motoričnih sposobnostih, zdravju in osebnostnih lastnostih je še posebej izražena ter upoštevanja vredna različnost v motivaciji, interesu, gorniškem znanju in veščinah, specifičnih sposobnostih za gibanje v gorah in ne nazadnje tudi v opremljenosti s planinsko opremo.

Običajno zožijo ljudje razumevanje načela prilaganja najšibkejšemu pri izletništvu in gorništvu samo na tempo hoje na izletu. Utemeljeno je to načelo treba upoštevati širše, tudi v povezavi s pomembnim načelom, da je vsaj polovica uspešnosti izleta zagotovljena z dobro pripravo pred izletom; zato upoštevamo najšibkejše v že naštetih razlikah pri načrtovanju izleta. Še posebej smo pozorni na kondicijo, opremo in znanje učenecv, tako da izberemo cilje ter smeri poti vzpona in povratka, ki jih bodo zmogli tudi najšibkejši.

Na izletu upoštevanje načela prilagajanja najslabšemu udeležencu povzroča številne probleme, zaplete in konflikte. Še zlasti v začetnih obdobjih, ko učence učimo in jih navajamo na to solidarnost. Počasen tempo, prilagojen najslabšemu udeležencu, je silno neugoden, neprijeten in nadvse utrujajoč za sposobnejše, vendar ga ti zmorejo, ne bi pa zmogel šibkejši tempa, ki je zanj prezahteven.

Podobno je s počitki, ki jih moramo tudi prilagajati slabše kondicijsko pripravljenim.

Šibkejšo uvrstimo praviloma v kolono takoj za vodnikom, da lažje opazuje njihovo obnašanje, predvsem poslušajo njihovo dihanje, spremlja različna stanja, njihovo gibanje in na podlagi tega umirja predvsem tempo hoje, pa tudi druge elemente izleta.

ODREKANJA SPOSOBNEJŠIH ZARADI SLABŠIH

V zimskih razmerah, na zasneženih poteh, je neupoštevanje ustreznega razmaka med stopinjami za učence nižje rasti in slabše kondicije velika obremenitev, ker so v dolgem koraku mišice v manj ugodnem položaju za učinkovito delo. Že ob sicer manjšem trenju pa se še poveča horizontalna komponenta in fazi zadnjega opiranja. S tem učenec troši še dodatno energijo za lovljenje ravnotežja, včasih pa tudi s stopanjem v svojo novo stopinjo v celem snegu.

V takšnih razmerah šibkejšo učence ne postavimo v kolono tik za vodnikom, kar je praviloma najbolje na običajnih poteh, pač pa uporabimo močnejše učence, da utrdijo gaz.

Tudi pri vzponu s smučmi velja to načelo. Pri poševno stopničastem koraku v ključih izbira vodič tako strmo pot, kot jo zmore najšibkejši v skupini (bodisi v kondicijskem ali pa še običajnejšem vidiku — zaradi slabše opreme), da mu smučī ne oddrsujejo nazaj.

Še zlasti moramo biti pozorni pri izbiri terena na mestu obrata v novo smer, kjer imajo nekateri velike probleme, če jih izvajajo v veliki strmini. Pri spustu doživljajo nekateri veliko odrekanja, ko je treba izbirati smer za najslabšega smučarja, čeprav bi sami uživali v povsem drugi smeri in hitrosti.

Za gorništvu sicer govorijo, da v njem ni tekmovalnosti, vendar pa je ta pri otrocih tudi na tem področju. Le malo je takih, ki jim je vseeno, ali so na koncu ali na začetku kolone. Nekateri imajo potrebo po uveljavljanju in tekmovanju tako močno izraženo, da vodnik porabi ogromno energije ob urejanju kolone, kajti silijo mu v ospredje kolone, s tem rušijo sistem vodenja ter mu povzročajo številne konflikte.

Pri tem so šibkejši še posebej izpostavljeni številnim pripombam in neumesnim opazkam.

ZAKAJ SE UČITELJI BOJIMO PLANINSKEGA ŠPORTNEGA DNEVA

Ko postanejo učenci že nekoliko utrujeni in se jim zniža njihova frustracijska toleranca, izbruhnejo številni konflikti med učenci, pa tudi z vodičem.

S tem je lahko močno ogroženo dojetje, doživljanje, opazovanje, razumevanje, utrjevanje številnih drugih

ciljev športnega dne in ogrožena njegova uspešnost v celoti.

Tako je izpolnjevanje načela prilagajanja najšibkejšim udeležencem osnova gorniške vzgoje, kajti večino smotrov je moč izpeljati šele ob upoštevanju in izvajanju tega načela.

Pri učenju tega načela potrebujejo učitelji in vodiči poleg znanja o gorništvu in o vodenih še predvsem močno voljo in veliko potrpljenja ter energije. Pogosto je ni dovolj in otroci vodiča prehitijo, mu uidejo z zavjeti, s tem pa tudi iz pedagoškega procesa.

Oblikuje se več skupin, boljši pohitijo, slabši zaostajajo, učitelj (vodič) je v precepu med skupinami, boji se, da prvi zaidejo in se izgube, isto velja za zaostale, ki brezuspešno skušajo loviti skupino.

Pri tem nastopi preutrujenost, izčrpanost, povečana je možnost padcev, zvinov, zlomov in podobnih poškodb ter nesreč. Namesto simpatije se učencem do gor-

Pomladanske in jesenske poti

HELENA GIACOMELLI

Vsako pomlad je enako: ko po senčnih kotanjah, globelih in grapah v stenah še ležijo zbiti ostanki snega, zamenjamo lahke športne čevlje za težje gozdarje, obrnemo hrbet zelenim gričem in usmerimo svoje korake proti sredo- in visokogorskim vrhovom.

Preveč se je vso zimo medilo hrepenenje po teh poteh, da bi nas mogla zadržati doma poletno sonce in soparica. Tudi oblaki in pršeče kaplje dežja nas ne odvrnejo od načrtovanega izleta. Samo ob nevihtah ne gremo skušati svoje sreče v gore, saj vemo, da gore počakajo. Zato tedaj izlet raje prestavimo. Še vselej se je taka odločitev dobro obrestovala.

In vsako jesen je enako: da se je iztekel čas poletnih planinskih potepanj, se zavemo šele takrat, ko v predjesenski svetlobi ugaša mavrica cvetja na gorskih tratah; ko postanejo koreninaste steze zdrsljive; ko nenadni sunki vetra zarežejo do kosti, da iz nahrbtnika potegnesh rokavice, kapo in vetrovko; ko so planinski pašniki čudno tihotni brez pozvanjanja kravjih zvoncev; ko med tednom skoraj ne srečaš več človeka in ko se sredi septembra presenečen (in premražen) znajdeš pred zaprtimi vrati planinske kočice. V dolini ti nato povedo, da sta v vsem tednu dni prišla v kočico samo pastir in pastirica. Pa še ta dva sta se odpravljala v dolino. Tak obisk pač ne pokrije stroškov za vzdrževanje kočice.

Prehitro je minilo poletje, zaskeli drobna misel. Niso bile izpolnjene vse želje, potešena vsa hrepenjenja. In ko počasi sestopamo z visokih skalnatih gorā na sredogorske, že skoraj rjave travnatogole hrbe in grebene, nas spet zažeja po pomladnem vznemirjenju, navdušenju, pričakovanju. Potem pa se ozremo na prehojene poti: v jesenskih barvah žarijo vsa naša doživetja, utrjana tako na stezah visokogorja kot na sprehodih po gričevnatem svetu.

Je človek sploh lahko še bogatejši?

ništva in izletništva oblikuje odklonilen odnos. Učitelju se zdijo zaostali učenci ogroženejši in ostane z njimi, običajno mu je tudi njihov tempo hoje bližji.

Pri tem pa ga ves čas mori skrb za učence, ki so mu ušli naprej do kočice ali vrha.

To je tudi vzrok, da se gorniškega (izletniškega) športnega dne učitelji bojijo in se mu izogibajo.

Praviloma to ne velja za šole, kjer se stvari strokovno lotijo že v prvem razredu, imajo vpeljan domišljen koncept za celotno obdobje šolanja, prizadevne in usposobljene učitelje in uspešno sodelovanje zunanjih sodelavcev.

DIFERENCIACIJA REŠUJE IN OMILI PROBLEME

Nekatere od številnih težav, ki jih srečujemo pri tej problematiki, je možno omiliti ali odpraviti z diferenciacijo pri izbiri ciljev in poti na izletih. Homogene skupine lahko oblikujemo v okviru oddelka, razreda, več razredov ali stopnje v skladu z načrtovanimi smotri.

Diferenciacija po skupinah sicer zahteva nekoliko več dela, v nekaterih primerih tudi večje število sodelavcev, predvsem pa višjo stopnjo njihove usposobljenosti, vendar je napor izražen v doseženih ciljih pedagoškega procesa, ki skuša v večji meri upoštevati osebnosti učencev, njihove sposobnosti, značilnosti in lastnosti, interese in znanje.

Med šolanjem naj bi učenci čimprej spoznali, razumeli, sprejeli načelo prilagajanja najslabšim ter proces gorniške in izletniške vzgoje izvajali ob upoštevanju tega temeljnega izredno pomembnega načela.

Literatura:

- Golnar, T.: Gorniška vzgoja, PZS, KVIZ, Ljubljana, 1992.
 Kristan, S.: Planinska vzgoja, FŠ, Ljubljana, 1988.
 Pinter, S.: Tečaj gorništa, Mladinska komisija, PZS, Ljubljana, 1992.
 Strliih, B.: Psihološko usposabljanje, Planinski vodnik, PZS, KVIZ, Ljubljana, 1983.
 Več avtorjev: Planinska šola, PZS, KVIZ, Ljubljana, 1983.
 Več avtorjev: Planinski vodnik, PZS, KVIZ, Ljubljana, 1983.
 Več avtorjev: Teze za tečaj za mladinske vodnike, Mladinska komisija, PZS, Ljubljana, 1987.

NESREČA, KI SE JE KONČALA ŠE KAR SREČNO

KO GORE OBMOLKNEJO

UROŠ PODOVŠOVNIK

Tišino sončnega septembrskega dne visoko nad Logarsko dolino prereže bobneče grmenje padajočih skal nekje v severnem pečevju Brane. »Saj ni mogoče, saj ne more biti res!« si vbijam v glavo, ko poslušam vedno tišje odmeve ob trdna tla udarjajočega kamenja. Z mučnim občutkom se ozrem nazaj proti vrhu. Pogled dolgo boga po ogromnem ostenju gore, išče drobno rumeno pikico, pripeto na krušljivo skalo, a se nazadnje obupan ustavi na prijateljevem bledem obrazu. Njegov drhteči glas ubije še zadnjo kapljico upanja. »Ni ga več. Padel je.«

Dolgo tiho strmiva drug v drugega, kot da ne bi verjela v kruto maščevanje gore. Postane me strah, tako prekleto strah. Drhteče noge s težavo držijo pokonci telo, ki ga preplavi čuden, do tedaj še neznan občutek.

Na ves glas zavpijem proti vrhu. Kličem padlega prijatelja, a odgovorijo mi le odmevi bližnjih gora. Temna kamnita gmota nad nama molči z zakletim molkom. Ko zadnji odmev odtava tja proti zameglenim koroškim goram, se najine oči zopet ujamejo. Besede, ki jih še slišim, so: »Greva gor!«

Nato se z vso silo poženeva proti steni.

Stojim pred kratkim, temnim kaminom, petdeset metrov pred meliščem, ko veter prinese na uho slabotno, zamolklo ječanje. Glas, ki prihaja nekje od zgoraj, je prežet z bolečino in trpljenjem, a vseeno pomeni odrešilno bilko sredi razbitih kamnitih skladov. Srce si oddahne, duša se sprosti. »Pa je vendarle živ!« me prešine, ko tipam za novim oprimkom v beli skali...

»Le še okrog tega roba se prekobacam, pa bom pri njem,« ponavljam sam pri sebi. Raztrgan copat že vidim, pa njegovo nogo, v kateri zija velika luknja, pa rumeno majico, ki ni nič več rumena. Je samo še raztrgana krpa, prepojena s krvjo. Sicer pa je vsepovsod videti kri. Tudi zgoraj v zajedi je opaziti rdeče madeže, ki jih je pustilo za seboj njegovo nesrečno telo. Sprva le nemo strmim v prizor pred seboj. Nič ne ukrenem, le strmim...

Opazujem Klemna. Naslonjen je na steno. Tako laže podpira prijateljeve noge, ki ne smejo omahniti čez ozko poličko. Daleč za njim slutim Peco, goro nad rojstnim krajem. Pogled potuje prek Olševe, Mrzle gore, se za trenutek ustavi na belem pramenu Rinke nad Okrešljem, nato preskoči na mogočno steno Planjave, ki je oblita z zlato rumenimi žarki. Misli odhitijo nekam proč, iščejo smisel življenja, smisel gorništa, sprašujoč, ali je vredno pokloniti življenje v zameno za nekaj prelepih trenutkov v visokogorju. Odgovora ne najdejo. Ostane skrit med molčečimi gorami.

Zvok helikopterske elise me vrže pokonci. Vedno glasnejši je. »Ni dvoma,« si mislim, »prijaha po prijatelja.« Le še nekaj trenutkov je treba počakati, da letéča prikazen pristane na zelenem sedlu. Drobne pikice, ki skočijo iz njega, se še isti trenutek zapodijo proti gori.

»Utrip je normalen,« reče zdravnik, ko zapuščam kraj nesreče. Ne oziram se nazaj. Nič ne mislim. Spuščam se proti zelenicam na sedlu. Z nestrpnostjo pričakujem mehke trave in z njimi prijaznejši svet. Na robu, kjer se pobočja strmo prevesijo proti Logarski dolini, za trenutek postojim. Lebdeča ptica se pravkar odlepi od stene. »Ponesi prijatelja v življenje,« ji zaželim, ko izginja daleč v zahajajočem soncu.

45 LET DELA SPD V BARILOČAH V ARGENTINI

SLOVENSKE PATAGONSKE GORE

V sredo, 21. svečana — februarja 1996 je za 14 dni odpotovalo v Argentino 17 Slovencev, predvsem planincev, da se udeležijo proslave 45-letnice SPD Bariloče in blagoslovitve bivaka Slovenija v Dolini tolmunov na Cerro Capilla.

V organizaciji PD Celje in Slovenije v svetu iz Ljubljane, Zedinjene Slovenije iz Buenos Airesa in SPD Bariloče ter rojakov so bili na poti mestni svetnik **Sergej Gomišček** in **prof. dr. Marica Gomišček**, planinski zgodovinar **dr. Tone Strojín**, pesnik in recitator **Tone Kuntner** iz Ljubljane, duhovnik **France Urbanija** iz Mojstrane, gospa **Marija Brataševc** iz Kopra in 10 članov PD Celje s predsednikom **Adijem Vrečerjem**. Organizacije se je lotil član SSK **dr. Franc Zabukošek**, izhajajoč iz programa SSK o povezovanju Slovencev po svetu in dejstva, da je planinstvo bit slovenstva in pomembna državotvorna dejavnost že od duhovnika **Jakoba Aljaža**. V nedeljo, 25. svečana 1996, je bilo

Poleg tega so se povzpeli še na najvišji vrh Catedral Sur v Cerro Catedral; alpinisti so plezali na Pico Frey in poskusili v Campanile Esloveno, toda zaradi slabih vremenskih razmer so morali odstopiti. Kot največji uspeh pa je vzpon na najvišjo ledeniško goro tega območja Cerro Tronador (3554 m). Na njem je bilo 11 Slovencev, med njimi Dinko Bertoncej ter **Boris** in **Miško Kambič**.

Na prisrčnem in svečanem zaključku srečanja v petek, 1. sušca — marca 1996, na Cerro Campanariu je predsednik PD Celje Adi Vrečer izročil plaketo PZS za 45-letno veliko in uspešno delo SPD Bariloče v andinizmu častnemu predsedniku dr. Vojku Arku in podpisal s predsednikom Matjažem Jermanom listino o nadaljnjem prijateljskem sodelovanju med PD Celje in SPD Bariloče.

Po kulturnem programu in pesmi Slovenija v svetu **Marka Kremžarja** in **Jožeta Osane** so se vsi zadovolj-

GORE 7 • GLASILO SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA V ARGENTINI CELJE, SLOVENIJA • JUBILEJNA IZDAJA OB 45 LETNICI • 25. SVEČAN 1996 • BARILOČE ARGENTINA

Glava 7. številke glasila Gore

odprtje in blagoslovitev bivaka Slovenija v Dolini tolmunov na Cerro Capilla. Sveto mašo so brali in govorili France Urbanija, **dr. Franc Bergant** in **Albin Auguštin**. Pred odprtjem bivaka so govorili **dr. Vojko Arko**, častni predsednik SPD Bariloče, **Matjaž Jerman**, **Milan Magister**, **Dinko Bertoncej**, **dr. Tone Strojín** in **Sergej Gomišček** ter **prof. Matjaž Puc**, odpravnik poslov slovenskega veleposlaništva v Argentini. Recital je izvedel pesnik Tone Kuntner.

Z bivačkom Slovenija je bil blagoslovljen tudi zvon, darilo iz Slovenije, ki ga je izdelal Ferralit iz Žalca. Botra zvona je prizadevna članica SSK in Komisije za družino in demografski razvoj Slovenije gospa **Marija Kržič**, ki je po prof. dr. Marici Gomišček sporočila, da naj zvon spodbuja k molitvi, ki je opora za dobra dela, in opozarja na domovino Slovenijo, ki je upanje in želja vseh Slovencev.

Lepo svečanost in množičen obisk zlasti tudi starejših in zaslužnih častnih članov SPD Bariloče je omogočila argentinska država — vojska, ki je dala na voljo helikopter in poslala svojo delegacijo.

V čast jubileja se je dan prej povzpelo na vrh Cerro Capilla (2176 m), kjer je tudi slovenski križ, rekordno število 42 planincev-Slovencev in argentinskih prijateljev.

ni poslovlili s sklepom, ki izhaja iz listine o sodelovanju, da se pogosteje srečujejo.

Ob povratku je bil še bežen ogled Buenos Airesa in srečanje z rojaki v Slovenskem domu v San Justu, imenovan Aljažev večer, z večerjo in kulturnim programom ter sprejem pri odpravniku poslov prof. Matjažu Pucu na slovenskem veleposlaništvu v Argentini.

Zadovoljni in navdušeni nad rojaki v Argentini so se Slovenci vrnili v domovino z obžalovanjem, da država Slovenija ne prizna objektivne resnice o tragičnem slovenskem razkolu in na tej podlagi vključi svoje rojake v polnopravne in tudi zaslužne državljane Slovenije.

Še enkrat iskrene čestitke rojakom v Argentini in prisrčna hvala vsem sodelujočim, tudi sponzorjem, pri organizaciji tega uspešnega in osrečujočega srečanja rojakov in planincev v Argentini.

V čast jubileja je izšlo glasilo SPD v Argentini »Gore«, ki so ga natisnili v Celju, uredili pa so ga v sodelovanju med SPD iz Bariloč in PD Celje.

Iz te publikacije, ki je 7. številka glasila SPD v Argentini, ponatiskujemo uvodni prispevek »Slovenska tradicija v patagonskem gorništvu« izpod peresa še vedno neumornega soustanovitelja tega društva Vojka Arka.

Cerro Capilla

Ko je 4. februarja 1951 enajsterica novih slovenskih Bariločanov pripravljala v Dolini tolmunov svoje nočno taborišče, potem ko se je ves dan prerivala skozi goščo bambusa in grmovja proti skalovju Male Capille, si pač nihče od tiste družbe ni predstavljal, da bomo 45 let pozneje prav na tem kraju odpirali slovensko kočo. Vendar so se že takrat bistrile ideje in se kovali načrti o Slovenskem planinskem društvu v Argentini. Dne 5. februarja, ko je sedem mož doseglo oba vrhova Capille, se je porodila zamisel, postaviti na tej težavni in odročni gori slovenski križ.

Komaj nekaj dni kasneje je bilo društvo res ustanovljeno in naslednje poletje je romal prvi križ navkreber. Nerodno načrtovan ni zdržal patagonskih viharjev, pa smo ga po desetih letih zamenjali z drugim, pravilno grajenim, ki trdno stoji in ki bo ob skromni podpori stal še dolga desetletja.

Križ je bil, kot pravi vpisna knjiga, ki je več kot štirideset let ležala pod njim, postavljen v spomin mrtvim v gorah in mrtvim v vojni.

Spominjal nas je tudi na križ na Škrlatici, za katerega takrat še nismo vedeli, da so ga zakrknjeni fanatiki podri.

Ojstrica pozimi

VERA PIPAL

*Biserček je ta nevesta,
ki se v belo je odela.
Vsako leto težko čaka
ženina, da bi se vzela.*

*So okoli le ženice:
Škarje, Skuta in Planjava,
Raduha in Mrzla gora.
Same poljske so device!*

*Lučki Dedec Lučko Babo
je popeljal pred oltar.
Zanj ne sme ji biti mar!*

*Grintovec je pa predaleč.
Preko Rink ne bo hodila.
Rajši se ne bo možila.*

V tistih zagnanih letih, polnih vzponov, plezarij in smučarskih tekem, a tudi dela, načrtov in vživljanja v novo odkrito jezersko deželo smo se radi navezovali na slovensko gorniško tradicijo. Seveda je bil naš vzor dinamični **Klement Jug**, ki smo mu postavili spominsko ploščo na Slovenskem zvoniku. Prav tako smo prenesli v naše Kordiljere ime prvega slovenskega plezalca **Henrika Tume**. Dobil je svoj vrh v pogorju Tres Picos (Trije vrhovi) nad jezeroma Cholila in Puelo.

Slovenski plezalci in smučarji so se naglo vključili v argentinski andinizem. Sodelovali so v patagonskih in himalajskih odpravah, začrtali prvenstvene smeri v bariloških gorah, se uvrščali med najboljše na smučarskih tekmah. Pa se je vse bolj razraščala želja, da se slovenski delež v tukajšnjem gorništvu zariše v bariloške Kordiljere. Tako je po vzponu na Campanile Esloveno zrasel slovenski kot v Katedralnem pogorju. Slovenska steza in koča Pod skalco sta odprli predel v Osrednji Katedrali, ki zdaj pomeni središče argentinskega plezilstva.

Ko so »Šumski bratje« urejali svoje patagonsko življenje v naglo se razvijajočem mestecu in ko so se v planinstvu zbrali navdušeni prijatelji iz buenosaireskega velemesta, so seveda organizatorske naloge počasi prevladoval v društvu. Zrasel je Planinski stan, izšle so prve Gore. Vendar so prav iz Buenos Airesa odhajale tudi vsakoletne argentinsko-slovenske odprave v Južne Ande in izpisovale slovenska imena na območjih patagonskega ledu.

Počasi je rastle in sodelovala mladina, že rojena v Ameriki. Pa se je ob tridesetletnici društva in spet na Capilli izoblikovala misel o slovenskem bivaku na gori, kjer se je društvo začelo. Že priletni »šumski bratje« so zagrabil za mačete, dolge, ostre nože za sekanje grmovja, in se začeli prebijati skozi pragozd. Gozdni požar ob suši leta 1987 nam je olajšal delo, na številnih izletih je steza počasi napredovala in slednjic dosegla Dolino tolmunov, kjer smo prvokrat taborili.

Približalo se je leto 1993, stoletnica Slovenskega planinskega društva v domovini. Takrat smo dokončno sklenili, da za ta jubilej postavimo kočico na gori, kjer se je začel slovenski andinizem. Po vztrajnem delu v mestu je bil bivač resnično dograjen. A predno je prispel v zgornjo krnico gorskega potoka, sta spet pretekli dve leti. Pa smo spoznali, da so nas neprijetnosti in zapleti postavili v jubilejna leta Jakoba Aljaža in da bo odprtje bivaka sovpadalo s stoletnico kočice na Kredarici, kjer stoji danes planinski hotel in kjer nova kapelica spominja na neumornega planinskega župnika. Torej smo hote ali nehote spet združili naše delo z delovno tradicijo slovenskega planinstva.

Spomin na Aljaža nam je predočil pomembno razliko v takratnih in naših prizadevanjih. Medtem ko se je moral Aljaž trajno boriti z nemškim nacionalizmom, smo mi uživali vso podporo argentinskih oblasti. Vojaški helikopterji so opravili veliko delo in pritovorili bivač na goro ter tako bistveno pripomogli, da bo ostal v naših krajih trajen spomin na slovensko planinstvo in na »Šumsko bratovščino«.

BLEJCE JE ZANIMAL PREDVSEM TURIZEM, BISTVENO MANJ PA GORNIŠTVO V VSEH NJEGOVIH OBLIKAH

BLED IN PLANINSTVO

BOŽO BENEDIK

Bled je že zdavnaj slovel kot zdravilišče in letovišče, imel je svoje turistične organizacije, le planinstvu se domačini niso kaj prida posvečali. Bili so vključeni v radovljiško planinsko podružnico, ki so jo ustanovili 10. marca 1895, junija tega leta pa je Deželna vlada že potrdila njihova pravila.

Prvi občni zbor so pripravili v Klinarjevi gostilni v Radovljici, kjer je sodelovalo 65 članov. Ti so bili povečini iz Radovljice in Lesc, manj pa z Bleda, Gorij, Boh. Bistrice in okolice. Za prvo članstvo lahko zatrdimo, da so bili le zavedni Slovenci, naprednjaki.

PRVI BLEJSKI PLANINCI

Vendar so imeli tudi Nemci pri nas že prej svoje društvo, znano pod imenom Alpenverein-sekcija za Kranjsko. Na Bledu so imeli svojo podružnico pod imenom Gauverband Veldes, ustanovili pa so jo 27. marca 1892. Na čelu nemške podružnice je bil znani kartograf in fotograf **Bert Lergetporer** — imenovali pa so ga »Gauwart«. Vendar je po dveh letih že prenehal delati. Imeli pa so za takratne ljubitelje planin, predvsem za blejske goste, svoje gorske vodnike. Znana so bila imena **Plemelj**, **Rekar** in druga.

Prvi načelnik radovljiške podružnice SPD je bil **dr. Joža Vilfan**, odvetnik v Radovljici; bil je tudi radovljiški župan in deželni poslanec. Bil je prezaposlen in zato mu je za planinstvo ostajalo le malo časa. V podružnici so sodelovali še **Pinecki** kot tajnik ter člani **Ivan Čop** iz Most, **Josip Jalen**, **Josip Rauhekar** iz Boh. Bistrice, **Hugon Roblek** iz Radovljice, **Rihard Schrey** iz Lesc (Bleda) ter **Jakob Žumer**, župan iz Gorij. Kot ustanovitelja imenujejo **Franca Trevna** iz Save na Jesenicah.

In kateri so bili med prvimi člani na Bledu in okolici? Kot prvi so zapisani **Pavel Homan**, trgovec na Bledu, **Ivan Kunčič**, Mlino, **Jakob Pernel**, župan na Bledu, **Ivan Pretnar**, posestnik na Bledu, **Aleksander Roblek**, oče Huga Robleka, **Franč Rus**, nadučitelj, **Ivan Rus**, posestnik in krojač, oba z Bleda, **Rihard Schrey**, poštar, **Ivan Tavčar**, posestnik iz Mlina, **Josip Verderber**, posestnik, **Anton Vovk**, posestnik, več članov pa je bilo tudi iz Gorij: **Vinko Jan**, posestnik, **Andrej** in **Vinko Černe**, posestnika, **Janez Ažman**, župnik, **Josip Žirovnik**, nadučitelj, **Jakob Žumer**, župan iz Gorij, in drugi.

Planinci radovljiške podružnice so se uprli pritiskom nemških planincev in organizatorjev. Ti so bili namreč usmerjeni predvsem v Julijce, pozneje pa tudi proti Zgornji dolini. Slovenski planinci pa so bili usmerjeni vse od Kroke in Kamne Gorice pa tja do Bele peči.

Z BLEDA NA TRIGLAV

Postavitev Vodnikove kočje je bil prvi uspeh radovljiške podružnice. Kočo so postavili na Velem polju po načrtih

bohinjskega planinca Rauhekarja, slovesno pa so jo planincem predali 19. avgusta 1895 v počastitev **Valentina Vodnika**. Za to ima velike zasluge načelnik dr. Joža Vilfan, ki pa je na drugem občnem zboru leta 1898 v Lescah izročil svoje načelniško mesto apotekarju Hugonu Robleku, velikemu planinskemu zanesenjaku, ki je bil ves čas tudi desna roka načelniku Vilfanu. Kot podnačelnik je bil tedaj v podružnici že **Jakob Aljaž**, triglavski župnik, slede pa kot odborniki **Janez Novak**, **J. Stijasny**, **Franc Kobler**, **Ivan Čop**, **Ivan Mencinger ml.**, **Josip Jalen**, **Jakob Žumer** in **Rihard Schrey**.

V tem obdobju se je tudi povečalo število članstva. Ker nas zanimajo predvsem novi člani z Bleda in okolice, omenimo le teh nekaj: **Ivan Bulovec**, trgovec, **Miha Černe**, hotelir, **Anton Hudovernik**, posestnik, **Marija Jug**, gostilničarka, **Dragotin Rep**, trgovec, **Ferdo Sekovanič**, gostilničar in trgovec, **Viktor** in **Andrej Tolazzi**, gradbenika, **Anton Benedik**, krojač, **Josip Plemelj**, profesor.

Številne Blejce zasledimo med prvimi tudi v knjigi obiskov v Triglavski koči na Kredarici. Tu so sprejeli prve goste 10. avgusta 1896. Obisk Blejcev se je večal iz leta v leto, pa tudi tujci — blejski letoviščarji niso izostali. Med prvimi zasledimo Huga Robleka, pa **dr. Andreja Ferjančiča**, ki je bil pomemben tudi za blejski turizem, zasledimo tudi Josipa Plemlja, tedaj še študenta. Njegovo ime zasledimo skorajda vsako leto, poleg njega pa še **Ferda Sekovaniča**, **Antona Vovka ml.**, njegovo sestro **Julko Vovkovo**, **Alojzija Sokliča**, **Antona Kozelja**, **Joža Rusa**, večkrat tudi **Blaža Jana**, ki je bil tudi gorski vodnik, pa blejskega župana **Jakoba Pernela**, njegovega brata **Franca Pernela**, **Metko Stare**, **Franca Dolarja**, bogoslovca **Valentina Jeršeta**.

Naš matematik in prepričan »Blejc« **Josip Plemelj** je popeljal na Kredarico tudi svoje sokrajane, lahko bi rekli kar vse sosede po vrsti: **Petra Dolarja**, **Antona Pibra**, **Urbana Plemlja**, **Antona Ropreta**, **Ivana Majerja**, vse iz Grada. Pešačili so povečini iz Vrat, vračali pa so se preko Velega polja in Pokljuke na Bled, pa tudi skozi dolino Krme.

Med tujimi obiskovalci Julijcev zasledimo že leta 1904 **Arnolda** in **Oscarja Riklija**, zdravnika **dr. Edra**, Riklijev ženo **Marijo**, **Gustava** in **Gulda Pongratza**, mornariškega oficirja **Karla Mysza** iz Pulja, pa študenta **Janaka Goliasa** in druge.

VODNIK ZA TRIGLAVSKO IN KARAVANŠKO POGORJE

Iz knjige na Kredarici izvemo, da so imeli na Bledu že leta 1911 »Društvo blejskih plezavcev«. Malo je verjetno, da bi v tem primeru šlo za pravo društvo, podobno planinskim. Tu so bili zbrani prijatelji naših planin, naših 207

gora. Med njimi zaznamo poleg že imenovanih še **Cilko Prešeren**, **Mira Vovka** in člane Kesslerjeve družine, ki je letovala na Bledu.

Iz bližnjih Gorij pa omenimo še **Josipino Šmajdek**, gostilničarko, **Ivana Pibra**, kaplana v Boh. Bistrici, **Janca Kačarja**, pa **Karla Simona**, učitelja, ki se je pozneje preselil na Bled.

Omenimo še prvi žrtvi naših gora **Fany Stein** z Dunaja, ki so jo pokopali na rateškem pokopališču, in **Franca Goričnika**. Prav ob teh nesrečah pa je nastal večji spor med našimi, slovenskimi, in nemškimi planinci oziroma reševalci.

O vodnikih omenimo, da so na Cesarsko kraljevem okrajnem glavarstvu v Radovljici izdali na podlagi reda za gorske vodnike dne 17. julija 1904 seznam gorskih vodnikov. Med njimi je bil z Bleda zabeležen **Blaž Jan**, Turčič (vulgo Turšč) iz Mlina št. 2. Ta naj bi imel za Triglavsko in Karavanško pogorje potrebno znanje. Določena je bila tarifa za te storitve s stroški za prenočevanje in hrano, ki naj bi jih sicer vodnik plačal sam.

Radovljiška podružnica je bila v začetku resda povsem usmerjena proti Triglavu in Julijskim Alpam. V letu 1899 pa je župniku **Josipu Lavtizarju** uspelo postaviti koč v dolini Planice. Nekateri planinski delavci so nasploh omenjali Lavtizarja kot skritega tekmeča Aljažu, saj je bil Lavtizar obrnjen bolj proti rateško-planinskemu svetu. Delo te planinske podružnice je bilo tudi sicer izredno obsežno tako pri gradnji postojank in koč kot tudi poti in gorskih stez.

V blejski okolici se moramo spomniti koč nad Babjim zobom, ki so jo postavili leta 1906. Dr. Joža Vilfan je leta 1907 rekel: »Zgrajena je bila tudi koč na Babjem zobu, ki so jo vrli člani tudi plačali že ob dokončanju.« Vendar je koč na Rjavem vrhu nad Babjim zobom že med prvo vojno tako propadla, da so jo prenehali vzdrževati, saj je bil obisk prav majhen. V najem so jo oddali zasebniku, več inventarja pa odpeljali v Vilfanovo koč.

PREMIŠLJEVANJA O PLANINSKI KOČI

Pred prvo svetovno vojno leta 1912 so imeli svoj občni zbor na Bledu v Hotelu Triglav. Za načelnika je bil izvoljen **Ivan Šega** — Hugo Roblek je bil tedaj v tujini, od Blejcev pa se sodeloval v odboru trgovec Ivan Rus. Za njim so kot načelniki delovali **dr. Mirko Triller**, **Jakob Špicar** in **Alojzij Langus**, vsi iz Radovljice.

V medvojnem času so se zbudili tudi v Gorjah. Imeli so kar številno članstvo, zato so se čutili malo zapostavljene. Imeli so svoje želje in predloge, predvsem obnovljeno pot skozi Poključsko luknjo, ki jo je pred leti že popravila še radovljiška podružnica, pa različne napise in markacije v dolini. Toda v Radovljici so menili, da je to le bolj delo olupševalnih društev — danes bi rekli turističnih društev. Zato so se ločili in ustanovili svojo podružnico, v letu 1930 odprli Poključsko luknjo in jo poimenovali Galerija kraljeviča Andreja. Najbrž pa je to vplivalo tako, da so na Bledu ustanovili svoje poverjenišтво, ki ga je vodil **Slavko Repe**, trgovec

iz Mlina, sodeloval pa je tudi **Franc Šolar**. Bila pa sta toliko uvidelna, da sta dajala prednost Begunjščici pred vlaganji na Bledu ali okolici. Le da ne bi smeli pozabiti Poključke, sta menila. Zato so na Bledu sklenili pridobiti zemljišče na Poključki, kjer bi pozneje postavili svojo postojanko. Vendar Blejci — kot še tolikokrat pozneje — niso bili soglasni, kje naj bi postojansko postavili; mnenja so bila kaj različna: Gače, Ogrinec, Grajska planina, Lipanca. Blejske planince je poleg tega zanimala jama pod Babjim zobom. Prvotno so z njo upravljali Nemci (njihov *Alpenverein*), po vojni pa *Radovljiška podružnica*. Zanj se je še najbolj trudil Slavko Repe, res pa ga je radovljiška podružnica vedno podpirala. Popravili so pot do jame, napravili korito za vodo, uredili vhod v jamo in tudi samo luknjo. Lotili so se tudi svečane otvoritve. Vendar je bil obisk skromen — le okoli 200 oseb na leto, zato je zanimanje zanj začelo upadati.

V tem obdobju je začelo upadati število članstva, ker se je krepila podružnica v Gorjah. Zanimivo pa je, da ni bilo niti v Bohinju kaj večjega članstva in zato tudi ne volje do podružnice.

Pred drugo svetovno vojno je blejsko poverjenišтво zahtevalo v posebni spomenici z dne 5. 10. 1939 gradnjo postojanke na Poključki. Imeli so že načrte, ki so predvidevali kar 150.000 dinarjev gradbenih stroškov. To naj bi izplačali v desetih letih, so zatrjevali. Vendar že zopet niso bili soglasni glede lokacije, potem ko so si ogledali več primernih prostorov. Končno so od **Simona Stareta** s Koprivnika odkupili zemljišče na Goreljku za ceno 59.000 dinarjev. Dodatno so odkupili še nekaj zemljišča, skupščina podružnice pa je to odobrila 15. 1. 1941.

DOTA PO 2. SVETOVNI VOJNI

Podružnica radovljiških planincev je že nekajkrat razmišljala, da bi si postavili svoj dom na Poključki, saj je imela svoj dom le na Begunjščici. Kot so menili, na Jelovici ni veliko turistično zanimivega, v Julijskih Alpah pa je »vladala« osrednja planinska zveza. Pri tem je prišlo do spora s podružnico v Gorjah, čes da je Poključka njeno območje. Prišlo je do kar ostrega pisarjenja sem in tja, do soglasja pa ni prišlo. Vojna je zatem končala ta spor. Vendar so menili, da na srečo ni prišlo do gradnje, saj je na Goreljku že stal Šport hotel.

Pred 2. svetovno vojno sta v zadnjem podružničnem odboru, ki ga je vodil **Slavko Šušteršič**, sodelovala še **Franc Šolar** in **Bogdan Vovk** z Bleda.

Druga svetovna vojna je bila pri kraju in slovensko planinstvo je moralo napraviti svojo kaj žalostno bilanco. Tako tudi v radovljiškem okolišju. Toda že prvo leto po vojni so v Lescah ustanovili svoj iniciativni odbor, Bled pa je spet šel svojo pot. S 50.000 dinarji za slovo so ustanovili svoje društvo, svoj pogled pa upri na Poključko, na Lipanco.

Viri: Dr. J. Prešeren: Kronika PD Radovljica 1895—1970.
Planinski vestniki, leta 1895, 1896, 1897, 1898.
Dr. A. Brilej: Priročnik za planince, Ljubljana 1939.

IZ AVSTRIJSKEGA ZBORNIKA »VARNOST V GORAH«

GORE ZA KAKOVOST ŽIVLJENJA STAROSTNIKOV

UNIV. PROF. DR. E. KORNEXL*

Omembe vredno in razveseljivo je, da se je v 20. stoletju v javnosti, v znanstvenih, pa tudi v športnih krogih opazno povečalo zanimanje za starejše ljudi. O starostnikih vse pogosteje razpravljajo predavatelji, upoštevajo jih na prireditvah in drugje. Deloma je vzrok temu gotovo vse večje število starostnikov (leta 2000 bo več kot 20 odstotkov prebivalcev starih nad 60 let), ki so za politične stranke zanimivi kot volilci. Po drugi strani smo tega lahko nadvse veseli tudi s človeško-etičnega vidika. Predmet povečane pozornosti je življenjsko obdobje, ki je bilo doslej za vrednotenje, temelječe na materialnem pridobitništvu, storitvah in dobičku, skoraj nezanimivo.

Za starostnike oziroma življenjsko obdobje nad nekako 60. letom starosti je tipična vrsta važnih **značilnosti oziroma predpostavk**:

- Obdobje starosti je spričo napredka medicine opazno daljše, saj lahko doseže nekako tri desetletja. To pomeni, da se časovno približa dobi, ki jo človek prebije v službi.
 - Kot upokojenec ima starostnik več prostega časa. Lahko ga izrabi v svojo korist in srečo. Tega si v tolikšni meri ne more privoščiti v vsem dotedanjem življenju.
 - Zdravje in motorične sposobnosti so vse bolj ogroženi. Prizadeti sta vsakdanja in prostočasna zmogljivost, sprijazniti se moramo z omejitvami. Po drugi strani pa se posledicam staranja lahko uspešno upiramo z zdravim načinom življenja in profilaktičnimi ukrepi.
- Če se torej vprašamo o vplivu hoje in gibanja v gorah na kakovost bivanja, moramo najprej razložiti, kaj je kakovost življenja. Kaj nam predstavlja ta beseda? Kaj je zanj značilno? S kakšno vsebino jo lahko zapolnimo? Na približen način lahko kakovost življenja opredelimo z naslednjimi dejavniki:

Varnost in neodvisnost velja razumeti tako s finančne kot z materialne plati. Pri tem so velikega pomena:

- prijeten dom, pripkupno, praktično in prijazno stanovanje;
- zagotovljena sredstva za preživetje;
- socialna neodvisnost, samostojnost in svobodno oblikovanje življenja.

* Referat na posvetu »Alpinforum« Avstrijskega kuratorija za varnost v gorah. Z vednostjo in soglasjem Kuratorija prevedel Pavle Šegula.

Ugodje zadeva čustveno usmerjenost človeka. Velik vpliv imajo vesela doživetja, polno, osrečujoče bivanje: »Bilo je lepo, prijetno, zanimivo...« Vse to ima bodisi kot stvarno doživljanje, bodisi kot spomini iz preteklih dni nenehen vpliv na kakovost življenja.

Zdravje: Na zdravje moramo biti od srednjih let naprej nepretrgoma močno pozorni. V otroških in zgodnjih mladih letih gledamo na zdravje kot na nekaj samo po sebi umevnega. Ko pa je motenj čedalje več, postane zdravje človekova največja dobrina. To miselnost zgovorno odraža reklo: »Važno je, da ostanemo zdravi!« Že omenjeno pojemanje motorične in zaznavne sposobnosti, motnje v delovanju organov in občutljivost za poškodbe so vzrok povečane previdnosti in bojzljivosti starostnika, prav to pa krni njegovo vsakdanjo in prostočasno dejavnost.

Smisel življenja: Kakovost življenja je končno v visoki meri zagotovljena samo, če vemo, kaj je smisel bivanja, življenja. Kaj je cilj, smisel bivanja? Odgovori vodijo k razpravi o vrednotah človeškega življenja in religioznim razmišljanjem. Kakšna je tu vloga zmogljivosti, ljubezni do bližnjega, varstva narave, okolja?

Da bi obravnavano snov čim bolj razumeli, moramo obrazložiti tudi pojem »hoje in gibanja v gorah«. Izbrati velja tiste dejavnosti, ki so ta čas v navadi in dostopne starostnikom. To so:

- izletništvo, gorništvost;
- izleti s kolesom, vožnja z gorskim kolesom;
- tek na smučeh;
- alpsko smučanje;
- ture na smučeh.

Vožnja na divjih vodah, zmajarstvo, plezanje in drsanje ne pridejo v poštev.

Glede na predstavljeni model kakovosti človeškega življenja so navedene zvrsti hoje in gibanja v gorah za starostnike pomembne z dveh vidikov:

- omogočajo jim ohranitev in utrjevanje zdravja in sposobnosti (fitnes);
- omogočajo jim prijetna doživetja.

ZDRAVJE/SPOSOBNOST (FITNES)

Omenili smo že, da sta v življenju nekako po pretečeni prvi polovici zdravje in sposobnost gibanja vse bolj izpostavljena omejitvam. Hkrati ne smemo mimo ugotovitve, da se temu lahko upiramo s preprečevalnimi in zdravstvenimi ukrepi. Na ta način propadanje telesa zagotovo vsaj upočasnimo. Ukrep osrednjega pomena je raznoliko gibanje, ki je značilno prav za hojo in gibanje v gorah.

Učinki redne aktivnosti v gorah zadevajo troje pomembnih področij človekovega zdravstvenega stanja:

- dejavnost srca in ožilja;
- krepitev;
- ravnotežje/koordinacija.

Dejavnost srca in ožilja: V Avstriji (pa tudi Sloveniji; op. prev.) je še vedno na prvem mestu smrt zaradi odpovedi srca in organov krvnega obtoka. Tema dve-ma podleže več kot polovica vseh umrlih. Motnje v de-lovanju ožilja in presnove pa so zelo pogosto tudi vzrok boleznij:

- zvišan krvni pritisk;
- prevelika telesna teža;
- povečana vsebnost holesterola v krvi;
- motnje srčnega ritma in krvnega obtoka.

Hoja in gibanje v gorah sta iz različnih vzrokov zelo primerna za ohranitev usposobljenosti srca in krvnega obtoka:

- spodbujata določeno srednje veliko obremenjenost. Posledica je ugoden vpliv na aerobno (srce in krvni ob-tok spodbujajočo) vzdržljivost. V normalnih razmerah — brez stresa ali strahu — so anaerobne obremenitve redke oziroma se jim lahko izognemo;
- združena sta z daljšo obremenitvijo (tudi po več ur), ki še posebej spodbuja prilagoditev organizma;
- dopuščata, da jakost in trajanje obremenitve odmeri-mo po zmogljivosti posameznika. To je posebno po-membno za večjo zdržljivost in motivacijo;
- v veliki meri izključujeta bolj ali manj nevarno silovito dihanje, ki je značilno za močnostne zvrsti športa.

Krepitev: Hoja in gibanje v gorah pomeni večinoma gibanje telesa kot celote. V večjem obsegu so obremenjeni mišični sklopi, mišice se krepijo. Težišče dogajanja je v mišicah nog in trupa. Posebnega pomena za vsakdanje in prostočasno gibanje je krepitev nožnih mišic, saj te bistveno sodelujejo v vseh vrstah gibanja (hoja, tek, vz-perjanje, priklanjanje). Mišičje trupa bistveno vpliva na stabilnost hrtenice. Če je v dobrem stanju, preprečuje škodo zaradi drže. Posebej koristno je, če med hojo in gibanjem v gorah sodelujeta tudi roki (tek na dolge proge, hoja s palicami, vožnja s kolesom). To močno spodbuja krepitev ramenskih mišic in mišic trupa.

Ravnotežje/koordinacija: Pomenu ravnotežja in koordinacije za sposobnost gibanja so zadnja leta zagotovo posvečali premalo pozornosti. In vendar te med seboj tesno povezane sposobnosti bistveno vplivajo na vsakdanjo in prostočasno dejavnost. Vzrok številnih nesreč in negotovosti (hoja po stopnicah, spolzkih tleh ipd.) so prav take pomanjkljivosti.

Hoja in gibanje zahtevata včasih zelo veliko ravnotežja in koordinacije. V tem smislu sta tudi izvir močnih draž-ljajev. Pomislimo samo na obilje položajev med giba-njem pri alpskem in nordijskem smučanju, pri hoji v gore in med vožnjo s kolesom!

V celoti vzeto nam redna hoja in gibanje v gorah tudi v starosti omogočata osupljivo učinkovito in mnogostran-sko utrjevanje zdravja in gibalnih sposobnosti.

PRIJETNA DOŽIVETJA

V starosti so doživetja ugodja, sreče in dobrega dušev-nega počutja k sreči možna z najrazličnejših vidikov.

UGODJE

Odgovor na vprašanje, če lahko aktivno športno ude-jevstvovanje — še zlasti hoja in gibanje v gorah — po-vzroča ugodje, je pritriljen. Ugotoviti pa moramo, da to lahko dosežemo na številne in zelo učinkovite načine. Žal se pri razglabljanjih o ugodnih posledicah človek-ove športne dejavnosti večinoma in predvsem ustavi-mo samo pri zdravju kot sestavini kakovosti življenja.

Tej najmanj enakovreden je čustveni učinek zaradi do-živetja sreče, spolnitve želja in veselja. Če izvzamemo veselje pri doživljanju kulturnih storitev, lahko starostni-ku tudi aktivna športna dejavnost daje občutek veselja in zadovoljstva:

• **Narava:** Človek ima ravno na stara leta čas in izkušnje, da dojame naravne lepote. Ponujajo se na ti-soč načinov: v gorski naravi, v razkošju barv na gors-kem travniku, vrvenju na mravljišču...

• **Stik z ljudmi:** Človek je družabno bitje. Če nima družbe, manjka tudi notranje zadovoljstvo. To pride še zlasti do veljave v starosti, ko ima človek težave z gib-ljivostjo, ko ob izgubi življenjskega sopotnika, ob od-hodu otrok in prekinitvi poslovnih stikov ostane sam in osamljen. Skupni pohodi, hoja v gore, tek na smučeh ponujajo čudovite možnosti za stike z ljudmi; brez te-žav nastajajo nova znanstva, prijateljstva.

• **Sprostitev:** Duhovna kot telesna sprostitvev sta v da-našnjem svetu, polnem nemira, pritiska medijev in stre-sa postali redki in prav zato toliko bolj zaželjeni. Kje naj ju še lažje dosežemo kot v gorah, gorski tišini in samo-ti? Sprostitev nam predstavlja tudi sposobnost organiz-ma, da je kos naporom. Ko po določenem začetnem obdobju preidemo mrтво točko, nas to pomiri in povz-gigne naše razpoloženje.

• **Dosežek:** Ljudje vseh starosti so srečni, če jim uspe kakšna storitev, ko kaj zmorejo, pa naj gre za šolo, poklic ali prosti čas. Tudi s hojo in gibanjem v gorah na stara leta ni nič drugače. Mar doseženi vrh ne šteje k najlepšim doživetjem potem, ko smo ga zmogli po dolgih urah hoje? O tem še kasneje sanjamo ure, dneve ali celo tedne.

Kaže, da je ena od najvažnejših danosti stvarstva osre-čujoči občutek, ki še v visoki starosti preveva človeka po opravljenem delu.

Toda nič ne pride samo od sebe. Kakovost življenja, pa naj izhaja iz zdravja ali dobrega počutja, si moramo pri-boriti. To velja tudi za kakovost življenja, izhajajočo iz hoje in gibanja v gorah, vendar pa ta v nekaterih vidikih postavlja tudi meje. Da bi ugodne plati hoje in gibanja v gorah prišle do veljave, mora biti izpolnjenih nekaj pogojev. To so med drugim:

• **Telesna pripravljenost:** dosežemo jo z rednimi, postopnimi dolgotrajnimi obremenitvami (npr. hojo, turami, telovadbo doma ipd.). Največ pozornosti je pri tem treba posvetiti obremenitvi srca in ožilja. Stopnjo obremenitve določimo individualno glede na to, kaj še lahko zmremo brez težav in škodljivih posledic.

• **Redni zdravstveni nadzor:** potrebna je skrbna analiza srca in krvnega obtoka (kardiovaskularni in kardiopul-monalni obtok).

• **Premišljeno načrtovanje:** maršrute (zemljevid), čas hoje, možnosti počitka, pristopa, upoštevanje vročine, mraza, prehrane in pijače.

- *Oprema*: obleka, obutev, zaščita zoper močo, sončna očala, tehnična in športna oprema.
- *Pripravljenost za sodelovanje*: Iz varnostnih razlogov kot tudi zaradi motivacije so starostniki načeloma vezani na hojo s sopotnikom ali v skupini. Vsak udeleženec mora brezpogojno sodelovati, pripravljen, da pomaga drugim, in biti prilagodljiv — skratka: biti mora dober človek.

Po vseh razmišljanjih in nasvetih vsekakor lahko povzamemo, da redna hoja in gibanje v gorah ustrezno prispevata k uresničitvi na kratko, a jedrnatu predstavljenih življenjskih načel.

»Ne gre za to, da bi čas svojega življenja izpolnili z leti, temveč, da bi letom vdahnili življenje!«

ODŠEL JE VELIKI SLOVENSKI GORNIK, KI GA NISMO POZNALI

CIRIL LAVRIČ (1918—1996)

STANKO KLINAR

*Ena se tebi je želja spoznala:
v zemlji domači da truplo leži.
(Prešeren)*

Enkrat samkrat se je večni oporečnik Ciril iskreno in v hipu strinjal z mano. »A ti veš,« sem mu rekel, ko me je nekaj dražil, »da si vsaj enega človeka v življenju trajno in globoko osrečil?«

»Ne, koga pa?«

»Neko žensko.«

»Le katero?«

»Tisto, ki je nisi poročil!«

Malo je zazijal, potem pa s homersko širino pritrdil: »To je pa res!«

Tako je uganil, da mu jo molim pod nos le zato, da mu povem, kakšno pasjo srečo je imela, za razliko od mene, ko se je v velikem loku izognila njegovi trmi. Kdo naj bi ta ženska bila, seveda nisva imela pojma. Ciril se kot katoliški duhovnik pač nikoli ni ženil. Zato se je najgajivo namuznil: »Samo da ona nič ne ve za to, in da jaz ne bom nikoli zvedel zanjo.«

To je bilo res škoda. Neznana ženska je tako šla skozi življenje, ne da bi se zavedala svoje velike sreče, in ne da bi on vedel, kateri jo je naklonil.

DOCELA V SKLADU S POŠTENOSTJO

Ciril je bil zmeraj za špase. Z drobnim prišpičenim modrovanjem sva drug drugega obračala na raznju in dnevi so minevali, kot bi jih podil z atomskim topom, tudi če naju je dež prikoval v šotor. Njegov nastop, tudi v poklicnem življenju, je bil največkrat podoben majhnemu zasebnemu viharju.

»Vi tudi,« mu je rekel nekdo, ki se je imel za malega šefa in poklicanega, da ureja stvari, »ne boste več mogli takole letati po hribih. Preveč je dela.«

»Se še ni rodil!« je vzrojil Ciril.

»Kdo?« je segel v žerjavico mali šef.

»Tisti, ki bo meni prepovedal hoditi v hribe.«

Preprosto pošten, kot je bil, je takole nepreračunljivo butnil z besedo na dan, zato se ga je tudi kariera izognila v širokem loku. Docela v skladu s preprosto poštenostjo je bil v zasebnem življenju požrtvovalen do zadnjega cvenka in v hribih do zadnje srage tveganja v korist soplezalca. Kot »viharnik« je že pred vojno sko-

raj podaril svoje življenje Špičkovi steni. Mladostna zaletavost se je končala tako, da je bivakiral v sami sraciji in se drugi dan z veliko srečo zmotovil nazaj v podnožje. V podobnem slogu je po vojni, ko je bila Slovenija tesno zaprta v kletko železne zavese in je bila še vsa Evropa na kolenih od prestane vojne, kot izseljenki duhovnik brez prave opreme in s stradežem kot kondicijskim treningom v naletu zavzel Matterhorn. V tistem času na gori skoraj ni bilo »turistov« (kot pravijo planincem v tistih krajih); skupina Švicarjev je od Hörnhütte z daljnogledom opazovala njegov jurišni solo vzpon in sestop in mu za zgledni športni dosežek — goro je pretekel v najkrajšem možnem času malodane kot atlet svojo stezo — proti vsem švicarskim navadam plačala v koči pošteno kosilo. Tako je čisti amater za hip postal »profesionalec«, ki si je svoj ljubiteljski užitek dal »plačati«.

GORNIK OD NOG DO GLAVE

Ko je po neskončnih letih kroničnega begunstva (bil je tako zakoreninjen Slovenec, da ni maral nobenega tujega državljanstva, najmanj pri nekdanjih okupatorjih, »Angleži so nam naredili pa toliko hudega«, da še B(ritish) P(etrol) ni hotel tankati) iz golih formalnih in preživetvenih razlogov sprejel avstrijsko državljanstvo, 211

je kislo pripomnil: »Rodil sem se kot Avstrijec (namreč pred koncem prve svetovne vojne) in umrl bom kot Avstrijec.« Njegov ideal je bila čim širša slovenska avtonomija v okviru »Mitteleurope« in čim globlja notranja demokracija, zato se je slovenske državnosti od srca razveselil in jo je prišel takoj pozdravit na domača tla.

Na Glocknerju (ki mu je dosledno rekel Veliki Klek) je bil trintridesetkrat, na Mont Blancu šestkrat, drugih vzponov pa ni štel. Med temi so bili, če na začetek postavimo Dolgo nemško smer v Triglavu in siceršnja julijska in grintovsko klasiko, pomembni vrhovi alpskega loka, recimo v Visokih Turah, Lienških Dolomitih, Zillertalericah, Oetztalericah, Stubaiericah, Silvretti, Dolomitih; zahodnejše Presanella, Ortler, Königspitze, Badile, Bernina, Palü-Bellavisto-Zuppó, Weissmies, Fletschhorn, Dom, Alphubel, Allalinhorn, Breithorn, Dent Blanche, Zinalrothorn, Monte Rosa (več vrhov, med njimi seveda vsaj dvakrat Dufourspitze), Jungfrau, Finsteraarhorn, Dent d'Herens, Mont Dolent, Barre des Ecrins.

Gorniške (ne)uspehe, svoje in drugih, je obrenkal na poudarjeno športno struno. Je pač tako, da pravemu hribovcu le pošten športni dosežek najbolj požene kri po žilah. Lepotna doživetja so za navrh, za maslo na kruh, a stara stvar je, da maslo brez kruha prav dobro ne tekne. (Tega pač ne razumejo tisti, ki se z žičnico pripeljejo na goro!)

Vsako mojstrstvo se mu seveda ni posrečilo. Saj se nikomur. Na Civetti je kot »star maček« z montblanških ledenikov hotel pokazati »mečkačem«, kako se obvla-

da strm sneg in je pouk že po nekaj korakih nazorno zaključil z bliskovitim dričem v globino, prekucem čez glavo in srečnim naključnim pristankom na zadnji plati spodaj v skalah, vendar — če odštejemo neogibni pretres — brez hujših posledic za telo in (kot se je kasneje izkazalo) brez učinkovite šole za naprej.

Tako je na Moiazzi spet odletel, tokrat na ferati, v navpičnem pragu, in spet mislil skleniti svoje (gorniško) življenje, a se je izmazal z zlomljeno nogo. Takrat sem bil celo jaz kot njegova senca opažen s strani visokih, seveda le z bežnim vprašanjem o (so)krivdi, ki bi jo bil kot naključno navzoči serijski primerek človeške pasme lahko zakuhal. Čisto podobno Cirilu, da je za policijski zapisnik poudarjeno navedel, da je nesreče popolnoma sam kriv.

ZADNJI KLIC

Ker je svoje gorniško poželenje držal strogo v ljubiteljskih okvirih in ker si je svoje uspehe zapisoval le v srčno kartoteko, za posvetni ugled potem niso zadoštovali in si zunaj kroga prijateljev ni naredil imena. (Hvala Bogu! Kaj bi z njim, če bi zanj žrtvoval iskrenost in notranjo svobodo!) Tako so ga tudi v stanovskih vrstah držali močno na robu. Planinstvo je (bilo) v njihovih očeh nekaj odvečnega, nadležnega, motečega, zapravljivega. (Namreč stalno, dosledno, vztrajno planinstvo; en izlet na leto bi še spravili dol, morda celo pohvalili.) Mislim pa, da je kot planinec vreden sobrat **Staniču in Aljažu, pa Mlakarju in Setničarju in Črnilogarju in Urbaniji** (po številu osvojenih vrhov in športnem naponu jih prekaša vse skupaj; rad je dobrodušno robantil, če je kdo menal: »Če je Mlakar prišel tam gor, boš pa ti tud'!« — s sonavezniki namreč ni imel posebne sreče), pa gorniško zavzetim tirolsko-švicarsko-francoskim alpinistom in abbéjem. Prosti čas je imel zanj smisel, če ga je prebil v gorah.

Imel je, po vseh doživetjih in poznavalstvu, tudi izostreno oko za dobro planinsko knjigo. (»Tiste krtine si natlačil noter, a nisi mogel raje dati Kukove špice pa Pihavca pa Luknje peči,« je kritiziral Sto slovenskih vrhov. »No ja, pa saj mora biti za vsakogar nekaj,« je pristal.)

Ko je začutil zadnji klic, je pospravil orodje in knjige in jih poklonil prijateljem. Četudi si ni nabral »blaga, ki ga tatovi spodkopujejo in molji razžirajo«, je hotel oditi tako, da bo za njim kar najmanj dela. To je bila odlika starih, ki se sliši danes skoraj pravljico ali kot prizor iz srednjeveške moralke: človek se spravi z Bogom in z ljudmi, izpove zadnjo voljo, vsem naokoli poda roko in se vleže, nato vstopi božja dekla in zamahne s koso. Tako »pravljico« se je poslovil Janko Mlakar od Triglava (»Moja zadnja pot na Triglav«) in tako je menda pospravil svojo delovno mizo veliki **Plečnik**, ko je vedel, da ne bo potegnil nobene črte več. Blažena umirjenost čiste vesti, ki s svetniško vdanostjo sprejema polnost časov!

Utrujeno srce se je ustavilo v nedeljo, 3. marca 1996, na Zgornjem Avstrijskem. K počitku se je zateklo na ljubljanske Žale, v »raj pod Triglavom«, ki ga hladna tujina, četudi veličastna, ni mogla odtehati.

Kako bi rad

ZVONKO ČEMAŽAR

*Ko v jutru ranem se zbudim,
planine prvi moj pogled objame,
ko v zarji gledajo naravnost vame
in v tih sreči k njim želim.*

*Krvavo rdeče jim žare
robovi, ki kot ena sama črta
vijó se v dalj, a v glavi misel vrta,
preplavlja dušo in srce.*

*Kako ukradel bi si dan,
da pota vaša zopet bi oblazil,
se po policah ozkih drzno plazil,
vesel kot vedno, neugnan!*

*Kako bi rad, le če bi smel,
vam spet razkril vse bolečine svoje,
o, ljube gore, ki tako ste moje,
da vsak bi kamen me umel.*

*Zašel predaleč sem, bridkost
le iz daljave dajem vam čutiti.
Saj rad bi k vam, slapovi kameniti,
a večja kliče me dolžnost.*

ZA LETO 1939 JE BILA TO POGUMNA VELEPUSTOLOVŠČINA

POZIMI NA TRIGLAV

ARRH. DUŠAN ČERNIČ

Bilo je v davnem letu 1939, ko so aprila — kot vsa leta prej — priredili Triglavski smuk z grebena nad Staničevovo kočjo pa vse do konca Krme. To je bila takrat atrakcija, saj takih smučišč z žičnicami, kot jih imamo zadnja desetletja, sploh nismo poznali; če si se hotel nasmučati, si se moral tudi nahoditi navkreber, kar je seveda bistveno skrajšalo samo smučarijo.

Tisto leto sva se z bratrancom odločila, da si ta Triglavski smuk ogledava od blizu in 12. IV. 1939 sva jo primahala iz Mojstrane po vsej Krmi in nato navzgor vse do kočje na Kredarici. Z nahrbtnikom in smučmi na ramah se je ta pot kar pošteno vlekla.

NA LEDENIKU SE JE RODILA IDEJA

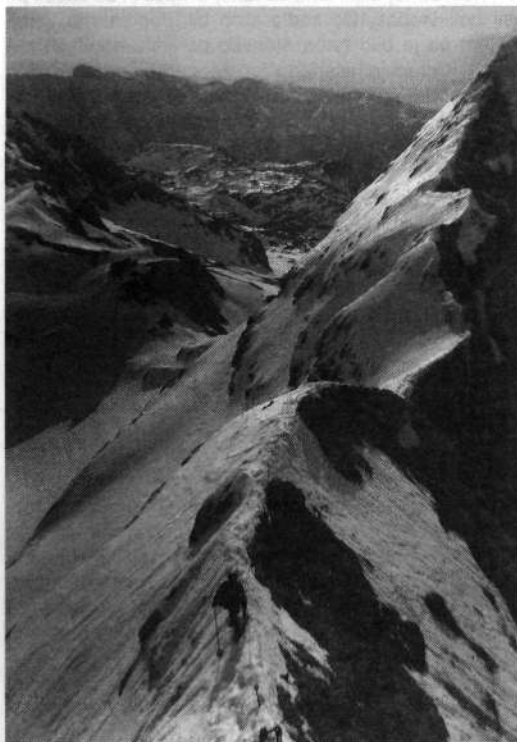
Naslednje jutro je bilo brez oblaka in komaj sem dočkal, da sem se spustil izpred Kredarice naravnost na ledenik in potem po njem vse nižje in nižje, dokler nisva pristala na samem robu Triglavske severne stene. Užitka je bilo konec, sledil je naporen vzpon nazaj po celotnem ledeniku na Kredarico. Sonce je žgalo, razgled je bil enkratno, posebno na Triglav, ki je veličastno ždel nad ledenikom in se kazal, kot da bi se ponujal. Gledal sem ga in nehote se mi je porodila misel, kako bi prišel na njegov vrh v snegu. Drzna misel ob pomanjkanju osnovne opreme za tak vzpon. In končno — kje bi se sploh dalo priti na vrh. Po poletni zavarovani poti ni bilo govora, bila je zasnežena in poledenela, ker se je sneg čez dan ob vročem soncu topil, ponoči pa je vse zmrznilo.

Ko sem se vzpenjal po ledeniku proti Kredarici, se mi je zazdelo, da bi šlo verjetno najlažje od sredine ledenika naravnost navzgor na sedlo med Velikim in Malim Triglavom. Ta vpadnica je imela eno veliko prepreko — skalnati pas, ki bi ga bilo treba preplezati, ostalo pod njim in nad njim do sedla je bilo zasneženo in če bi bil sneg tak, da bi po njem lahko varno hodil, bi bil vzpon možen. Greben od sedla do vrha Triglava, tako je bilo slutiti, je bil od južne strani tako osušen, da ni bilo pričakovati večjih težav.

Bolj kot sem se bližal Kredarici, bolj je v meni zorela misel, da bi kazalo vsaj poskusiti, saj če sneg ne bo varen, se še vedno lahko vrnemo. Take priložnosti ni kazalo izpustiti iz rok, preveč je bila vabljiva, mikavna in na dlani.

TRIE MLADENIČI TRI METRE VIŠJE OD TRIGLAVA

Drugega jutra smo se odločili. Še dva mladeniča mojih najstniških let sta bila za to, da poskusimo. Oskrbnik nam je dal en sam cepin, kolikor je pač premogla Kredarica, in že smo zapeljali na ledenik in nato v isti višini proti vpadnici sedla. Ko smo jo dosegli, smo sneli

Zasnežen triglavski greben s predvojno kočjo na Kredarici
Foto: Dušan Černič

smuču, jih krepko zapičili v sneg in napravili prve korake v smeri sedla. Sneg je bil trd, imel je čvrsto skorjo, v katero smo zabijali čevlje; imel sem povsem varen občutek, kot bi hodil po lestvi. Prvi je šel naprej s cepinom, druga dva pa s smučarskimi palicami za njim po njegovih stopinjah. Tako smo se počasi dvigali v vedno večjo strmino in ko sem se ozrl nazaj, me je kljub žgočemu soncu zazebljo, kajti ledenik je bil pod nami kot tobogan in je vodil naravnost na rob severne stene, čez pa se na srečo ni videlo.

Končno smo priromali do skalne stene. Ta začuda ni bila vsa v ledu, temveč kar dovolj suha, da se je dalo po njej varno plezati proti sedlu. Ko je bila tudi ta stena za nami, nas je do sedla ločil le še pas snega, ki je bil prav tako varen kot spodaj ledenik. In že smo bili na sedlu med Malim in Velikim Triglavom. Najhujše je bilo za nami. Sam greben proti vrhu je bil z južne strani povsem kopen, po njem je bilo tu pa tam malo snega, vendar smo se vzpenjali skoro kot poleti.

Sam vrh je bil krepko zasnežen, od stolpa je iz snega gledala samo stožčasta streha. Sedli smo nanjo in tako bili še tri metre višje od samega Triglava. O razgledu ne bi govoril: vse je bilo čisto, le iz Trente so se globoko pod nami vlekle megle skozi Luknjo v Vrata.

OPOMIN OB NEPOZABNEM SPOMINU

Iz sanjske sreče me je zbudila misel na povratek. Ali bodo snežni pogoji še tako dobri, kot so bili gor gredé? Kaj, če se skorja zmežča in stopinje ne bodo več čvrste? Ob tej misli smo se takoj dvignili in se začeli po isti poti vračati. Do sedla smo bili popolnoma varni, potem pa je bilo treba ritensko po istih stopinjah navzdol. K sreči je bil sneg kljub žgočemu soncu še vedno čvrst, ko smo prišli do skalnate stene. Spuščati se po njej ritensko navzdol ni bilo prijetno, toda drugega nam ni preostalo. Tudi steno smo srečno prelezli in spet stopili v naše stopinje na ledeniku.

Vse je šlo po sreči in ko smo dosegli smuči, se nam je šele odvalil kamen od srca; kako ne, saj je bila celotna

pot na kocki. Pripeli smo smuči in odpeljali proti Kredarici.

Ozrl sem se nazaj na vrh in hvaležno pokimal očku Triglavu, ki nam je dovolil ta vzpon.

Tretjega dne smo se preko ledenika vračali do Staničeve kočice in nato čez rob, po smeri Triglavskega smuka. Zopet je bil dan brez oblaka, zato je bil sneg mehak in ne ravno primeren za idealno smuko. Kar prehitro smo se znašli v koncu Krme, kjer ni bilo več snega; spet smo si naložili dilce na ramo pa jo mahnilo po vsej Krmi do Mojstrane in od tod z vlakom domov. Zame je to še danes nepozaben spomin, mladim pa naj bo v opomin: za tako turo je potrebna primerna oprema in ne samo goreča želja, priti na vrh.

PRVI ALPINIST V VZHODNIH ALPAH JE BIL SLOVENEČ

VALENTIN STANIČ V JAVNEM SPOMINU - 3

JURIJ ROSA

Drugo spominsko ploščo **Valentinu Staniču** je postavila Planinska zveza Slovenije oziroma njena kulturno literarna komisija pod vodstvom **Toneta Strojina** v izrazito gorniško okolje, kakor se je za slavnega alpinista tudi spodobilo, tja, kjer je bil spomin nanj sicer že prisoten v imenih dveh planinskih postojank, o katerih bom spregovoril takoj za tem.

Ploščo so vzdali na pročelje Staničevega doma pod Triglavom in jo s kulturno prireditvijo odkrili 15. septembra 1974. Izdelal jo je kipar **Marjan Keršič** po osnutku arhitekta **Vlasta Kopača**.²⁸ Nad besedilom je upodobljen Staničev prečni profil.^{28a}

STANIČ V SLOVENSkih GORAH

Po Valentinu Staniču so imenovali tudi planinske postojanke, planinske in alpinistične poti, društva, trge in ulice.²⁹

Dvakrat sem že omenil Staničev dom pod Triglavom. Ta planinska postojanka stoji v Triglavskem pogorju nad Kotom in Peklom, na mali planoti tik pod Visoko Vrbanovo špico. Prvo kočico je na tem mestu odprla 30. julija 1887 kranjska sekcija Nemško-avstrijskega planinskega društva in jo poimenovala »Deschmannhaus« (»Deschmannhütte«) po **Dragotinu Dežmanu**, politiku, arheologu in kustosu ljubljanskega muzeja. Po 1. svetovni vojni je kočico prevzelo Slovensko planinsko društvo, ki jo je preimenovalo v Staničovo kočico. Po 2. svetovni vojni je bila najprej v upravi Planinskega društva Dovje-Mojstrana, od leta 1951 pa je v upravi Planinskega društva Javornik-Koroška Bela. V letih

1959—1963 je bila obnovljena in 25. avgusta 1963 so odprli nov dom, ki ga poznamo pod imenom Dom Valentina Staniča.³⁰

Podrobnejših podatkov o pobudah in sklepih v zvezi s preimenovanjem v tisku nisem zasledil, iskati pa ga je v morebitnem ohranjenem arhivskem gradivu Planinske zveze Slovenije.

55 metrov pod vrhom Triglava, na južni strani, je še mlado Slovensko planinsko društvo leta 1895 po načrtu **Jakoba Aljaža** napravilo zavetišče, dolgo 2,40, široko 2,20 in visoko 2 metra, namenjeno za zaščito gornikov pred nevihto in prvotno tudi v astronomске namene. Delo sta opravila **Janez Klinar** in **Kobar** iz Mojstrane. »Izstreljala sta imenovana delavca živo, trdo in celo skalo in jo potem prav lepo izdolbla v duplino ali 'lopo', kakor pravijo domačini, « beremo v poročilu iz Planinskega vestnika, in nato: »Imenovali smo to preimenovalno duplino Staničovo zavetišče v spomin Valentinu Staniču, prvaku ne le slovenskih, nego tudi inorodnih turistov.«³¹

Odprto je bilo 7. avgusta 1895, istega dne kakor Aljažev stolp na vrhu Triglava.³²

PO STOPINJAH V. STANIČA

Po Valentinu Staniču se imenujeta dve društvi, ki imata sedež v krajih, tesno povezanih s Staničem.

Planinsko društvo v Kanalu je na ustanovnem občnem zboru 23. 3. 1979 utemeljilo poimenovanje po Staniču. V zapisnik so sicer zapisali le kratko, a dovolj tehtno razlago: »Valentin Stanič, eden največjih slovenskih in evropskih alpinistov, je naš rojak, rojen v Bodrežu pri Kanalu.« V zapisniku pa lahko preberemo še mnenje enega od gostov ustanovnega občnega zbora: »To ime

²⁸ Uroš Župancič: Pristrčna planinska slovesnost pod Triglavom (Planinski vestnik, 1974, št. 12, str. 669—670).

^{28a} Pismo dr. Toneta Strojina, Prušnikova 25, Ljubljana, 19. 2. 1995 (hrani avtor).

²⁹ Osnovne podatke za območje Republike Slovenije je iz registra teritorialnih enot ter registra društev in organizacij na Zavodu Republike Slovenije za statistiko posredoval Spasojje Lazukič s telefonsko informacijo 11. 10. 1994.

³⁰ Jože Dobnik: Vodnik po planinskih postojankah v SR Sloveniji (Ljubljana 1989, str. 44); Staničovo kočico obnavljajo (Planinski vestnik, 1963, št. 8, str. 390—391).

³¹ Staničovo zavetišče na Triglavu (Planinski vestnik, 1895, str. 137—138); Staničovo zavetišče (Planinski vestnik, 1898, str. 106).

³² Pismo načelnika Komisije za pota pri Planinski zvezi Slovenije Toneta Tomšeta, 22. 10. 1994 (hrani avtor).

obvezuje, da bo delo res táko, da bo vredno imena tega velikana.«³³ Društvo je aktivno in tako na najboljši način ohranja ime znamenitega prednika.

Moški pevski zbor iz Levpe je bil ustanovljen leta 1975. Združeval je pevce iz Levpe in bližnjih krajev, ki jih moremo šteti za najozje rojake Valentina Staniča. Zato je bilo na neki način naravno, da so si izbrali ime po njem, o katerem je dovolj dobro znano, da je bil pesnik in da je med svojimi mnogoterimi dejavnostmi učil ljudi tudi lepega petja. Ker nisem mogel dobiti v roke kakega dokumenta, v katerem bi bilo kaj zabeleženega o poimenovanju, sem si pomagal s spominskimi izjavami. Iz pripovedovanj nekaterih vodilnih članov zbora je mogoče sklepati, da se je nekaterim pevcem, ki so dnevno hodili na delo mimo Staničevega rojstnega kraja, porodila misel, da bi zbor imenovali po njem, ker takrat še nobeno društvo ni nosilo njegovega imena. Predlog je bil sprejet in s tem imenom je bil zbor leta 1977 registriran.³⁴

Skušal sem zbrati tudi podatke o planinskih in alpinističnih poteh, ki so morebiti poimenovane po našem slavnem gorniku. Nepričakovana je bila ugotovitev, ko sem prebral dopis Komisije za pota pri Planinski zvezi Slovenije, da ne na območju Republike Slovenije in ne v tujini nima takega spomina.³⁵

Leta 1974 je v Primorskih novicah izšel članek, v katerem je pisec **V. Božič** pozival primorska planinska društva, naj v spomin na Staniča priredijo pohod na Triglav po tako imenovani Staničevi poti čez Baško sedlo.³⁶ Kakor kaže, je ali pa je bila ta pot res smo »tako imenovana«, ne pa uradno poimenovana, da bi jo pod tem imenom vodila omenjena komisija in bi jo poznali ljubitelji gorá.

Nova pa je poteza Planinskega društva Valentin Stanič iz Kanala, ki je za 220. obletnico Staničevega rojstva prvič pripravilo pohod Po stopinjah Valentina Staniča. Pot so speljali od Solkana prek Sabotina na Vrhovlje v Brdih in nato prek Korade do cilja v Kanalu.

Na pohod so povabili planince iz vse Slovenije in zamejstva z željo, da bi se uvrstil med odmevnejše take prireditve pri nas in bi postal tradicionalen;³⁷ na ta način bi ohranjali zavest o izjemni vlogi Staniča »veleturista«, kakor so ga nazivali starejši pisци.

STANIČEVE ULICE SLOVENSkih KRAJEV

V petih krajih oziroma mestih so po Staniču poimenovali ulice ali trge.

Skoraj zagotovo najstarejše poimenovanje ulice po Staniču ima Ljubljana, in sicer iz leta 1926. **Vlado Valencič**, ki je raziskoval zgodovino ljubljanskih uličnih imen, navaja, da je bilo v tistem času nujno poimenovali nekatere ulice za Bežigradom, kjer so si posamezniki v večjem obsegu gradili stanovanja. Gradbeni

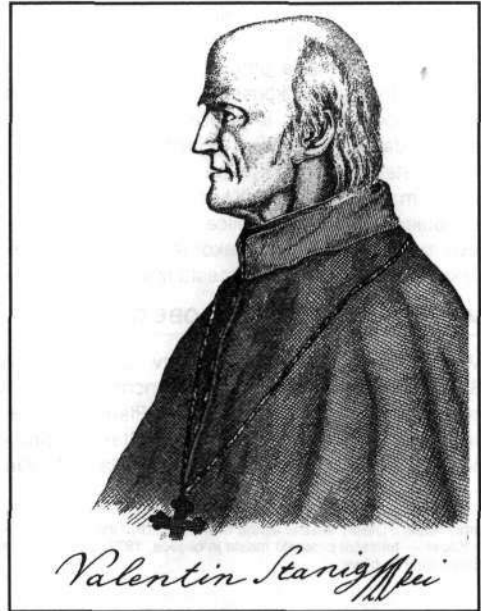
³³ Pismo predsednika Planinskega društva Valentin Stanič iz Kanala Jožeta Medveščka 24. 10. 1994 s priloženo fotokopijo zapisnika ustanovnega občnega zbora društva (hrani avtor).

³⁴ Pavle Levpušček, Seniški breg 3 — telefonska informacija, 15. 11. 1994; Edvard Stanič, Kanal, Trg svobode 19 — telefonska informacija, 17. 11. 1994.

³⁵ Kakor opomba 32.

³⁶ V. Božič: Alpinist Stanič (Primorske novice, 15. 2. 1974, št. 8).

³⁷ Kakor opomba 32; Vladi Volarič: Pohod po stopinjah Valentina Staniča (Slovenec, 4. 5. 1994).

urad je vladnemu komisarju, ki je vodil županske posle, tedaj predlagal za poimenovanje šestih ulic nekaj imen, zbranih ob anketi leta 1923. Vladni komisar je eni od novih ulic določil ime Staničeva ulica.³⁸

Zanimivo je na načrtih mesta spremljati potek oziroma »podaljševanje« te ulice. Na načrtu iz leta 1934 je vrisana Staničeva ulica od križišča ulice Bežigrad in Hranilniške ceste prek Einspielerjeve do Suvoborske ulice; nadaljuje se še čez, mimo Franketove, kot ožja pot, ki ni izrecno imenovana kot njeno nadaljevanje. Podobna slika je na načrtu iz leta 1942 in na turistično-prometnem zemljevidu Ljubljane iz leta 1958, s tem da so nekatere ulice, ki so se križale s Staničevo, spreminjale svoja imena. Na načrtu iz leta 1963 pa je že izrecno označeno nadaljevanje Staničeve ulice čez križišče s Samovo (prejšnja Suvoborsko in nato ulico sv. Marka) mimo Franketove in Stadionske tja do Trga 9. maja. Pri tem je tudi ostalo do najnovejšega časa.³⁹

Kanal je dobil Staničevo ulico verjetno v letih 1947—1948. Žal nisem odkril dokumenta, s katerim bi lahko natančneje izpričali poimenovanje ulic v Kanalu. V arhivskih dokumentih iz tistega časa, ki imajo v svoji vsebini različne naslove posameznikov in hišne številke, je precej zmede — ponekod so navedene samo hišne številke, ponekod pa tudi ulice, pri čemer je pri nekaterih dovolj očitno, da so bili naslovi z imenom ulice naknadno vpisani.⁴⁰

Staničeva ulica v Kanalu poteka v kratki razdalji od središča Kanala (Trga svobode) severovzhodno proti

³⁸ Vlado Valencič: Zgodovina ljubljanskih uličnih imen (Ljubljana 1989), str. 165—166; Ljubljanske ulice (Ljubljana 1980, str. 112).

³⁹ Načrt stolnega mesta Ljubljana, 1934; Načrt mesta Ljubljana — Pianta della città di Lubiana, 1942; Ljubljana, turistično-prometni zemljevid, 1958; Načrt mesta Ljubljana, 1963; Načrt mesta Ljubljana, 1975 (Zemljepisni muzej Slovenije v Ljubljani).

⁴⁰ Krajevni ljudski odbor Kanal, spisi letnika 1947 in 1948; Popisi vojne škode: Kanal, 1948. (Pokrajinski arhiv v Novi Gorici).

Staničevemu rojstnemu kraju in Kalu nad Kanalom ter se nadaljuje z Gradnikovo ulico.

Tudi Koper se mu je primerno oddolžil, saj ima celo Staničev trg. Na seji komisije za preimenovanje ulic in trgov v občini Koper, ki je bila 15. januarja 1956, so sklenili, da se Trg Giuliani (Piazzale Giuliani) preimenuje v Staničev trg, odlok pa je še istega leta izšel v uradnem vestniku okraja Koper.⁴¹

Trg obkrožajo Vlačičeva ulica, Gortanov trg, Valvasorjeva in Naldinijeva ulica, kakor je razvidno na sicer že nekoliko starejšem načrtu mesta iz leta 1973.⁴²

MÜNCHEN HRANI SPOMIN, OBE GORICI NE

Morda je najzanimivejša ugotovitev, da je po Valentinu Staniču poimenovana ulica v Münchnu. Ta podatek povzemam iz zapisa **Tineta Orla** v Planinskem vestniku letnika 1965, kjer pravi, da si je Staniča »prisvojila nemška planinska pisarija, ga ponaredila v Staniga, ga

⁴¹ Občina Koper, arhivska škatla 283/1, arhivska enota 358 (Pokrajinski arhiv Koper); Uradni vestnik okraja Koper, 26. 10. 1956, št. 50, str. 452.

⁴² Koper — turistični prospekt mesta in okolice, 1973 (Zemljepisni muzej Slovenije v Ljubljani).

dosledno še danes povsod tako piše in mu je v Münchnu pod tem imenom nedavno posvetila še ulico.«⁴³

Zorzutove trditve, da v Gorici od odstranitve Staničevega nagrobnika ni vidnega znamenja o njem, ne morem ovreči s kakšnim novim spoznanjem.

Na načrtu mesta Gorica iz leta 1973 (?) ni ulice ali trga s Staničevim imenom. Tudi na načrtu goriškega mesta iz leta 1987 ne najdemo ničesar podobnega.⁴⁴

Mesto Nova Gorica tudi ne premore spominskega znamenja o izjemno zaslužnem sinu Goriške. Opozorilo o tem je bilo mogoče zaslediti že pred leti.⁴⁵ Ali ni že skrajni čas, da bi imela vsaj katero svojih ulic ali trgov imenovano po Valentinu Staniču, če že ne kakšnega večjega obeležja? Ali ne bi o tem predlogu razmislili? Naj ima tudi Nova Gorica — prosto po Zorzutu — »na prosvetljenca Staniča naš živi, nesmrtni spomin«!

Konec

⁴³ Tine Orel: Srečanje z Evgenom Lovšinom — pri sedmem milijniku (Planinski vestnik, 1965, št. 9, str. 407).

⁴⁴ Pianta di Gorizia — pianta turismo, foglio N. 27, 1973?; Gorizia — pianta della città, 1987. (Goriška knjižnica Franceta Bevka v Novi Gorici — kartografska zbirka).

⁴⁵ Jože Medvedšek: Planinski dan v Kanalu (Primorske novice, 27. 3. 1984, št. 26).

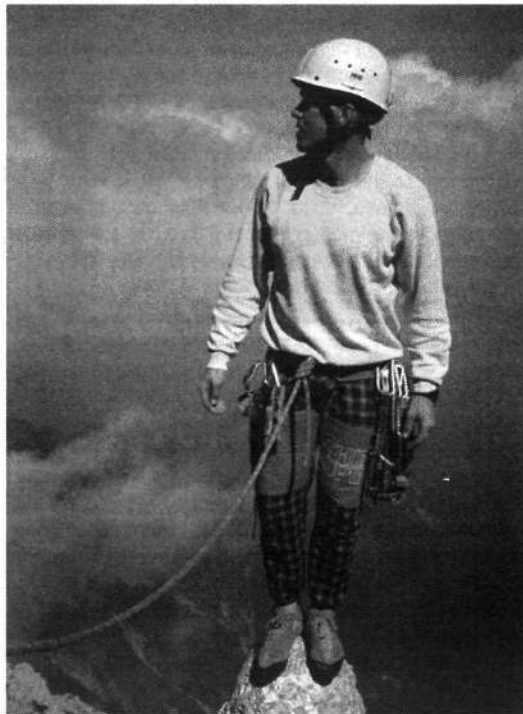
NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

ALPINIZEM, SAMOLJUBJE, LJUBEZEN

DAVO KARNIČAR

»Davo je izjemen športnik in izjemen človek. Zdelo se mi je že, da me ne more še bolj prijetno presenetiti. Pa me je, s pisanjem namreč. Pričakoval sem zanimivo branje, podobno drugim gorniškim knjigam. Od prve do zadnje strani pa je njegova knjiga »Alpinizem, samoljubje, ljubezen« tako nabita s čustvi, da večkrat zmanjka prostora za smučanje in plezanje. Predvsem pa je v njej polno ljubezni. Pisanje, ki spominja na **Hermannu Buhla** ali **Nejca Zaplotnika**, pa vendar povsem samosvoje in prežeto z iskrenostjo. Ta knjiga je nov, dragocen in izjemno pomemben prispevek k bogati slovenski gorniški literaturi.«

Tako je za zadnjo stran platnic knjižnega prvenca **Dava Karničarja** napisal njegov plezalski in alpinistični tovariš **Viki Grošelj**. Treba mu je dati prav: v drobnem, komaj 87 strani obsegajočem tekstovnem delu te knjige, ki jo je tik pred Karničarjevim odhodom v Himalajo in na Everest, od koder se namerava kot prvi človek na svetu smučati čisto z vrha in čisto do baznega tabora na tibetanski strani gore, izdala založba Didakta iz Radovljice, je zaobsežen velik del avtorjevega alpinističnega in smučarskega življenja, prepleten s tistim, kar najbolj prevzame tako Grošlja kot še marsikaterega bralca. To je pravzaprav Karničarjev gorniški življenjepis, obogaten z nekaj značilnimi fotografijami, v katerem je komajda kaj številčne fotografije, pa toliko več doživljanja sveta, ki ga opisuje zaljubljenec vanj. Pa ne le vanj, ampak tudi v svojo ženo in družino: »moji Carmen« je

Poleti si je treba nabirati moči in izkušenj za zimske podvige

Foto: Luka Karničar

posvečena ta knjižica o velikih slovenskih smučarsko alpinističnih dejanjih.

Z dovoljenjem avtorja ponatiskujemo nekaj odlomkov iz tega dela, ki bodo gotovo tako navdušili marsikoga, da bo vzel v roke knjigo. (Op. ur.)

SMUČANJE NA GROHATU

Vožnja med vratci ni le tekmovanje. Ko so palice zapicene za startno črto, telo čaka na rahel impulz zavesti, ki sproži katapult. Eksplozivni odri do prvih vrat, zavoji, pospeševanje z na treningih izoblikovanimi gibi. Sem in tja posebna pozornost ob zahtevno postavljenih kombinacijah in prelomnicah. Občutek drsenja, najkrajša možna linija, čim hitreje do ciljne črte. Boj, ki zasvoji tudi duha. Ne poznam tekmovalca, ki po aktivni smučarski karieri ne bi pogršel te droge, dokaz za to so različna rekreacijska tekmovanja, kjer strast kar prekipeva. No, na žalost taka tekmovanja pogosto spremlja smrad snobizma in imenitnosti samozvanega izbranega kroga ljudi. Ja, preprostosti se bomo Slovenci še morali naučiti!

V svoji tekmovalni dobi sem bil najbolj navdušen nad vsakoletno smučarsko preizkušnjo na Grohату pod Raduho. Tekmuje se v veleslalomu. Dvojica je navezana na vrh, opremljena z nahrbtnikoma. Najprej opravita spust ob vrvi, nato pripneta smuči in se prepuščena svoji iznajdljivosti spopadeta s strmino. Tekmovalno, družabno in zabavno. Še posebej je bilo tistega lepega dne, ko sem bil v navezi z bratrancem Francem. Pred startom sem ga z veliko mero zmagovalne ambicije prosil, naj bo zelo hiter, ko si bo po »abzajlu« pripenjal smuči. Tako zelo uspešen je bil, da me je še nepripravljenega potegnil za sabo. Niti naključno še nisem bil obrnjen v njegovo smer gibanja! Sreča je hotela, da je pred prvimi vratci stalo drobno drevo, nedolžen, neboljjen macesen. Vsak po svoji strani sva drvela mimo, dokler... Dokler vrh ni storila tistega, zaradi česar sva jo imela! Sunek je bil tako močan, da so smuči same nadaljevale proti cilju, midva pa sva se v elegantnih, visokih poletih vračala proti startu. Podoben občutek sem doživel le še enkrat v življenju.

Huronski je bil smeh prijatelj in znancev, ki so tam pod Raduho blaženo uživali ob najini nerodnosti. Tekmovanje je bilo za pol ure prekinjeno, da so se lahko odsmejali in se pomirili. Preden je naslednji par pripeljal skozi cilj, sva s Francem že videla, kaj je na dnu steklenice belega vina, ki pa nikakor ni bila zadnja. »Belo opojnost«, s čimer ob posebnem uživanju pomenujemo sneg, sva tokrat užila v drugačni embalaži. Konec tekmovanja, razglasitev rezultatov in pot domov sva doživela v zelo nedoločenem agregatnem stanju. Alkohol sicer ne pride pogosto v moje roke, vendar je občasno le treba pomagati naravi v njeni skrbi za uravnoveženost bivanja.

POBOLJŠEVALNICA NA KAVKAZU

Poleti leta 1986 smo Jezerjani v obliki izmenjave s sovjetskimi alpinisti odšli na Kavkaz. Osnovni načrt je bil smučanje z najvišjega vrha Evrope, 5642 metrov visokega Elbrusa, ki je zaradi odmakljenosti za Sred-

Strmina je huda, prostora malo, vsak gib je močno tvegan, vsakega je treba pred izvedbo natančno premisliti

Foto: Aleš Fevžer

njeevropejce vse preveč pozabljen. Poleg tega smo opravili več pristopov, grebenskih prečenj in ponovitev težjih smeri v stenah Ulu Taua (4209 m), Čeget Taua (4107 m) in Užbe (4695 m). Smola z vremenom in časovna stiska sta čudovito steno Pika Šurovskega uvrstila med objekte neuresničenih želja in bodočega spomina. To goro imenujejo kavkaški Matterhorn in to ime resnično zasluži.

Bolj kot moj prvi vzpon na 5500 metrov in smučanje s te višine je moja pozornost pritegnilo življenje v visokogorskem taboru Ullu Tau. Režim in »vzgojnem zavodu« me je, milo rečeno, zbegal. Poleg sistematičnosti ob razdeljevanju hrane in alpinistične opreme za predvideni vzpon še nenehno pozdravljanje političnih vodij v strumni drži. Skrbelo me je za fante in dekleta, ko sem opazoval njihove prihode s plezarije. Utrujeni, raztrgani, premraženi, večkrat tudi premočeni so svojim »odgovornim« poročali o dogajanju na turi. Če je spoštovanje sivih političnih eminent tako pomembno, naj bi to vendar opravili pod streho, na toplem, bolj sproščeno, a to bi potem zgorelo vzgojni učinek, namenjen (tudi) nam.

Poleg svoje visoke moralne zavesti so nam dali na ogled tudi bogato založeno knjižnico. Prelital sem le Malega princa, ki sem ga dobil v spomin od knjižničarke in ga prinesel domov — kot spomin na nekaj tako drugačnega, tako oddaljenega...

Tveganje ob smučanju z gorskega vrha se ne začne šele na vrhu, ampak že med vzponom — na vrh je treba včasih po nevarnih smereh prinesiti vso smučarsko opremo

Foto: Rado Nadvešnik

SMUČANJE Z ELBRUSA

Prvo jezersko in sploh slovensko smučanje z Elbrusa smo opravili v dveh etapah. Najprej midva z Luko, naslednji dan pa še Rado. Z bratom sva pravzaprav podaljšala aklimatizacijsko turo mimo Bivaka enajstih in skal Pustohova (4700 m), kjer naj bi obrnila. A šlo nama je kar samo od sebe, že sva bila na sedlu med vzhodnim in zahodnim vrhom in končno na višjem od njiju — zahodnem vrhu. Razmere so ravno še dovoljevale, da sva z minimalno opremo in brez derez v enem zamahu gnala svoji telesi do vrha. Med vijuganjem po udobnem, širokem pobočju sem zaradi napora prvič doživel tako hudo utrujenost, da sem težko, težko čakal konca — ko ne bo več treba zavijati, pa spet zavijati... Naslednjega dne je v sončnem vremenu v družbi zagrebške alpinistke Snežane dosegel vrh Rado. Ves teden je bil tako prežet z dogodki, da je vedno znova glasno podoživljal svojo veličastno smučarijo in nama z Lukom trosil oh in sploh vrline mlade psihologinje.

Ob povračilnem obisku ruskih alpinistov sem bil razočaran zaradi njihovega minimalnega zanimanja za plezanje v naših stenah. Opravili smo nekaj vzponov v Kamniških in Julijcih, nato pa so si zaželeli mest, počitka in sonca. Teden dni so stanovali na Jezerskem, obiskali Ljubljano s čudežnim kinom Slogo in se nato preselili v Rovinj. Vroča plaža in sodelovanje ob izboru

miss toples sta zagotovila zadovoljstvo udeležencev izmenjave.

Ne bi bil rad ciničen in krivičen do ruskih alpinistov. Živel so v popolnoma vojaškem režimu, trenirali po točno določenih urnikih in načrtih, dva med njimi sta že pred to izmenjavo stala na Everestu. Pravzaprav je bil to njihov poklic in opravljali so ga pod vodstvom političnih vodij, ki nikoli niti približno niso doumeli skale same. Šele ko so odšli, ko sem se spomnil svojih črnogorskih vojaških dni, sem jim oprostil njihovo nezanimanje za moje gore.

SNEG V NAVPIČNICAH

Nepozabno je smučanje z vrha Grintovca prek severne stene na Jezersko in ostaja med mojimi najlepšimi doživetji v gorah. Ker je bilo popolno tako po doživljanju kot tudi po statističnem poročanju o dejanju. Premagan zelo, zelo velik strah in cela koža na koncu! Čisto preprosto, pa vendar drugače obsijano v očeh slehernika. Pomladanske otoplitve in deževje do višine 2000 metrov so pripravile sneg in pripravile razmere za smučanje, ki mu mirno lahko rečemo ekstremno. Ko na mokre skale pade sneg, se obdrži tudi v navpičnicah. Mraz pripravo konča in treba je samo še prepeljati plošče, strme tudi prek 60 stopinj. Težko je pričakati tako optimalne razmere, a bile so tu; sanjsko! Ob zadostni količini snega in ledu je v višjih gorah smučanje mogoče tudi na strmejših pobočjih, a to zahteva nadvse natančno opazovanje terena in točno predvidevanje možnega nezaželenega položaja s podrobno premišljenim odzivom nanj. In pa predvsem dovolj kritično ocenjevanje svojega smučarskega znanja in svojega celotnega jaza. Vse to je nato zbrano skupaj nekje sredi stene, v globokem dihanju, napetem premišljevanju, ponavadi na začetku v pluzni drži, z močno pokrčenimi koleno, čakajoč na... zdaj.

Smučanje z Grintovca po Zahodni grapi do Dolške škrbine, prek nje v severno steno in nato v območje smeri Fritsch-Lindenbach na Zgornji Ravni, do Ravenske Podkočne. Smer sem v celoti ocenil z oceno VII- in mesta S3 do S7 z višinsko razliko 1500 višinskih metrov. Težave zgornjega dela lestvice so zgoščene na 500 višinskih metrih. Vedno skušam kar najbolj nežno presmučati nevarna pobočja, a sem po prehodu škrbine vseeno še enkrat preveril moč vezi in ostrino robnikov — za psihično spodbudo.

SANJSKO SMUČANJE Z GRINTOVCA

Čprav zveni »odštekano«, so takšna doživetja izpostavljenosti nekaj lepega, nekaj, kar omami podzavest in terja ponavljanje. Med vzponom sem v strmi grapi na dveh mestih odkopal ostre robove, saj bi sicer imelo stik s steno le deset centimetrov smuči, to pa je ob strmini več kot 50 stopinj prenevarno. Ko na strmini z lepim iztekom narediš nekaj zavojev za vajo, si moraš ob tem predstavljati globino, da te pozneje v resnici ne preseneti. Seveda obstajajo tudi drugačne meditacije ob pripravljanju na akcijo v področju tveganja, vendar mora vsak posameznik to sam urediti glede na svoje izhodišče. Takrat sem se poznal slabše kot se zdaj in

zdaj se najbrž poznam slabše, kot se bom čez nekaj let... Zaradi tega je bilo srečno naključje ob uspehu bolj pomembno. Po tem smučanju sem s primernim, namenskimi treningom začel zmanjševati tveganje. Veliko pozornosti posvečam specifični koordinaciji gibov. Učim se vztrajnosti v popolni zbranosti, kje ni prostora za pomisleke. Za to je čas, preden na vrhu snamem dereže in pripnem smuči. Po odločitvi mora biti razmišljanje samo še pozitivno, spodbudno: zmorem, ustavi se bom, doskočil bom varno, vzdržal bom v ravnovesnem položaju, znam se rešiti. In tu je meja! Ob zadnji misli se stavek nikakor ne sme nadaljevati s pomislekom: če bom naredil napako; treba je znati obvladati miselne procese. In presneto dolga je pot do (popolnega) poznavanja sebe in zaupanja vase. Trudim se spoznati te miselne procese in jih pravilno uporabiti. Prenagljenega dejanja, ko stopiš čez rob svojih sposobnosti, največkrat ne moremo popraviti. Morda mnogo pozneje, nekateri — v enem od naslednjih življenj.

ZIMSKA TURA NA TRIGLAV

Z Luko sva se iz različnih razlogov večkrat zapeljala v Vrata, k simbolu slovenstva, ki pa je kot tak ostal osamljen, odkar nam je politika postavila železno ograjo okoli knježjega kamna pri Gospe Sveti. Kadarkoli se vzpenjam nanj, po poti ali prek stene, sam ali v družbi, čutim, da Triglav ni mit, ni narejena karizma. Gora je, ki jo nosimo v sebi. Gora, ki opominja na vedno vase prepričan slovenski rod. Ko stojiš zraven Aljaževega stolpa, slišiš besede samega **Aljaža**. Zaveš se, da triglavost ni le skalna oblika; je naš narod; njegovo hotenje, trpljenje in poraz; je njegovo neuničljivo življenje — življenje naroda, ki mu je vršac simbol in obveza, ko sam tone v obupu stranpoti.

Takrat je zgodnji pomladanski sneg prekinil vožnjo v fičku nedaleč od Peričnika. Nočna ura in dolga pot pred nama sta pripomogli k temu, da sva se s kar najmanj godrnjanja s smučmi in drugo opremo odpravila proti Pragu. Sončno jutro naju je pozdravilo že visoko in potreben obrok hrane sva zaužila ob nenehnem pogledovanju navzgor, kjer se je bela črta zlivala z modrino neba. Imela sva nekoliko negotov občutek, saj dotlej ni bilo veliko alpinistov, ki bi se tod poskušalo s smučmi. Kot sva preverjala pozneje, se je z vrha spustil samo **Franci Mrak** in verjamem, da se je v resnici peljal brez kakršnekoli tehnične navlake in zvižac. Pravzaprav je povzročalo skrb dejstvo, da danes, ko celo v mestih kar mrgoli (samoimenovanih) ekstremistov, še ni bilo resnih poskusov ponovitve. Kaj ne velja več tisto: najvišje, naj...?

Po snežnih poljanah, ki so bile v tem času še zelo osamljene, je nastajala vedno daljša sled, razdalja nad triglavskim večnim ledom pa se je krajšala z vse močnejšo svetlobo. Željana akcije se niti pri vremenarjih nisva oglasila. Ugodna strmina do sedla med Malim in Velikim Triglavom nama ni vzbujala strahu, precej bolj neroden se je zdel greben. Dobro sva pregledala snežno vesino na obeh straneh, še zlasti mesta, kjer bo treba smučati z ene strani na drugo. Ponekod so kli-

Trije otroci — četudi ne moji

Foto: Drejc Karničar

ni štrleli iz snega, tako da bi lahko izgubil ravnotežje, če bi zadel obnje. Pristopila sva na vrh, navdušena nad doživljanjem ob posnetkih, ki sva jih naredila.

S SMUČMI IZPRED ALJAŽEVEGA STOLPA

Mrzlo preobuvanje je bilo uvod v finale. Izmenično sva smučala in snemala. Vzela sva si čas, tako nama tudi težka nahrbtnika nista bila v napoto. Čudoviti zavoji na nekaj centimetrih pršiča, ki je pokrival debelo snežno odejo na obeh straneh grebena. Ob vsakem nihaju so se lesketajoči se kristali dvignili k soncu in izginili na strmih vesinah.

Kljub zgodnji uri so naju triglavski zimski čuvaji opazili in naju pričakali s čajem. Z **Gartnerjem** smo pokramljali o tekmovalnem smučanju, saj sta se kar dva iz njegove družine z obsedenostjo zapisala tej dejavnosti. In to že tedaj kot zelo, zelo uspešna trenerja. Ob obujanju spominov se nismo in nismo mogli dovolj nasmejati zaletavosti izpred nekaj let, ko smo poskušali z vrha popeljati štafetno palico v počastitev nove obletnice našega hlapčevskega stanu. Takrat zaradi preobilice novega snega ni bilo močogo smučati — spet je bila narava ne samo močnejša, ampak tudi pametnejša od človeka. Celotisti, ki so to storili peš, so bili prikrajšani za ponosne, utrujene korake ob predaji palice v dolini Krme. Scenarij je bil drugačen, »poklicani«, tisti pravi, polni političnega rdečega duha, so opravili predajo, še preden so resnični borci pritekli v dolino. Pravzaprav hec, pa vseeno del naše jeze, saj vse preradi tako resno gledamo na dogodke, če se vsaj malo dotaknejo (naših) gora.

Obilica snega nama je ponudila razposajeno smuko čez Prag. Na zavarovanem, strmem delu poti, ki ga pozna pol Slovenije, je bilo treba nekoliko zaviti z območja poti, smučanje pa sva končala globoko v dolini Vrat, med še dremavimi gozdovi.

NORA TRANSVERZALNA DIRKA

Ideje včasih presenetijo tudi nas same. Z Drejcem sva sestopala iz variante Aschenbrennerja v Travniku, ko sva se razgovorila o transverzalah. O tem, kakšno posiljevanje okolja in ljudi so, kako so napisi lahko bolj reklama za vzdrževalca poti kot smerokazi za planince. Tako kot so bile table kranjskega planinskega društva, 219

pri katerih je človek takoj za vogalom pričakoval društveno pisarno, kjer boste zvedeli za ime vrha in čas hoje.

Res sva obširno polemizirala. In spomin na to, da sta dva jezerska Milana prejšnje leto poskušala jezersko transverzalo prehoditi v 24 urah, je prižgal iskro. Samo peš, 14 000 višinskih metrov, približno 60 kilometrov hoje v 24 urah.

Že čez nekaj dni (saj sicer bi si lahko še premislila) sva točno opolnoči zagrizla v pobočje Velikega vrha. Sestopila sva v dolino in nadaljevala do Češke koče, na Vratca, po grebenu do Kočne, na Grintovec, se spustila do Cojzove koče na Kokrskem sedlu, potem na Dolgi hrbet, Skuto, po Turskem žlebu na Okrešelj, pa nazaj do Savinjskega sedla, na Vadine, na Babe in prek Golega vrha na mejni prehod.

Tukaj naju je Carmen pričakala z lahkim kosilom, svežo pijačo, perilom in obutvijo. Pol urice je minilo, ko sva se odpravila naprej na Virmikov Grintovec, z njega v dolino Kokre, na Kališče in končno še na Storžič. Zadnje kilometre hoje izpod vznožja karavanškega vrha do doma nama je prišel naproti Pero in najina furmanska konja zamenjal za katrco. Kako dobro je delo razbolelim sklepom, čeprav nisva popolnoma sklenila kroga!

Tako ali drugače, porabila sva svojih štiriindvajset ur, bila sva na vseh vrhovih Jezerske planinske poti, po tisti cesti se bova pa lahko še drugič sprehajala.

Hm, zanimiva izkušnja, ki sva jo polovico dneva preklinjala in ki je prinesla sklep, da se vsaj deset let ne bova lotila česa podobnega.

ŠE ENA NOVA KNIJGA (TUDI) ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

KO JE ZEMLJA DAROVE DELILA

MILA VLAŠIČ

Nekaj deset obiskovalcev je sredi marca v ljubljanski knjigarni Kazina prisostvovalo večkratno nenavadnemu kulturnemu dogodku: Mariborska literarna družba je predstavila natančno 30 bibliofilskih izvodov knjige hercegovske lirske pesnice **Mile Vlašič** »Ko je zemlja darove delila«, za katero je pesnica, ki že nekaj desetletij živi v Ljubljani, vse pesmi — z eno samo izjemo — napisala v slovenskem jeziku in jih posvetila »**Dr. Francetu Prešernu** z ljubeznijo«, zbirko pa sta ročno natisnila in zvezala Zveza kulturnih organizacij Maribor in Grafiti Studio Maribor. Knjiga je ena sama ljubezen, večinoma do slovenskih gorá in rek pod njimi ter domotožja po reki in mestu pesničine mladosti Neretvi in Mostarju. Nemara bo isti založnik pozneje knjigo ponatisnil v manj razkošni opremi.

Naj za pokušino z dovoljenjem avtorice in založnika predstavimo nekaj pesmi iz te zbirke; ko bo izšla nova izdaja, dostopna širšemu krogu bralcev, bo to nemara spodbuda za branje vseh pesmi v njej. (Op. ur.)

KOLIKO JE SVETLOBNIH LET

od sedmih očetovih
Atlantovih zvezd

Plejad

do sedmerih
Triglavskih jezer

med njimi
sama

čisto sama

zadnja hči
sončnih zatonov.

z vonjem svojih
hribov v laseh
sem prišla
pod Triglav

NIČESAR NE MOREM TRIGLAVU ZATAJITI

slovenske gore
moja domačija

slovenske gore
moje zatočišče

Triglav
gleda
z zmagovitim pogledom
name
svojo zaupnico

ni mi dal
pravil
za življenje
sama sem
rodila otroke
v njegovi dolini

sama
sem mu dala
zaobljubo
da jo raznaša
v Času
da v svoji skali
shrani
moje sporočilo

oprostite mi
rodne gore
ker sem
odšla od vas

*z močjo
svojega bitja
sem zaživela
pod Triglavom*

*nadaljujem
poslanstvo materinstva
pod ostro skalo
pesmi rojevam
z žarnimi
barvami sonca*

*iz sedmerih jezer
sedemsto
sedeminsedemdesetimi
odsevi
mavričnih dobrin
lepot*

Z LJUBEZNIJO MI GORE POŠILJAJO POZDRAVE

*nebo mi obljublja
sončne nasmeha*

*skala mi
sporoča*

*ko boš mogla
pridi*

*v zavetju
dobrodušnega Kamna
ki ti zaupa
in te ima rad
sem skrila
najnežnejše cvetove
za tvoje radovedne
žgoče poglede*

*svišč, avrikelj,
rododendron
plavi encijan
cvetovi zate
mavrični dar*

*najbrž veš
vsi so kamenčki
v Planiko zaljubljeni
Tam doli
v Dolini Trente
ob Soči
se bo rodilo zate
veliko Sonce*

*ajda bo barvala
bele cvetove
brenčeče
razigrane čebele
čakajo nate*

pridi

FEBRUARSKI SPOMINI NA VROČE POLETJE

ŽEJA

BRANE PRAPROTNIK

Očetu v spomin

Severna stena gore je bila hladnejša. V grapah in kotanjah pod stenami je zima pustila nekaj starih snegov. Pa je vročina, lačna hladu, grozila, da jih bo prav kmalu popasla do gole skale in popivnala do zadnje kaplje dragocene vode. Tam, kjer je na pol poti studenec, je bilo vode le za vzorec; komaj kaj več kot mokra skala. Ampak poletje je bilo šele v svoji sredini, celo še malo manj, in le malo možnosti je bilo, da bi kaj kmalu snežilo...

Avstrijci, ki so počasi in previdno štrikali navzgor, so čudno gledali ob tej ugotovitvi, čeprav je bila popolnoma pravilna in je celo eden od njih preudarno ugotovil, da to vsekakor drži in da se mu zdi, da tudi v njihovih hribih poleti zelo nerado sneži. Čeprav so to njihovi hribi, je dodal drugi, in že zato vsekakor zelo dobri. In potem, ko smo soglasno ugotovili, da s smučanjem pred zimo ne bo nič in da je zelo pravilna odločitev, da v tem času nima smisla vlačiti smuči na Prisojnik, smo se počasi razšli. Jaz naprej in močno navzgor, oni pa tudi, le da malo počasneje, ker so se jim med seboj rahlo pomešale vrvi in jeklenice, robci za brisanje potu in vponke in čokolada in prazne škatle piva pils s polnimi in vse drugo, kar so imeli s seboj z vsem ostalim. In tisti, ki je bil na sredi vrvi, je bil potem prvi, ta, ki bi moral voditi, pa za njim; in med njimi so nenadoma bili neki naši, ki so jih dohiteli, tudi na vrvi. Pa potem kmalu ne oni in ne Avstrijci niso vedeli, čigava je katera od vrvi in na katero so privezani in kako naj ta vozil razrešijo, ne da bi morali klicati na pomoč tistega znamenitega Aleksandra.

(Ampak — da ne bo pomote: ne mislim, da ni prav, da se na taki poti varujejo z vrvo; tudi sam sem imel kratko vrvo in zato veliko boljši občutek tam, kjer pot ven visi, da te prav prijetno vleče nekam navzdol... Prav je torej, da se varujejo z vrvo, problem je le prehitavanje. Zato sploh ne bi bilo slabo, če bi Jeseničani ob tisti svoji Jeseniški poti naredili še eno, da bi tako ena bila za normalni promet, druga pa za prehitavanje ali zaostajanje. Pa tu in tam še odstavni pas za crknjene in tiste, ki jim motorji kuhajo, približno na vsako uro razdalje pa počivališče z avtomati za kavo, kokakolo, radensko in pivo. In WC. S tušem seveda. In z eno punco, ki kasira in deli toaletni papir; tujcem en listek več za boljši vtis in promocijo Slovenije. Namreč: stena je strma; nekako zelo pokonci postavljena in kot rečeno, tu in tam malo ven viseča...) (In še tole: v Oknu bi bila tabla z napisom v več jezikih, za njim pa blagajna za plačilo plezarine).

Na drugi strani Okna pa sonce. Z gretjem na polno in s pokvarjenim ventilatorjem. Niti sapice ni bilo. In ko je nekdo, ki bi v ugodnejših pogojih vsaj enkrat ali dvakrat 221

pljunil skozi okno, pa ni imel kaj pljuniti, dejal, da bi bilo dobro, če bi bilo vsaj malo vetra, je drugi vprašal, kaj pa je to...

Razprava o vetru in kaj to je in zakaj vetra ni je ostala za menoj, pa tudi vrh gore, naseljen z ljudmi, ki so gledali okrog sebe in ugibali, ali se s Prisojnika vidi Triglav. Namesto da bi hitro odšli na Triglav, tam pogledali nazaj in videli: če se Prisojnik vidi s Triglava, se tudi Triglav mora videti s Prisojnika. Razen seveda v izjemnih razmerah in ponoči in v megli in kadar se nič ne vidi.

Potem je bila ob poti mehka travna polička, pravo počivališče prve vrste. S šestimi zvezdicami in s kamnokrečem. In pločevinka isofruita, pol litra pijače, ki jo moraš piti počasi in s premislekom. V nasprotnem primeru imaš v nekaj sekundah v rokah samo še prazno konzervo, kljun pa prav tako suh kot prej.

Bil je lep razgled in pri tretjem požirku se je spodaj prikazalo nekaj, kar je bilo videti kot ogromen nahrbtnik, vendar pa takoj sploh ni bilo jasno, kaj ali kdo ga nosi; hodil je sicer bolj malo, ampak ko je prišel bližje, se je pokazalo, da ima noge. Bolj suhe sicer, ampak kljub temu noge. In ko je prišel še malo bližje, je bilo jasno videti, da noge ne pripadajo nahrbtniku, ampak nekemu, ki ga nosi in si neprestano briše golo bučo. In za njim je hodilo še nekakšno Onó z dolgimi lasmi in ves čas nekaj jezikaló, potem pa še Ona, ki ni jezikaló, ampak jo je zanimalo, kako daleč je še do vrha. Dve uri in pol, če samo dve uri sediš, če ne, pa še več, sem prijazno pojasnil in pri tem opazil, da me vsi trije nekako sumljivo gledajo — bolj natančno rečeno, mojo roko oziroma še bolj natančno rečeno, konzervo, ki jo imam v roki. Potem jo gledam tudi jaz; pa potem njihove obraze, njihove oči. Pa spet konzervo s pijačo, skoraj polno. In spet njihove oči.

— Vroče je, — pravi potem On in sname nahrbtnik.

— Ja, — pravim, — nobenega pravega mraza ni. Čudno, ne, saj niti avgust še ni.

— Ja, — pravi potem spet On po srednje dolgem premisleku, — človek postane žejen. Kar precej žejen.

— Ja, res je, človek postane žejen. Tej vročini zelo primerno žejen. Nekako suh. Presuššen. Kot slanik. Slano suh. Dehidriran. In sploh ves tak, — razložim zadevo jaz, ne da bi točno vedel, kakšen. In naredim še en požirek. Skromno kratek. Zelo varčen. Vročini in suši primerno varčen.

— Prepevdano je zalivanje vrtov in pranje avtomobilov.

Onó gleda; Ona gleda; On gleda. Brez besed. Zalivanje vrtov in pranje avtomobilov jim najbrž nekako ne gre zraven.

— Na Bledu zdaj plavajo, — rečem. — Po jezeru. Pa toliko vode imajo, da lahko, mislim vsaj, tudi avte perejo. In zalivajo paradižnike.

— Joj, paradižnik! — zdaj nenadoma vzklikne Onó. — Ko bi zdaj imela en paradižnik, bi bila v paradižu. Tako sem pa samo tu, na tem hribu.

— Tihó, — reče Ona. On pa spremeni temo:

— Smem vprašati, kakšno pijačo imate?

— Seveda smete! Izotonično. Mešanico mineralov in vitaminov, pa še precej vode je v njej. Brez konzerve, ki

ni pitna, pol litra. Slano sladka, mokra. Čudovita. Kot Blejsko in Bohinjsko jezero skupaj, pa še Soča zraven. Najboljše od najboljšega.

— A tako, — zine. — Izotonična. Sliši se zelo dobro. Iz uvoza, ne?

— Ja, iz uvoza. Pravzaprav jo kar sam uvažam. Iz Celovca. Po slabih sedem šilingov. In res je dobra. Gasi žejo kot gasilska brigada. V nujnih primerih še bolje.

— Haha, dobro rečeno! Kot gasilska brigada! No, jaz bi rabil dve ali tri. Brigade. Oziroma konzerve.

— Pločevinke, — ga popravim, ko se nenadoma spomnim, da sem zagovornik lepe slovenščine. — Hočete poskusiti?

— Seveda, — je hlastnil in zgrabil pločevinko že pri prvem »s« besede poskusiti.

In tako so trije pivniki v slabih osmih sekundah popivali prvo pločevinko.

Za naslednjo so potrebovali kakšno sekundo več, ker so jo morali najprej odpreti.

Potem sem se poslovil od dveh ledenih čajev.

Fruktalov jabolčni sok je šel po isti poti.

Slovo od še enega soka, ki je bil najzlatejša rezerva, je bilo nekoliko težje.

Najhujša pa je bila ugotovitev, da nimam ničesar več. Razen kruha in ribje konzerve. Pa tega niso marali, čeprav sem jim dopovedoval, da je tudi v kruhu nekaj vode, pa tudi v ribah, saj vse življenje po vodi plavajo. Ni hudič, da ne bi bilo vsaj nekaj vode v njih.

Pa kruha in rib vseeno niso marali. So rekli, da imajo take reči sami dovolj. Le pijačo da so pozabili vzeti s seboj. Ostala je v vrečki, vrečka pa v avtu. In avto na Vršiču. Nakar smo zaključili, da se človek iz vsake izkušnje kaj nauči. Tale, recimo, uči, da je vedno dobro vzeti v hribe s seboj tudi svoj avto in vrečko s pijačo v njem, v skrajnem primeru pa vsaj vrečko. In morda pijačo v njej.

Nakar se je Onó režalo in smejalo in začelo nakladati, da je veliko bolje, če nahrbtnik nabašeš z bolj pomembnimi rečmi, kot so, recimo, pižama ali dve, po možnosti pa tri, pa nekaj parov copat, pa natikači, pa zobna ščetka in pasta in kozarec (da lahko paziš, da se ne razbije), pa brivski aparat, pa...

Pa je On grozno grdo pogledal in dvignil roko, a jo spet spustil, ko se je Onó skrilo. Njej za hrbet; Ona je hkrati zelo zvito začela reševati napeti položaj s preskokom na drugo temo, navidez manj nevarno:

— Joj, kaj boste pa zdaj vi pilil, ko ničesar več nimate? —

On je še bolj grdo gledal in potem tehtno ugotovil, da je zelo majhna verjetnost, da bi nekdo, ki nima nobene pijače, lahko kar na lepem nekaj pil. Pa se mu je pri tem iz glasu in oči videlo, da strašno upa, da se bo morda le še kaj našlo v mojem nahrbtniku; saj je že do zdaj bil nekako začarano poln pijače...

— Ja, — sem dejal zelo počasi in z močno preračunanim poudarkom, — ni problema, pil bom pivo. Pivo Union, célo steklenico. In potem še eno. In vsako sekundo mi je bilo bolj vroče in vedno bolj natančno sem se zavedal, katero pijačo smo pravkar požrli in komu je bila... namenjena... In sem jedrno pospravil embalažo, zavezal nahrbtnik in si obrisal dvojno porcijo znojia...

Ta čas pa je bilo ozračje polno začudenja in velikih, žejnih oči:

— Kaaaaj, pivo...! Pivo? Ne! Nikar ne recite, da imate tudi pivo, prosim vas, — je dejal roteče in kot bi se res bal, da ga imam. Pivo namreč. Da ga imam poln narbrtnik.

— Ja, pivo. Union, Zlatorog, Pils, kaj jaz vem. Samo da je pivo. Hladno, brez pene, kajti ne maram pene, v njej je premalo mokrote. Premalo piva, preveč zraka.

Kdo ve, kaj bi jim še nakladal o tem pivu in peni, če me ne bi tako čudno gledali in še bolj čudno vprašali, kje imam to pivo.

— Spodaj, na Vršču. V Poštarski koči. Poln zaboj, celó več zabojev. Cel kup zabojev piva. Pa radenske, pa jupija, pa kokakole, pa...

Potem sem raje utihnil. Bili so žejni, jaz sem bil žejen, kljun sem imel popolnoma suh, sonce je imelo gretje do konca, ventilator je bil pokvarjen in zadnji čas je bil, da se odpravim. Dol, k Poštarcu, kjer me čakajo moji, ki me bodo napol ubili, madona, če ne kar do konca... Pa ne samo tile moji, tudi vsa ta pijača, ki sem jo ubogim pivnikom in sebi tako lepo namalal pred oči, da bi se jo skoraj dalo popiti. Da se nam je kar črno delalo pred očmi od same lepote in poželenja, predvsem pa od žeje.

Rekli so, da bi morda šli vseeno naprej, na vrh gore, in da se mi zelo zahvaljujejo za podarjeno pijačo in upajo, da se mi bodo nekje in nekoč morda lahko kakorkoli oddolžili. Potem sem tudi jaz postal vljudnejši in sem dejal, da se jim tudi jaz lepo zahvaljujem, ker so popili vso tisto pijačo, da mi ga, hudiča frdamanega, težkega

kot cent, ni več treba vlačiti s seboj po hribu v tej grozni vročini.

In smo se razšli kot veliki prijatelji. Z željo, da se še kdaj vidimo. S pijačo — ali pa tudi brez.

Pri Poštarski koči je prijetno pihalo. Kaj pihalo, cel vihar je bil! Orkan.

— Baraba hudičeva, vso pijačo si nam odnesel, mi smo pa živi crknili od žeje. Kam si pa skrtil tisto vrečko, polno pijače? Bog te nima rad...!

Da, vrečka s pijačo. To je bil dan hude žeje in čudnih čarovnij z vrečkami pijače. Tista, ki bi morala iti na Prisojnik, a je ostala v avtu. In tale, ki je prazna in suha kot Sahara. Vsi so bili tam in vsi so zijali vanjo in ugotavljali, da sem bil od hudiča žejen, ko ni niti malo ostalo. Še dobro, da je Poštarska dobro založena!

Bili so tam, pravkar so prišli s Slemenca: moja Ona in moja sestra in njen On in njihov pes. In oče, naslonjen na palico, vendar pokončen in še vedno močan, kljub svojim mnogim čez sedemdeset.

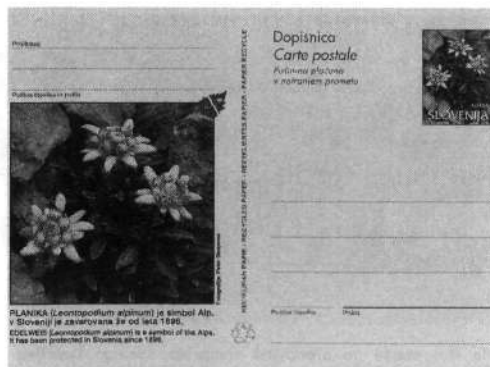
— Pa nisi bil gor, — pravi. Kot da ne verjame — in vendar ve, da sem bil. Prav tam, kjer sva bila nekoč mnogokrat oba. Skupaj. Ko smo gradili kočico, pa tudi še kasneje.

— Jok, — pravim, — nisem bil gor. Crknil sem od same vročine in obrnil konje. Pa še neki pivniki so mi vso pijačo popivali. In če zdaj v trenutku ne dobim litra radenske, naj me hudič vzame, če bom še kdaj v življenju poskusil eno samo kapljo tekočine. Kakršne koli.

— Ja, saj sem vedel, da tako hitro ne moreš po Jeseniški gor, pa potem po južni poti dol. Saj sem vedel.

Kdaj praznujemo stoletnico zavarovanja planike?

V nabiralniku me je presenetila dopisnica, ki mi jo je v začetku marca 1996 poslal neutrudni planinec iz Dobrteše vasi — kdo drug kot **Božo Jordan**. Pisarnje je bilo kratko in zanj značilno neposredno: »Spravil si me v dvom. Ti si nas učil, tudi zapisal, da bo stoletnica čez dve leti...« Pri tem je seveda meril na stoletnico zavarovanja planike na Slovenskem.

Verjetno se je isto vprašanje utnilo še kakšnemu gorskemu stražarju, ki mu letnice niso najbolj neprijetna zadeva na svetu. Prav je, da tudi v planinskem glasilu pojasnim, zakaj letos praznujemo stoletnico zavarovanja planike na Slovenskem.

Doslej je namreč veljala letnica prvega zavarovanja 1898, ko sta bila na Kranjskem zavarovana planika in Blagayev volčin, na Štajerskem pa le planika, ker igalka na tem območju tedaj še ni bila znana.

V Planinskem vestniku (1898) lahko na strani 41 preberemo, da je bila planika na Goriškem že zavarovana, zato sem prosil **Vlada Klemšeta**, navdušenega planinca iz Gorice, da pobrska po arhivu. Res me je kmalu razveselil s kopijo zakona o zavarovanju planike na Goriškem. Predpis nosi datum 24. maj 1896, podpisal pa ga je, podobno kot oba kasnejša, **Franc Jožef**. Ker je Goriška kot del Avstro-Ogrske v tem času obsegala tudi Tolminsko, lahko upravičeno štejemo, da je bila planika zavarovana tudi na slovenskem ozemlju.

Pošta Slovenije je v začetku leta 1996 izdala dve razglednici z rastlinskimi motivi: z velikonočnico in planiko ter s tem opozorila na častitljivi jubilej naše prve zavarovane rastline.

Peter Skoberne

Ampak včasih... še veš? Takrat, ko je bil **Mrak** taglavni in smo imeli dela čez glavo, pa vedno si je še kaj za zraven izmislil, da smo imeli le malo časa za po svoje. Najprej smo vse naredili, kar je bilo zmenjeno, potem pa gor. Še veš? Skoraj celo pot v teku. Da smo bili do noči nazaj. Pa nam tudi takrat niso verjeli, da smo res bili na vrhu. Dokler niso prebrali v knjigi. Ja, takrat smo bili še tapravi. Ne pa danes, ko mladina ni za nič. Samo avto pa disko. Mi smo pa šli do Splita s kolesi. Pa brez prestav. Ne pa tako kot danes, ko ima deset prestav, pa še nikamor ne more. Pa še pedal se mi je zlomil, da sem trideset kilometrov vozil samo z enim...

Še je pripovedoval. Njegovi lasje so bili popolnoma beli, njegov obraz zagorel in v očeh je bilo več tisoč megabajtov spominov.

— Je bilo veliko ljudi gor? — je potem vprašal; ta čas, ko je hudournik radenske gmel po mojem grlu, da je šumelo in bučalo kot ob hudi uri; kot pod Peričnikom, ko ima veliko vode.

— Kje?

— Kje neki! Na vrhu. Na Prisojniku, kje pa drugje!

— Kako naj vem? Saj nisem bil gor. Sem prej crknil, — pravim, potem pa spet grmi hudournik radenske. Po grlu v brezdanje globine žeje.

— Kaj da nisi bil! Nikar ne pravi! Saj te poznam. Raje preč prideš, kot da bi odnehal. Da si pijačo drugim dal, pa rad verjamem. Ravno prav trapast si, da raje sam žejo trpiš. Prav ti je. — Potem pa je pristavil bolj potih, kot sam zase: — No, saj imaš prav! Sicer pa taka suha reč, kot si ti, tako ali tako ne more biti preveč žejna.

Kot da ne bi videl, da sem pravkar spraznil liter radenske.

Njegovi lasje so bili popolnoma beli in obraz zagorel. In svetle, modrikaste oči so se izgubile nekje v stenah Prisojnika.

— Do Okna pa pridem, — je potem dejal tiho. — Po južni strani. Če mi neseš nahrbtnik.

— Prav, — rečem. — Zmenjeno.

Pa se nekako ni izšlo. Vedno je kaj prišlo vmes. In veliko časa se je pretočilo v preteklost. In ga odneslo s seboj...

Zunaj rahlo prši februarski dež. Vreme, ki je kot nalašč za spomin na sušo, vročino, žejo.

Morda bo jutri še vedno pršilo. Visoko zgoraj pa bo snežilo. Pogledat grem, kako je na Ledinah. In na Ledinskem vrhu. Na Veliki Babi. Najbrž je zelo hladno, vetrovno, ledeno in zameteno. Kdo ve, kako visoko me bo gora sploh spustila! Me bo pustila, da pridem na vrh? Bo naredila vihar, snežni metež? Mi bo ledeno meglo lepila na očala? Ali pa mi bo roko podala, gora, in me potegnila na vrh?

Nekoč, ko nikogar ni bilo zraven, je dejal:

— Na Ledinah smo bili, saj veš, ampak na Babi in na Ledinskem vrhu jaz nisem bil. Bila sva pa na Rinkah, pa na Skuti, pa... no, saj veš, na Babi in tam okrog pa res ne. Zdaj je pa prepozno. Prej smo v tiste kote bolj malo hodili. Bi šel enkrat tja — zame?

— Šel bom. Brez skrbi. Obljubim.

In sem šel. Poleti. Jutri grem spet. Za njega. Za njegove bele lase. In za njegov pogled, ki hodi po stenah in po vrhovih, po grebenih in spominih.

Še danes.

Vedno.

PLANINCI HODIMO MIMO KRIŽEV IN KAPELIC, KI SE PODIRAJO

SNEŽNIŠKA ZNAMENJA

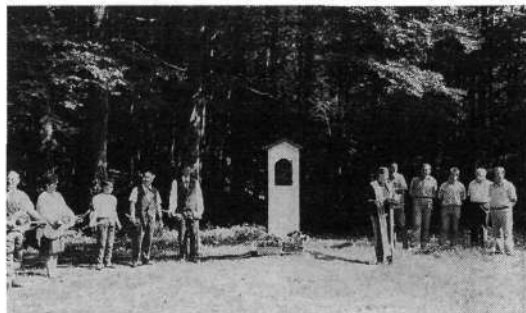
VOJKO ČELIGOJ

Snežniški gozdovi so stoletja nudili zaslužek gozdarjem, sekačem, pa logarjem, oglarjem, smolarjem, voznikom, pilarjem v dolini na številnih potokih, rečicah in rekah, ki jih napaja obsežna snežniška planota, pa tudi vsem drugim od trgovcev do številnih obrtnikov, ki so lesu iz snežniških gozdov dajali končno podobo.

Domači človek je s svojim delom in bivanjem v gozdu vanj vnašal tudi svoje delo in svoj odnos do gozda in krajine in s tem skozi stoletja oblikoval podobo celotnega območja. Če imamo pred seboj očem in duši prijetne gozdne jase, kot so Gomanci, Sviščaki, Grda draga, Mašun, Padežnica, Klanska polica, Leskova dolina, Grčovec in druge, pa številne stezice, ki vodijo pod vrhove planote in nudijo prekrasne razglede, kaj hitro lahko ugotovimo, da je imel človek pri tem srečno roko in je bil s svojim delom na moč uspešen. Žal so na istem snežniškem območju tudi zgradbe, ki jih je prav tako gradila človeška roka, a so bile ustvarjene proti človeku samemu. Koliko železa in betona je v vojaških objektih, podzemnih rovih, kavernah, stražarnicah,

bunkerjih in drugih vojaških napravah, ki grozeče svarijo še dandanes! Nenadoma postane prva sodba o človeškem ustvarjanju dobrega močno vprašljiva.

Številni gorniki, ki jih pod Snežnik ali na njegov vrh zvbijo številne vezne planinske poti ali sam Snežnik, pa

Na slovesnosti po prenovitvi znamenja svetega Gabrijela nad Sviščaki pod Snežnikom so nastopili tudi litijski rogisti in pevski zbor Vasovalci iz Ilirske Bistrice

Eno od obnovljenih snežniških znamenj

tudi naključni popotniki srečujejo ob drugem tudi številna zanimiva znamenja, bodisi na odprti cesti ali gozdni stezici, dostikrat tudi na mestih, ki so odmaknjena od ustaljenih planinskih stez. Kultura takih znamenj, sicer z osrednjo versko vsebino, je posebno poglavje v slovenskem ljudskem izročilu. Razlogi za postavljanje takih znamenj so bili vedno zelo različni: bodisi je šlo na takem mestu za nesrečen dogodek, morda nasilno smrt, lahko pa tudi le za duhovni premislek ali priprošnjo, morda za izpolnjeno željo ali srečen izhod iz navidez nerešljivih težav.

Na Bistriškem je oblika takšnih znamenj dokaj različna. Odvisna je od starosti, predvsem pa tudi od gradiva, ki je bilo pri roki. Na kraškem predelu občine so to klesani kamniti stebri ali kamniti križi, na flišnem brkinskem območju so zidane kapelice ali kar lesene »božje martr«. Znamenja na območju Snežnika pa nas presenečajo z drugačnostjo: so od lesenih križev ob cesti do majhnih znamenj, izklesanih v živo steno ob cesti ali kolovozu, ki so jih izklesali gozdarji ali graditelji snežniških cest, da bi kljub oddaljenosti od naselij in božje hiše ob teh znamenjih ohranjali svoje duhovno življenje. Poleg naštetega srečujemo na območju Snežnika še znamenja, ki so drugačna od vseh ostalih. Domačini smo jih našteali osem, ki so vsa enaka, očitno narejena po naročilu in enotnem načrtu. Znamenja so zidana, segajo v višino približno dveh metrov, z lino in betonsko streho. Žal so skoraj vsa v slabem stanju in le gozdarji in redki domačini poznajo imena svetih oseb, katerim so bila znamenja posvečena. **Prof. Drago Karolin**, starosta bistriških planincev, je vsa ta znamenja namerno označil na svojem priročnem zemljevidu snežniškega območja in zapisal tudi imena zavetnikov

posameznih znamenj. Dolgoletni upravitelj snežniških gozdov **Viljem Kindler** pa je o znamenjih znal povedati marsikaj zanimivega.

Prav ta znamenja so pred skoraj sedemdesetimi leti v snežniških gozdovih postavljali italijanski vojaki in delavci, ki jih je bilo zelo dosti tedaj, ko so utrjevali državno mejo in zaradi nje celo območje. V dobrih desetih letih, od leta 1924 do 1936, so zgradili večino snežniških cest, številne vodovodne rezervoarje, vojašnice v Leskovi dolini, v Moreli, na Mirinu, na Klanski in Čabranski polici, dvoje planinskih domov na Sviščakih (Rifuggio Gabriele d'Annunzio) in Klanski polici (Rifuggio Guido Rey), nato pa so v naslednjih letih zgradili še vse ostale vojaške utrdbe in protiletalsko opazovalnico na Snežniku. Prav v tem času so postavili tudi vsa omenjena znamenja. Naj si jih priključimo pred oči: znamenje na Markovi ravni pod Devinom, znamenje pod Peklom, znamenje Marije Snežne pod Malim Snežni-

Znamenje Marije Snežne nad Grdo drago pod Snežnikom je že naginjeno in v slabem stanju

Foto: Vojko Čeligoj

kom, znamenje ob dveh studencih sv. Kozma in Damijana. Pa znamenje Matere Božje na križišču proti Črni dragi, znamenje sv. Gabrijela nad Sviščaki in znamenje sv. Gašperja pod Gašperjevim hribom. Znamenja so imela nad lino polkrožni emajliran italijanski napis, komu so posvečena. Žal napisov ni več.

Le nekatera od naštetih znamenj so bila postavljena na mestu starih znamenj. Za ostala pa obstaja razlaga, da so bila postavljena iz čisto vojaških razlogov, da bi se italijanski vojaki na neznanem gozdnem območju sploh lahko orientirali. Verjetno je to res in je bil verski značaj samih znamenj tako res grdo izkoriščen.

Zanimive so zgodbe, kako so italijanski »prevajalci« domačih imen tudi pri teh znamenjih »prevajali« po svoje in delili imena svetnikov, kot je nanese. Dober kilometer pred Sviščaki z bistriške strani je že omenjeno znamenje sv. Matere Božje. Nekoč je tam stal križ ali »božja martra«, kot tu pravijo razpelom. Znamenje so postavili v spomin na preminulega oglarja iz Furlanije, ki ga je tu napadla in usmrtila medvedka. Italijanskim strokovnjakom, ki so prevajalsko delo opravljali, se je zapisalo »St. Mater Dei«, kot se jim je pač zdelo, da razumejo. Kaže, da se je to ime vseeno prijelo in ostalo tudi po drugi vojni v slovenskem prevodu »sv. Mati Božja«. — Starejši domačini se tudi ne spominjajo, da bi 225

tam, kjer je danes znamenje sv. Gabrijela, bilo kdaj kakšno versko znamenje. Pa je verjetno na novo narejeno znamenje dobilo ime sv. Gabrijela zahvaljujoč se bližnjemu planinskemu domu z imenom »Rifuggio Gabrielle d'Annunzio« po znanem italijanskem pesniku, ki mu je fašizem pomagal do slave. Takšnih primerov je še več.

Ljudstvo je sčasom sprejelo vsa ta znamenja za svoja, tako v govoru in pripovedi kot tudi v verskem izročilu. V linah teh znamenj najdemo svete podobe, prižgano svečko in cvetje, ki ga prinašajo tako redni kot naključni popotniki. Tudi ta znamenja so sčasoma postala del naše kulturne dediščine in prav zaradi tega zahtevajo določeno pozornost.

Žal znamenja dandanes v večini primerov kažejo kaj

klavno lice. Nekatera so porušena, druga še komaj stojijo. Zato je bila z odobravanjem sprejeta pobuda tudi iz vst domačega planinskega društva, da postopoma obnovijo vsa snežniška znamenja. Po nasvetu Zavoda za spomeniško varstvo iz Nove Gorice je pred dvema letoma bilo na novo postavljeno znamenje sv. Gabrijela nad Sviščaki ob poti proti Snežniku, domači umetnik je v lesu celo oblikoval podobo sv. Gabrijela z njegovo nepogrešljivo lilijo. Bodo temu dobremu delu sledila podobna, da bo tudi krajinska podoba snežniškega območja čimprej brez črnih pack? Upajmo, da bo spremenjen splošen odnos do naše celotne kulturne dediščine pomagal popraviti marsikatero nerodnost in ohraniti dela rok in uma naših prednikov tudi v našem planinskem svetu.

UTRINKI IZ PRED DESETIH LET

GORE NA OBEH STRANEH VELIKE LUŽE

MARTIN ŠOLAR

Samoten popotnik na pragu Kristusovih let se z nekaj počasnejšim, a vznesenim korakom vrača v svet, kateremu je posvetil veliko sebe. Življenjska obdobja prinašajo vzpone in padce, energija je porabljena zdaj za eno, drugič za drugo. Popotnik je zaljubljen v okolico, zima je po nekaj letih spet čudovita, meja meglenelega morja je nekje na višini 1600 metrov. Turno smučanje je gorniška dejavnost, ki jo ima popotnik najrajši. V vseh letih, ko je bila njegova aktivnost v hribih večja ali manjša, jo je negoval in nadgrajeval. Na potepu po poključnem grebenu od Lipance proti Draškim vrhom ni nikogar drugega. Tura ni zahtevna. Spusti gor in dol in kar v redu sneg omogočajo obujanje spominov.

INTENZIVNE PRIPRAVE NA DOLGO POT

V ledeno mrzlem dnevu konec januarja smo prehodili, preplezali, srečno presmučali in tudi našli dolgo pot z Rudnega polja v Staro Fužino. Nič posebnega, pa vendar — vmes je bila Konjščica in vzpon po Gamsovi grapi, kjer se nam je udiralo do riti, na Ablanco. Sledil je spust na Studorski preval, zmrznjene ribe za malico in preplezana grapa v vzhodnem pobočju Tosca. Triglav je s Tosca kot na dlani, v Bohinj je malo dlje. S smučmi na nogah smo begali po robu Toščeve vrhnje planote in iskali variante za spust s smučmi. Direktno na Bohinjska vratca je bilo vendarle prestrmo, odločili smo se za jugozahodne vesine, ki pa so bile zelo izpostavljene. Dan se je prevesil v popoldne, ko smo morali rešiti prečenje useka na letni poti prek Tosca na Velo polje. Ko nam je to uspelo, je bil že mrak in le dobro poznavanje terena nas je že v temi skozi Jurjevčevo vrtačo ter prek Grintovice na smučeh pripeljalo v Voje. Kot dandanes tekači na smučeh smo s smučmi v drsalnem koraku dospeli k Fužini.

Tisto leto sem pavziral na fakulteti. Doma so mi rekli, da zaradi tega sicer ni konec sveta, ni pa niti lepo - in

tako naprej; obenem so mi svetovali, naj leto drugače izkoristim. In sem ga. Odločil sem se za obisk južno-ameriških gora, delal in pripravljaj sem se za Ande tako vneto, da je kasneje šlo ob pomoči drugih po gobe še eno leto. Vsak prosti trenutek je bil namenjen goram. Dolge ture, kombinirane s plezanjem in smučanjem. Viševnik in podobne vzpetine sem pustil za vzpone ponoči ali popoldne. Posebno rad se spominjam ture, ki je bila tudi ogledna za pripravo prvega turnosmučarskega rallyja pri nas. S cvetom sva bila že dogovorjena, da greva v Bolivijo. Vse več tur sva opravila skupaj. Kar nostalgijo imam za temi doživetji, saj prijatelj že nekaj let živi na Japonskem in se vidimo le malo, kaj šele, da bi skupaj hodili v hribe. Na velikonočno soboto sva jo peš mahnila od hotela Zlatorog v Ukancu do Savice in prek Komarče. V zgornjem delu je bil že sneg. Pri Črnem jezeru sva si opravila turnosmučarsko opremo in hajdi navzgor po meni tako dragi Lopučniški dolini. V Skodelici, veliki kotanji z zakraselimi podi pod Velikimi vrati med Čelom in Kalom, sva se v oblačno meglenem dnevu malo iskala. Zvečer sva prek Kala prispela na Komno. Cveto je ostal, jaz pa v smuk drži na lov za zadnji avtobus iz Bohinja.

Spominjam se tudi omenjenega turnosmučarskega rallyja. Prav je, da se ne pozabi. Bil je večkrat prestavljen zaradi neugodnega vremena. V maju, ko sem vodil zimsko izpopolnjevanje za mladinske vodnike na Komni, smo z nekaj prijatelji organizirali tekmovalje. Komna—Bogatinsko sedlo—Lanževica—Kal—Čelo—Lopučnica—Komna je bila smer, ki jo je pet dvočlanskih ekip moralo premagati v petih urah. Sam nisem tekmoval, ker sem vodil skupino vodnikov na Mahavšček. Popoldne so se turni smučarji preizkusili v hitrostni preizkušnji v eni od velikih kont blizu Doma na Komni. Dan oziroma turnosmučarski vikend smo zaključili v majske toplem Bohinju ob zaboju piva, ki ga je ob rojstnem dnevu prispeval moj ata.

ŠESTTISOČAK KRALJEVSKE KORDILJERE

»South America« je bil refren komada, ki so ga tisto leto prepevali Rolling Stones. Zdad sva pa tu, v Boliviji, na visoki planoti Altiplano. Najina gora mi je pred očmi. Ves dan počivam po aklimatizacijski turi, ki je nisem najbolje prenesel. Ne vem, ali me je zdelala višina ali psiha ali nekaj tretjega. Sprehodim se okrog jezera, gledam na hrib, sam s seboj imam notranje boje. Navaze, ki so šle na goro pred dnevi, so bile neuspešne. Zvečer nekaj malega pojém in zaspij z veliko kepo v želodcu. Po slabem spanju v opušenih napol porušenih hlevih na sedlu odrineva. Prijateljeve izkušnje s trekinga v Himalaji nama pomagajo, da dobro napredujemo. Malo pod vrhom se mi povrne slabost z aklimatizacijske ture. Cveto uporabi gorjanski prijem in me ozmerja; pomaga. Vršne vesine, strme okrog 50 stopinj, plezava nenavezana. Naenkrat pred seboj namesto snega zagledam le še nebo in prijateljevo roko. Nekaj govorim s suhimi in razpokanimi ustnicami in se sesedem v sneg. Slikanje. V poplavi vrhunskih alpinističnih dosežkov najin vzpon ni prav nič posebnega. Meni pa pomeni veliko, človek ni vsak dan 6092 metrov visoko. Huayna Potosi, šesttisočak v bolivijski Kraljevski Kordiljeri, je moj.

Zimo južne poloble sva že pred tedni zamenjala s poletno vročino Arizone. Najin potep po obeh Amerikah gre h koncu. Grand Canyon reke Colorado leži na meji med zveznima državama Arizona in Utah. Najin cilj je spust do reke in nato vzpon nazaj ven — torej narobe hoja v hribe. Z višine 2200 metrov se spustiva miljo globoko. Podobnih norcev v tej vročini ni veliko. Obiskovalci raje opazujejo to čudo narave z razglednih ploščadi ali na konjih ali z letalom raziskujejo Grand Canyon. Pravo doživetje pa je najin sestop skozi kaktusove vrtove in skulpture iz peščenjaka, ki so nastale z erozijsko dejavnostjo Colorada. Dobro, da sva si vse

zanimivo ogledala pri sestopu, kajti nazaj grede naju je vzpon pri 40 stopinjah pošteno zdelal.

Tisto leto po vrnitvi iz Amerike smo v jeseni opravili nekaj krasnih tur v Martuljkovi skupini. Sneg je že zgodaj pobelil gore, tako da so bile razmere novembra že kar zimske. Po koncu odbojarske tekme, ki sem jih tisto leto še zadnjič igral, sem komaj ujel avtobus in prijatelje. V Rutah smo izstopili in se zagnali proti Bivaku III Za Akom. Tokrat je bil prazen in za nas štiri prava graščina. Zjutraj je bilo kar težko zapustiti topla ležišča. Odpravili smo se proti Amfiteatru, skriti krcici v samem srcu Martuljkove skupine. Skalne stopnje so bile zasnežene ali požejene, zato smo napredovali počasi, v samem Amfiteatru pa je bil sneg globok in skorjast, tako da nam je gaženje pilo moči. Na najvišjem delu smo se prebijali na greben. Razmere so bile slabe, porabili smo precej časa in na grebenu med Široko pečjo in Dovškim križem še zadnjič za las ugledali zahajajoče sonce. Janez je bil poleti tu in je poznal prehode, ki so nas pripeljali na vrh.

V trdi noči v nedeljo zvečer smo prišli na Bivak II. Kljub utrujenosti nisem dobro spal, saj sem vedel, da jih doma skrbi. Takoj, ko se je zdanilo, sem jo pobrisal v dolino. Po cesti iz Vrat v Mojstrano sem hodil tako hitro, da so me še nekaj dni bolele mišice. Šele ko sem telefoniral, sem si oddahnil — nato pa direktno na faks na vaje.

NA VIŠEVNIKU JE VSE ČRNO LJUDI

Naš turnosmučarski popotnik se vzpenja skozi senčne Solnice za Selišnikom. Pod Srenjskim prevalom je samote in razmišljanja konec. Spet je tu zima v začetku leta 1996, spomini izpred desetih let so se umaknili sedanosti. Na Viševniku je vse črno ljudi, pod prevalom tudi. Šele ko popotnik zasliši glas znanega slovenskega lavinologa, se spomni, da je ta dan Dan varstva pred snežnimi plazovi na Pokljuki. Zapusti sončna pobočja in se odsmuča v meglo.

DOBER RECEPT, KAKO KOGA PRIVADIŠ NA HRIBE

ZDAJ JE POPOLNOMA ODVISNA ŠE ŽENA

ALEŠ POTISK

»No, pa je le tako daleč,« si potihno, sam zase, zadovoljno brenkam na dušo, ko se ves nestrpen prestopam pod sivim, smetanastim nebesnim obokom (videti pa je menda, kot bi me kam tiščalo). Sem kot smrkavec pred izložbo z novim, bleščečim in neskončno dragocenim kolesom, ki je po dolgotrajnih prepričevanjih in marsikateri majhni laži le privlekel tja očeta za rokav — morda pa bo le uspel! Žena je namreč z nami in domišljam si, da mi jo bo uspelo prikleniti na ta svet, ki bi nama skupaj lahko podaril še toliko zakladov. Tega si že od nekdaj želim. Vsi drugi pa smo že tako ali tako dolgoletni odvisniki.

ln potem smo šli. Žena je vseskozi grdo gledala in se ni odzivala na takšna in drugačna vprašanja, ki smo jih ji

plaho, a povsem dobronamerno sejali sem in tja. Le v tla je strmela, tiho besneča nad svojo usodo in njenimi povzročitelji, pohlevno capljajočimi nekaj za njo. Da je ono tamle brin, tisto med pečinami pa da je nekaj več spečega avriklja, kot je v navadi in mu je torej vredno posvetiti kak trenutek pozornosti, je ni niti najmanj gnilo pri komaj poročenem srcu.

Le nekaj malega pod Potočko zijalko smo pričeli ubirati nekolikanj bolj odprte, znatneje viseče in manj z gozdom kosmate poti in steze. Z drugimi besedami: dalj in globlje se je videlo, kolikor pač megla ni bila z njo usmiljena. Ne bom trdil, ampak to je moralo biti, da je moja žena na debelo odprla oči, pa na drugi strani še tesneje stisnila čeljusti, da je bilo zopet prav.

Pod vplivom megle in precejšnjega mraza so se na macesnovju naredili večcentimetrski ledeni kristali in

prav na tenko, šumeče zacingljali, če so se v vetru skupaj s stotinami zlatojesenskih iglic vsuli na ljubo kamnje. »Lepo,« sem se crkljal, »nekaj posebnega in zelo lepega. Pa prav danes, ko je žena z nami. Tega sem si že od nekdaj želel,« sem žrmijal in tiho stopal za imenovano, da me ne bi opazila, povezala s svojo nesrečo in mukami ter temu primerno ukrepala. Pri tem sem občudoval nenavadne kristalne tvorbe in toplo mi je bilo pri srcu.

Zijalka je seveda bila razlog za počitek, kot je tako že ven iz prazgodovine. Nekatere stvari so pač namenjene počitku. Na dolgo in široko smo ženi tam vseprek solili pamet o fascinaciji davno preteklih obdobij, farbali vse skupaj v romantiko in poetiko. Nič. Ni je zanimala zijalka s svojimi nekdanjimi prebivalci, tudi pariška klobasa in zdenka sir ji nista teknila preveč.

Treba pa je bilo pravočasno izkoristiti obdobje še molčečega protesta, zato smo jo jadno pobrali naprej proti vrhu — za verbalno izražanje muk in trpljenja bo že še čas. Tako smo vsak zase kmalu primolčali pod vrh.

Skozi ogabne meglene plasti sva z ženkico, ki sva bila tiho malo bolj zadaj, za ostalimi, nenadoma zaznala oddaljeno rjovenje, tuljenje, živalsko hrumenje. Davno je že tega, odkar je znano, da dolgo trajajoče prisilno molčanje povzroča resne psihološke motnje in kot posledico nekontrolirana dejanja, pogosto spremljana s kompenzacijskim vpijem. »Na, pa smo tam!« sem prestrašen ugotovil. Seveda se je prijateljem zmešalo in sedaj rjovejo, medsebojno se trkajoč z glavami in le vprašanje časa je, kdaj bo pričelo metati tudi naju.

In res — le nekaj korakov zatem je očitno zagrabilo tudi ženo. Sicer je nisem videl, meglena nesnaga ni dovolila,

sem jo pa razločno slišal. Ni bilo dvoma — pokazatelj so jasni, ženi se je popolnoma utrgalo.

In potem se je zgodilo. Na razdalji le nekaj korakov. V trenutku. Brez opozorila. Najprej me je na temenu pogrelo in požgečkalo, potem pa je glava predrta umazanijo in zazijala v kraljevski, slepeče bleščeč in poletno topel nebeški dan. In potem te vrže in zato tuliš.

Kako se ne bi drl, če pa si deset korakov nato na vrhu in obzorje tvorijo le drzni obrisi grebenov, vmes pa kot britev ostra meja med belo smetano in nebeško modrino oziroma črnino! Sonce, postrani hahljajoče se zgoraj, je spričo popolnoma čistega neba že skoraj napoto delalo. Na bogati ovčji volni spodaj varuje vsakega dvojna glorijska.

Ko smo po primerno izdatnem preklinjanju in poplesovanju obležali, je le še tu in tam kdo zacvilil in poskočil od neznosnega notranjega pritiska. Še ženin planinski krst je minil kar nekam nepomembno — kdo bi dal kaj na bolečino v zadnji plati, če ti okoli riti zrakšno sije kar dvojni svetniški sij — pa čeprav le na senci.

Zelo sem bil zadovoljen. Po tirolsko kičasto lep dan, večerne barve že itak poševnega jesenskega sonca — kaj bi vam pravil! In žena je z nami. Tega sem si že od nekdaj želel.

Dan je bil že na poti v mrtvašnico, ko smo se le spravili dol in sredi noči pritavali do Bukovnika — kot kakšni honorarni vampirji.

Ja, in od takrat toži žena o psiholoških težavah, vedenjskih motnjah in ostalih več kot očitnih simptomih. Nič ji nočem soliti pameti, čeprav predobro vem: če si odvisen, si pač odvisen. Sedaj sva oba. In tega sem si že od nekdaj želel.

IZ HUARAZA IN SANTA CRUZA PELJEJO POTI V BELO KORDILJERO

V DEŽELO INKOV ROMAJO LEPI SPOMINI

SLAVKO ROŽIČ

Ležim na veliki terasi in opazujem z mesečino obliko skrivnostno mesto Inkov. Narava je danes poskrbela za kuliso, stkano iz zvokov džungle in v lunin sij obdanih gora, z neba pa so mi mežikale drugačne zvezde. Noč je prelepa, da bi spal. V misli se mi prikrađejo prizori in doživetja zadnjih nekaj tednov. Kljub kratkemu času sem spoznal, da je Peru res dežela kontrastov. Od gorate in snežene Kordiljere do puščave ob pacifiški obali in džungle v notranjosti dežele. Pa ljudje, ki prebivajo tu! Indijanci bronaste polti, čedne Španke — in otroci... In zgodovina, ki je tako pestra in zanimiva, da sem obžaloval le to, da se je v šoli nismo več učili: zgodbe o zibelki človeštva, o Južni Ameriki.

Vse to me je poleg gora vleklo od doma tako močno, da sem temu podredil svoje sanje in mnogo dela in treninga, da sva potem vroče junijske noči z Aljažem odšla novim dogodivščinam naproti, v srcu pa sva nosila vsak svoje sanje. Ko sva doma pregledovala literaturo o Peruju, sva strmela nad lepimi andskimi vršaci, nad

Indijanci v pisanih nošah in idiličnimi vasicami pod gorami. Zato sva bila toliko bolj presenečena, ko sva prišla v sedemmilijonsko Limo. Velemesto, pokrito z zadušljivo meglo, ki Limo pokriva deset mesecev na leto. Že naslednje jutro sva se odpravila proti Huarazu, proti hribom in soncu naproti.

Huaraz je glavno mesto province z enakim imenom. To je mesto, ki je v bližnji preteklosti doživelo marsikaj hudega. Tresli so ga — skupaj s provinco — potresi in zalivale vode, a kljub temu ljudje niso izgubili vere v lepše življenje. Vztrajajo na tem kosu zemlje, trdno in neomajno kot viharniki. Preživljajo se s kmetijstvom in predvsem s turisti. Gringov z dolarji nikoli ne zmanjka. Tudi midva sva bila gringota, a žal z vse premalo dolarji, pa še špansko nisva znala. Na srečo so bili tu še nekateri Slovenci, tako da sva se hitro znašla. A najine misli so bile že visoko gori v andskih višavah, za prvi cilj pa sva si izbrala dolino Paron.

PARON

V ranem jutru sva se otovorjena z vsem, kar potrebujes za teden dni plezanja in življenja daleč proč od civiliza-

cije, tega pa se kmalu nabere veliko, odpravila na glavno ulico Huaraza. Jutro je bilo sveže in hladno in nosnici je dražil vonj po svežem kruhu, ki so ga že navsezgodaj na ulico prinesle Indijanke. Na cesti so že čakali kolektivosi. To so kombiji za največ deset ljudi, ki sicer vozijo brez voznega reda, a jih je dovolj, tako da ponavadi ni treba dolgo čakati na odhod. V vsakem kolektivosu je poleg šoferja še konduker, ki je po potrebi še mehanik, hkrati pa tudi z gromkim klicanjem privablja potnike v svoj kombi. Zelo občudujem te ljudi, povečini brez izobrazbe, pa bi bili lahko profesorji marsikateremu turističnemu delavcu pri nas. Preprosto znajo izvabiti iz gringov denar, vedno najdejo kup razlogov, da moraš plačati. En sol za vožnjo, pa še pol za nahrbtnik. In že se peljemo proti Yungaju in naprej do končne postaje, ki je petinšestdeset kilometrov oddaljena od Huaraza. Sprva prazno vozilo se je vse bolj polnilo s šolarji in okroglimi Indijankami, ki so odhajale na trg s svojimi pridelki. Dokaj hitro smo prispeli v Caraz, v mesto, ki je izhodišče za dolino Santa Cruza, po kateri poteka najlepši trekning v Beli Kordiljeri, pa tudi Alpamayo, najlepša gora, kot jo imenujejo, je v tej dolini. Midva sva namenjena v Paron, tam je najin prvi cilj.

Mesto Santa Cruz leži približno v višini našega Triglava, naprej pa je 31 strmih kilometrov do 4100 metrov visoke lagune Paron. Skupaj z Baskoma spraviva vso opremo na starega forda, se spraviva na kason in se zavijeva v spalni vreči. Skoraj dve uri se po prašni in strmi cesti vozimo navzgor. Končno smo prispeli do lagune. Nad turkizno modrim jezerom se dvigajo gore, o katerih sem dosedaj le bral. Artesonraju, Caraz, Huan-doy, Piramida. Kulisa gorá je lepša, kot sem si predstavljal.

Snežno bele gore pravilnih oblik, ki so se zrcalile v jezerski gladini, ki jo je le kdajpakdaj zmotila sapa vetra, zapirajo dolino s treh strani. Ko sva zagledala steno Caraza I, sva se nekoliko zamislila nad najino idejo. Zelo težko je delati načrte, če gore še nisi nikoli videl, na voljo pa imaš le opis v treh stavkih. A ko so se misli uredile in sva kljub redkemu zraku lahko trezno razmišljala, sva bila vseeno odločena poizkusiti. Najprej pa naju je čakal še naporen pristop po razbiti jezerski brežini do kampa, kjer si večina uredi izhodišče in zavetje za nekaj dni življenja v divjini. Dolgi dve uri sva se s težkim nahrbtnikom prebijala čez bolvane, sonce pa je na tej višini še bolj pripekalo. Ko sva se po celodnevni naporih končno lahko zavalila v spalke in ko je kuhar veselo brnel, sva si brez besed povedala vse. Uspelo nama je, sedaj po potrebno postaviti le še piko na i z dobrim vzponom. Naslednji dan greva proti vzhodnemu Piscu (5761 m), do koder bo pač šlo.

Naslednje jutro sva že navsezgodaj čakala sonce, a sva le dve dolgi uri zmrzovala na mrzlem vetru. Sonce je nič kaj spektakularno prilezlo izza Piramide. A vsaj jaz sem nujno potreboval energijo vzhajajočega sonca. Nato je šlo vse lažje. Počasi sva se odpravila navzgor; le okus po premalo skuhanem rižu je dražil usta. Kar dobro nama je šlo in po treh urah sva končno prišla do prvega snega. Nekje nad nama se je dvigal vrh, tiha želja, ki je bila še kar daleč. A tudi stena je postajala

vse bolj strma, razgled pa vse lepši, saj je pogled neovirano segal v neskončnost.

Kar nenadoma sva se znašla pod strmo bariero pod grebenom, od koder je na vrh vodil le ozek, strm žleb. Nisva verjela, da bova prišla tako visoko, pa sva bila brez vrvi in vsak le z enim cepinom. Pa še vreme se je začelo nenadoma kvariti. Potem je šlo samo s trmo, a ko sva končno splezala na greben, sva bila kljub močnemu vetru in megli zadovoljna. Prva stena je padla. A čestitala sva si šele, ko sva bila nazaj v bazi. Polna novih upov sva se začela pripravljati na Caraz I.

Žal je Aljaža načela rahla bolezen. Dovolj, da je izgubil nekoliko volje in navdušenja. Tako je že na pristopu pod Caraz tožil, da ni čisto pravi. Ko pa sva bila po štiri urah pred odločitvijo, ali greva pod steno, si je dokončno premislil.

Bivakirala sva na robu vzhodnega ledenika med ogromnimi skalami in čakala, kaj bo prineslo jutro. Ponoči je snežilo, jutro pa se je prebudilo s čudovitim sončnim vzhodom. Žalostno bi bilo zapraviti tako lep dan, pa sva poskusila po ledeniku priti na vrh. A kmalu se je začelo pošteno vdirati, celo do pasu. Pa še peč beraška je grela in spet je bilo slabo počutje... Težko se je bilo obrniti, a poskusila sva vse, tako da si vsaj doma potem ne bom očital. Poskusila sva najti vzroke za neuspeh, a morála je vseeno padla. Naslednji dan sva se z dolgim nosom in praznih želodcev pobrala nazaj v Huaraz.

QOJUP

Po tednu dni pohajkovanja in čakanja na boljše vreme mi je Huaraz že močno presedal. Sicer je to prav zanimivo mesto s slikovitimi ulicami, nekaj štanti z volnenimi izdelki, gostilnami in pestrim utripom. Trgovin, kakršne poznamo pri nas, praktično ni, ali pa ti napisi, da sprejemajo kartice Visa in Diners, povedo vse o cenah. Mi smo se oskrbovali tako kot domačini: menuje za dva dolarja smo jedli v najobičajnejših gostilnah. Verjetno tudi Perujci sami doma sploh ne kuhajo in se vsi prehranjujejo na ulici ali v gostilnah. Sadje smo kupovali na osrednji tržnici, ravno tako kot meso ali toaletni papir. Skoraj vsak prodajalec na ulici, vsak otrok, je prodajal papel de higienico. Dobiš občutek, da Perujci potrebujejo neizmerno količine teh izdelkov. Huaraz pa premore tudi nekaj športnih trgovin, kjer si lahko sposodiš kakšen kos opreme ali pa ga prodaš. Posebej v Montreku pri Pochu smo se radi zadrževali. Slovenci smo bili kar malo bolj cenjeni zaradi uspehov naših alpinistov oziroma andistov v teh gorah. Pa Casa de guias, vodniška hiša, kjer smo presedeli prenekatero dopoldne ob skodelici kokinega čaja in filozofirali o alpinizmu. Nad vsem tem je bil Tambo, nočni lokal z indijansko glasbo, kjer nam marsikdo ne bi verjel, da smo športniki.

Težko je opisati tisto radostno vzdušje, ko se poln pričakovanja in veselja podaš novim ciljem naproti. V ravnem jutru smo hiteli navzgor po dolini. Tokrat se nama je pridružil še Haho iz kranjske ekipe. Nismo preveč hite-li, saj smo bili močno otovorjeni, dolina Qojupa pa je dolga in imeli smo ves dan časa. Hoja je bila prijetna,

po dnu doline je tekel potoček, v zraku je dišalo po rožah, vse skupaj pa je bilo še lepše zaradi zvončkanja krav, ki so se pasle po zelenih livadah. Sredi popoldneva smo prišli do jezera Perolcocha, kjer smo tik ob vodi postavili šotorček. Pokrajina je bila tako lepa, da smo vsak s svojimi mislimi poležavali po bližnjih skalah in lovili zadnje sončne žarke. Nad nami se je bočila Ranrapalca (6162 m), kjer smo nameravali preplezati Jegerjevo v južni steni.

Vse je šlo v redu, a zopet smo slepo verjeli informaciji človeka, ki je tu plezal pred nekaj leti. Tako naj bi bil dostop do smeri čisto lahek, po široki gredini tik pod vstop. Mi pa smo sredi grozečih modrikastih razpok blodili med seraki, v nespodobno visokem snegu plavali navzgor, a žal naprej ni šlo. Pot pod steno nam je zapiral pas serakov, ki so strmo padali proti vstopu. Smo se narobe razumeli, je premalo snega? Slednje je bilo prav smešno razmišljati v tistem globokem snegu. Dvotretjinska večina je odločila umik. Želeli smo poizkusiti še kje drugje.

Vzhodna stena je lažja. Žal sta kolega odstopila in mi zaželela srečo pri vzponu. Tako sem se še isto popoldne odpravil proti steni. Sam. Bivakiral sem na ozki skalni polici, obeseni nad prepadom. Gora je celo noč ječala in se otesala ledenega bremena. Noč je bila mrzla in veter mi je kradel spanje, tako da sem že navsezgodaj krenil navzgor. Razmere so bile dobre in hitro mi je šlo od nog. Za zajtrk sem pojedel edinole frutabelo in malo vode. Pa spet naprej v breg. Zanimalo me je samo plezanje, korak za korakom, poteg za potegom, dereze so škrtale po ledu, globina pa je enakomerno naraščala.

LLANGANUCO

Potem pa vrh. Bil sem zadovoljen, a vseeno je nekaj manjkalo — šlo je prelahko, prehitro in v meni je ostalo nekaj neizživetega. Stal sem na vrhu šesttisočaka, vreme je bilo prekrasno in pogled je neovirano segal v daljave. A tako ozkega vrha nisem pričakoval. Bil je le kot nož oster raz, tako da sem lahko le pogledal čezenj.

Kaj alpiniste žene, da se dolge ure vzpenjajo na vrhove, se izpostavljajo nevarnostim, nato pa po nekaj minutah spet sestopajo? Pa znova in znova. Amerika, Alpe, Himalaja... Smo mar res osvajalci nekoristnega sveta, kot nas vidijo tisti, ki niso nikoli pokukali v divjino gora? Kdor tega ni nikoli doživel, pač ne pozna občutkov, ki te znova in znova vlečejo k robu tega sveta.

Čudna vprašanja so se mi motala po glavi na enem od vrhov Bele verige. Le nekaj minut sem bil na vrhu. Kot večnost dolgih. A tako veličastnih, da sem se le s težavo zbral in se odločil za sestop. Sestop je bil skoraj težji, saj s seboj nisem imel vrvi, tako da sem moral plezati tudi navzdol. Šele ko sem prišel nazaj do bivaka, sem si odahnil. Popil sem zadnji požirek vode, se še zadnjič ozrl nazaj na prehojeno pot in se odpravil navzdol. Dan je bil še dolg, saj smo še isti dan sestopili v 36 kilometrov oddaljeni Huaraz, in to skoraj še enkrat hitreje, kot je običajno. Potem smo se ga še zapili v Tambu in na koncu sem se v hotelu Galaxija že pošteno utrujen zavalil v posteljo.

Pod mogočno gmoto Huascaránov je avtobus počasi hropel v breg. Po nekaj dneh počitka sem bil spet sposoben iti navzgor. Žal mi je uspelo pridobiti za svojo idejo le še Hahota. Tako sva se vozila po edini redni progi čez Cordillero Blanco, ki se začne v Yungayu in se čez prelaze, visoke krepko čez štiri tisoč metrov, konča na drugi strani v Piscobambi, v džungli. Žal je Yungay zapisan v zgodovino predvsem zaradi velike tragedije, ko se je del vršnega ledenika na Huascaranu podrli in pod sabo zasil dvajset kilometrov oddaljeno mesto. 30.000 mrtvih. Le ena od žalostnih epizod, ki so pretresale te kraje. Le nekaj dni prej smo imeli priložnost gledati arhivske posnetke mesta tik po tragediji. Ruševine, kri, trupa, blato.

Kljub temu, da je bilo tudi jezero Llanganuco lepo, pa na naju po vseh jezerih, ki smo jih videli v Peruju, ni napravilo bogvekakšnega vtisa. Z mislimi sva že plezala v Piscu. Vendar se ti predeli močno razlikujejo od ostalih v tem pogorju. Predvsem je več ljudi. Celo zelo veliko jih je. Ogromno takih, ki si želijo na vrh Pisca. Gre za najlažji vrh, ima pa tudi zanimivo južno steno, ki sva jo nameravala preplezati. Pa še pohiteti sva morala, saj je Haho že čez pet dni imel polet iz Lime nazaj v Evropo. Bila sva dobro aklimatizirana in opremo sva z reducirala na minimum.

Tako sva bila že v dobri uri v baznem taboru. Tu sva srečala nekaj znancev iz Huaraza, ki so naju najprej vprašali, kje imava osle z ostalo opremo. Ni jim šlo v glavo, da se potikava tod okoli brez šotora, pa brez nosačev in kuharja. A vse, kar sva potrebovala, sva imela v nahrbtnikih. Gre za enostavno logiko: čim lažji si, hitreje lahko greš, pa še vso opremo imaš vedno pri roki. Tveganje seveda vzameš v zakup. Tako sva še isti dan opravila naslednjo etapo. Vse skupaj v treh urah in pol. Nekateri hodijo do sem v dveh etapah. Vsak dan eno.

Izhodišče za končni vzpon leži 5000 metrov visoko. Dan je umiral v čudovitih barvah, stene so žarele v zahajajočem soncu, tišino so motili le posamezni glasovi plezalcev, ki so se že odpravljali spat. Midva sva se spravila v bivak vrečo in kljub mrazu poskušala vsaj malo zaspati. A bilo je tako hladno, da sva se že sredi noči odpravila proti steni. Prezgodaj, tako da sva potem še eno uro pod steno čakala, da se je naredil dan.

Stena nama je pokazala zobe že pri vstopu, a gorenjska trma je premagala prvi raztežaj, ko sem s plavalnimi gibi počasi napredoval navzgor. Potem pa, kakor da bi se stena hotela opravičiti in nama je ponudila lepo, strmo ledno plezanje, ki sva ga pet ur kasneje uspešno zaključila tik pod vrhom Pisca. Na vrhu sva delila gorski mir in tišino skupaj s štiridesetimi glasnimi Avstralci, zato sva hitro poslikala panoramo in se odpravila navzdol. Haho je bil zadovoljen, saj je končno dosegel vrh, edino želja, da bi se povzpel čez 6000 metrov, bo morala počakati.

Tako sem potem, ko sva se vrnila nazaj v Huaraz, ostal tu čisto sam. Bil sem slabe volje, saj sem hotel še enkrat v hribe. Rešilo me je slabo vreme in prihajajoči državni prazniki, ko pride semkaj množica petičnih gostov iz Lime in je tu prava norišnica. Prodral sem še

nekaj odvečne opreme ter se z zaobljubo, da se bom še vrnil, odpravil proti jugu, po sledih Inkov in novim dogodivščinam naproti.

To sem razmišljal tisto lepo noč na Machu Pichu, ko me prvič ni zeblo in ko sem vedel, da me čaka lepo jutro, ko me bodo prebudili topli sončni žarki, ki bodo morda posijali na mesto skozi Sončna vrata. Sonce bo pregnalo luno, ki sije to noč. Res imam srečo, da lahko občudujem ta večni boj med dobrim in slabim, kot so ga

Inki pet stoletij prej. Za vedno mi bo ostala ta noč v spominu predvsem kot noč pod drugačnimi zvezdami.

V Peruju sva plezala **Aljaž Anderle** in **Slavko Rožič** (AO Tržič) poleti 1994:

- S stena Pisco Este, 5760 m, Janis-Lowe D (900 m);
- SV stena Ranrapalce, 6162 m, Italijanska D (700 m);
- J stena Pisco Oeste, 5752 m, Borrardova D (500 m).

NA SKORAJ 4000 METROV VISOKO GORO JE MOGOČE IZ SLOVENIJE PRITI V ENEM DNEVU

GROSSGLOCKNERSKA PUSTOLOVŠČINA

ANDREJ KASTRIN

Grossglockner ali Veliki Klek je iz leta v leto čedalje bolj priljubljen cilj malce sposobnejših gornikov.

Ne glede na tiste tri kilometre in še slabih osemsto metrov nadmorske višine zraven je gora za gorske potnike kar resen zalogaj. Zato se velja dobro pripraviti, saj boste le tako lahko uživali ob slastnih požirkih vročega čaja na vrhu.

Najprimernejši čas vzpona na goro je od konca junija do začetka oktobra, odvisno pač od snežnih razmer.

Posebno pozornost posvetite opremi. Toplo priporočam plastične gojzarje in goretex — ali pa vsaj vetrni komplet, čeprav je običajno poleti že termopulover več kot dovolj. Ne pozabite na gamaše, kapo, rokavice in očala! Od tehnične opreme velja omeniti cepin in dereze, čelno svetilko in vrv. Dolgotrajno hojo po meliščih in snežiščih vam bodo zelo olajšale zložljive palice.

S seboj vzemite predvsem zadostno količino pijače. Kar se tiče hrane, popolnoma zadostuje zavojček rozin ali čokolada.

Vzpon in sestop se zlahka opravi v enem dnevu, seveda ob solidni pripravljenosti. Zato kakšna dolgotrajnejša kondicijska tura v domačih gorah ne bo odveč. Tistim, ki se bojijo, da jim bo redek zrak povzročal težavice, naj se o vzponu posvetujejo z zdravnikom ali pa vzamejo dva do tri dni pred vzponom dvakrat dnevno tabletko aspirina.

Potem se spókamo v avto in oddrvmo proti karavanškemu predoru. Po avtocesti proti Salzburgu se mimo Beljaka odpeljemo do Špitala, kjer zavijemo levo, v prečudovito dolino rekel Möll (Bela). Nadaljnjih 80 kilometrov se peljemo proti zahodu, v daljavi pa že slutimo obrise visokih gora.

Po dobrih štirih urah vožnje (iz Ljubljane) prispemo do čudovite gorsko turistične vasice Heiligenblut. Tukaj nas smerokazi napatijo na Grossglocknersko cesto (Grossglockner Hochalpenstrasse). Cesta je odprta od 6. do 21. ure, vendar ima preko noči odprto zapornico — za počasneže. S tem se lahko izognemo plačilu dokaj zasoljene cestnine (300 ATS). Po slabih petih kilometrih zavijemo levo na Cesto Franca Jožefa (Franz Joseph Strasse), po kateri prišofiramo do velike parkirne hiše, kjer pustimo jeklenega konjička. Nad seboj ugledamo orjaško piramido Grossglocknerja,

pod njim pa se vije ledenik Pasterze (Pastirica). Z velikega razgledišča — terase se odpravimo proti že od daleč vidnemu razsvetljenemu predoru, ki nas popelje na sprehajalno pot. Hodimo po robu ledenika, ki ga slutimo globoko spodaj, in v dobre pol ure dosežemo kočo Franca Jožefa (Franz Joseph Hütte).

S prvim svitom se poslovimo od prijazne zimske sobe in pričnemo sestopati na ledenik. Pot je uhojena in dobro markirana. Hodimo v smeri velike skalne stopnje, ki leži pod vršnimi snežišči. Če imamo dovolj sreče, bomo na skali ugledali markacijo — oranžno piko. Po prečrju ledenika in morene je najbolj pametno, da se zagrizemo v skalnata pobočja desno od markacije. Kmalu bomo naleteli na stečino, ki je delno markirana, vendar je potrebno kljub temu vklopiti vse orientacijske celice.

Po dobri uri in pol (za ta hitre) dosežemo prvi sneg. Nataknemo si dereze in nadaljujemo pot po gazi naših predhodnikov. Čez dobro uro prvič začutimo opojnost višav, saj smo prekorajili vršino treh kilometrov. Zagledamo tudi kočo — Adlersruhe, ki se nam zdi blizu, vendar bomo do tja potrebovali še debeli dve uri.

V njenem zavetju se spočijemo in pripravimo za vzpon na vrh. Nahrbtnike lahko pustimo v koči, s seboj pa vzamemo le cepin, dereze in vrv. Do vrha je še dobro urico hoda. Po uhojeni gazi se preko strmih snežišč povzpnejo na sedelce, od tam naprej pa nadaljujemo po grebenu. Vendar pozor! Greben je dokaj izpostavljen in naj se zato manj izkušeni navežejo na vrv. Za varovanje nam sicer služijo jeklene palice. Tuintam je potrebno tudi malce poplezati, vendar težave ne presegaajo II. stopnje. Po grebenu nadaljujemo pot do skalne stopnje — Škrbine. V čudoviti izpostavljenosti pretelovadimo prek nje in že smo pri tako željenem cilju. Ob železnem križu uživamo ob požirkih čaja, nekje v daljavi pa slutimo obrise domačih gora.

Sestopamo po smeri vzpona. Pazljivi moramo biti, da najdemo pot, ki pelje od ledenika do Franz Joseph Hütte, saj nas bo po vsej verjetnosti na tem mestu ujela noč. Ko prispemo do kočice, se zavalamo v zimsko sobo in zaspimo spanje pravičnega.

Obisk Grossglocknerja (3798 m) je hvaležna tura ob koncu tedna. Pametno je, da s seboj povabimo bolj izkušenega tovariša, saj bomo le tako lahko varno okusili opojnost višav. Za celotno turo porabimo okoli 10 ur in jo torej lahko opravimo v enem dnevu.

odmevi

Prisank ali Prisojnik?

Komisija za standardizacijo zemljepisnih imen pri Vladi Republike Slovenije je Triglavskemu narodnemu parku in vprašanje o primernosti imen Prisojnik/Prisank 12. 3. 1996 takole odgovorila:

»Na tretji seji Komisije za standardizacijo zemljepisnih imen, ki je bila 11. 3. 1996, smo razpravljali tudi o Vašem pismu z dne 6. 2. 1996.

Po daljši razpravi smo se sporazumeli in odločili, da je s strogo jezikovnega stališča primernejša raba imena Prisank.

Priloženi sta kopiji dveh mnenj, ki sta nam pomagali v naši odločitvi.«

Podpisan je predsednik KSZI **dr. Milan Orožen Adamič**.

Mnenji, na kateri se sklicuje KSZI, sta podala **dr. Alenka Šivic-Dular** (naslov Prisojnik-Prisank) in **dr. Dušan Čop** (naslov Prisank ali Prisojnik, izšlo v PV 11/1995, str. 495—6). Mnenji sta skoraj istovetni in zaradi navedene objave v PV dostopni najširši javnosti.

Hvala komisiji za jasno domoljubno stališče! Ostaja še želja, da planinska javnost sleče železno srajco in dovoli domačjski starožitnosti pristo dihati.

Stanko Klinar

Neregistrirana gorska nesreča

S precejšnjo zamudo sem se poglabil v Analizo nesreč v letu 1994, ki je bila objavljena v 9. številki PV leta 1995.

Dragi bralci,

gotovo imate med svojimi znanci take, ki bi želeli gornikom za njihovo varno udejstvovanje v gorah ponuditi primerno opremo, kakršno prodajajo v svojih trgovinah. Spomnite jih, da je v Planinskem vestniku zbrana njihova ciljna skupina, ki bi jo komercialni oglas usmeril v njihovo prodajalno. Svetujete jim, naj oglašujejo v najstarejšem slovenskem mesečniku!

Po naključju sem opazil nekaj, kar imam za pomanjkljivost. Želim vas na to opozoriti, ker podatek mogoče ni znan niti piscu oziroma Odboru za analizo nesreč Komisije Gorske reševalne službe, ki stoji za tem tekstom. Naj bi ne šlo mimo neopaženo. — Želim samo, da bi nekatere stvari, ki so že zelo dobre, bile še boljše.

V seznamu nesreč namreč ni navedena nesreča, ki se je zgodila 27. 11. 1994. Bil sem soudeleženec in pričrta pri kar kompliciranemu poteku klicanja pomoči in potem reševanju.

Čeprav nesreča ni bila visoko v gorah, glede na nekatere druge nesreče, ki so upoštewane, in na to, da so gorski reševalci imeli kar precej dela in porabili precej časa, menim, da je tudi ta sodila med gorske nesreče. Torej ni bil to razlog, da ni prišla v seznam.

V kratkem naj opišem dogodek, da bo jasno, da je šlo za resno nesrečo.

Zgodilo se je nad Domom pri izviru Kamniške Bistrice v strmi soteski Sedelščka nedaleč od spodnje postaje tovrne žičnice, ki oskrbuje koč na Kamniškem sedlu, pod cesto, ki pripelje mimo postaje žičnice in se potem kmalu konča.

Omenjenega dne sta mlad moški in ženska iz Domžal, oba popolnoma neizkušena planinca (prvič v tem kraju), v neprimerni obutvi (ona je imela mestne čevlje z gladkim podplatom) »zašla« v to sotesko. (Ob vsej njegovi zmedeni razlagi mi ni bilo jasno, kako sta do sem prispele!) Ona je zdrsnila in padla čez 5 do 10 metrov visok, skoro navpičen skalnat skok v strugi. Obležala je napol v potoku, negibna, z zlomljenimi rebri in bedrnico. (Baje. Tako naj bi potem pisalo v časopisu.) Okoli dve uri od nesreče je trajalo, preden sta prišla rešilni avto (zaradi zelo strme in globoke soteske in neprimerne obutve zdravnica ni mogla niti blizu) in potem policija s štirimi ali petimi gorskimi reševalci iz Kamnika in gorsko opremo za reševanje (nosilnico). Šele po velikem naporu in dolgem času so uspeli ponesrečenko izveliči na cesto k avtomobilu.

Mogoče se zatika na poti informacij

o gorskih nesrečah od gorskih reševalcev do nekega mesta, kjer naj bi se te informacije zbirale.

Boris Gaberšček,
Ljubljana, Chengdujska 14

**Anton Martin Slomšek o
Valentinu Staniču**

V 3. številki Planinskega vestnika ste objavili sestavek »Valentin Stanič v javnem spominu — 1«.

O Staniču je pisal tudi **A. M. Slomšek**, ki se je rodil 21. 11. 1800 na Ponikvi pri Grobelnem, bil duhovnik, leta 1846 imenovan za lavantinskega knezoškofa, leta 1859 je prestavil sedež lavantinske škofije iz Št. Andraža v Maribor itd.

Pustimo ob strani vso novejšo literaturo o njem in polistajmo po knjigi »Anton Martin Slomšek — spominška knjiga ob stoletnici njegovega rojstva«, ki jo je spisal **dr. Anton Medved** in izdala Družba sv. Mohorja v Celovcu leta 1900.

Avtor opisuje Slomška kot pesnika in nato v poglavju »Životopisec«, zapiše: »Veliko popolnejši kakor pesnik je Slomšek kot životopisec... Njegovi životopisi so pravi biseri v našem slovstvu, spadajo med najbolj dragocene zaklade, katere nam je zapustil Slomšek...«

Avtor pravi, da je Slomšek napisal 22 življenjepisov in med njimi tudi življenjepis Valentina Staniča, ki je bil kanonik stolne cerkve in šolski nadzornik v Gorici (1774—1847). »Že v mladosti je rad po gorah hodil in najvišje goličave doplezal, na katerih se Bog v svojem stvarjenju toliko veličastno kaže in časti. Po pravici so ga imeli za kralja vseh tedanjih gorskih pešcev. Triglav je on prvi z zrakomerom leta 1808 pomeril. A bil je tudi marljiv slovenski pisatelj; samostojno je zložil in poslovenil mnogo čednih pesmic za šolo in dom, za cerkev in slovesne priložnosti. Po Goriškem je bil znan po svoji izvenredni prijaznosti, ljubeznivosti in dobrotljivosti do ubožcev. Za mutce je ustanovil slovečo šolo, v kateri je bil sam tudi tako izvrsten učitelj, da se je vsako leto po več mutcev moliti, čitati in pisati naučilo.«

Avtor sestavka v Planinskem vestniku **Jurij Rosa** omenja Slomška in

njegov življenjepis, mislim pa, da je prav, da se v spomin na A. M. Slomška objavi ta življenjepis, kot je prav, da se spomnimo pesmi »Slovo Solčavskim planinam«.

A. M. Slomšek je bil večkrat v Solčavi; prvi zapis o obisku Solčave najdemo v župnijski knjigi z dne 7. avgusta 1833. Zapisal je: »Gore, doline pokrivajo svet, prijatelji med njimi se snidejo spet!« Slomšek je kot škof obiskal Solčavo še v letih 1848, 1854 in 1861. Bil je tudi v Logarski dolini. Ob zadnjem obisku je v spominsko knjigo zapisal odo, slavospjev solčavskim goram in narodu.

V pesmi — lahko rečemo oporoki — je zapisal, kot je objavljeno v originalu v Cvetniku slovenskega umetnega pesništva II (Slovenska matica 1979):

SLOVO ŽOLCPAŠKIM PLANINAM

Z Bogom hčere stare matere, mogočne Slave:

*košata Radoha, visoka Ostrica,
gorjata Rinka in zobata Olšova!
Povzdigajte Slovincem bistré glave,
naj bojo vrli sini Slave.*

V naslednjih kiticah opisuje Savinjo, Dravo, Savo — »mogočne vode in slovenske sestre tri...« orjaške glave starodavne« itd.

V naslovu pa je uporabil star izraz za Solčavo.

Še bi lahko predstavljali njegove pesmi, pa omenimo samo še pesem Drava (napisana okoli leta 1820): »Drava, ti slovenska mati...«

Obudimo tudi planinci spomin na Antona Martina Slomška!

Franc Ježovnik

Markacijski priročnik

Planinski vestnik je v 12. številki iz letnika 1995 na strani 547 objavil prispevek **Josipa Sakomana** pod naslovom »Markacijski priročnik«, v katerem je napisanih veliko nesreč.

Da bi zadostili resnici, želi Upravni odbor Hrvaškega planinskega društva Željezničar iz Zagreba s tem odgovorom Vašim bralcem povedati naslednje:

1. **Tomislav Pavlin** je dolgoletni član našega planinskega društva in eden od ustanoviteljev sekcije »Goran« ter njen nekdanji načelnik.

2. Tomislav Pavlin je bil organizator številnih društvenih akcij in pohodov in je registriran vodnik Hrvaške planinske zveze.

3. V njegovem delovanju ni bilo nikakršnih nepravilnosti.

4. Tomislav Pavlin je eden od ustanoviteljev Hrvaškega planinskega društva »Stanko Kempny« in smatramo, da je to njegova popolnoma zasebna zadeva.

5. O takem delovanju Josipa Sakomana, ki je predmet našega sedanjega odgovora, bo svojo odločitev sprejelo častno razsodišče Hrvaškega planinskega društva Željezničar.

Upamo, da bo ta naš odgovor prispeval k temu, da bo prišla resnica na dan, in Vas zato prosimo, da ta naš prispevek objavite v naslednji številki Vaše cenjene revije.

Damir Bajš,
predsednik UO

iz planinske literature

Himalajske pokrajine Janeza Skoka

Knjige o doživetjih Himalaje z imeni naših avtorjev že nekaj časa niso redkost. Knjiga Lands of the Himalayas, ki je izšla v okviru Motovun Group Book pri londonski založbi Flint River Press konec lanskega leta, pa je vendarle nekaj posebnega. Je namreč avtorsko delo našega znanega alpinista in fotografa **Janeza Skoka**, čeprav je prispeval »le« fotografije; tekst **Dennisa Guntona** — kot avtor je naveden na prvem mestu — je namreč bolj kot ne kompilacija podatkov.

Janez Skok se je pred več leti dogovoril, da bo pripravil predstavitev Himalaje v sliki. Z **Ines Božič** sta potem odšla s kombijem mariborskega TAM v Nepal, od koder sta z različnimi prometnimi sredstvi prepotovala tri himalajske države (v knjigi je njuna pot prikazana na dvostranskem preglednem zemljevidu),

le v Tibet nista šla. Z alpinističnimi načrti, ki sta jih nekaj sicer imela, nista imela uspeha, vedno je prišlo kaj vmes, fotografsko pa zelo. In ko sta se (z istim kombijem) vrnila v domovino, je bilo potrebno posneti material še hitro urediti in razporediti; nekaj malega je Skok dodal še iz arhiva, se pravi z odprav, na katerih je bil. Delo pri pripravi knjige, ki naj bi poljudno, toda kar najbolj popolno predstavila Himalajo, je potem potekalo na tujem, končalo pa se je spet v Ljubljani: barvno separacijo so namreč opravili v ČGP Delo, knjigo pa natisnili v Tiskarni Ljudske pravice. Tudi sicer je v kolofonu veliko imen, ki zvone precej »domače«, čeprav so napisana brez kljukic. Pozna se, da gre za delo Motovunske skupine.

Knjiga je prav zajetna, meri 30 x 24,5 cm in ima 288 strani. Tekst knjige je razdeljen na šest poglavij: Nekaj skritih gora (o reliefu, podnebnju, rastlinstvu in živalstvu), Narodi in vere, Raziskovalci in zavojevalci, Gore in alpinisti, Življenje na višinah (ogroženost okolja, tradicija in spremembe, kmetištvo in gozdarstvo, energetika in rudniki), Umetnost. Že naslovi kažejo usmeritev knjige, ki si očitno ni izbrala alpinistov kot ciljno skupino. (V alpinističnih vsebinah bi, na primer, zaman iskali naše alpiniste, tudi v imenskem kazalu ni nobenega.) Fotografije, ki so enakomerno razporejene skozi vso knjigo (za Tibet jih je prispeval **Robert Harding**), so odlično izbrane in tudi natisnjene, le izrezi in umestitev na strani so ponekod malo preveč nedomiselnii. Podpisi k njim so nastali v družinski navezi Janeza in Ines Skok.

Žal (še) ni znano, ali bo knjiga naprodaj tudi pri nas; marsikdo bi si jo izbral kljub angleškemu tekstu, pa čeprav le zaradi izjemne zbirke fotografij. Morda pa se katera od založb celo odloči za natis v slovenščini; ob angleški verziji je namreč na trgu menda tudi že nemška. Za tiste, ki bi si knjigo morda želeli nabaviti prek katere od naših knjigarn, pa še ISBN: 1 871489 13 X, in naslov založbe: 28 Denmark Street, London WC2H 9NJ.

Alpinistična šola

Izšla je tretja popravljena in razširjena izdaja Alpinistične šole, ki jo je ponovno pripravil **Tone Golnar**. Naslovna stran in velikost sta enaki prejšnji, le z drugo grafično obdelavo; strani ima 210, naklada pa je višja za 100 (prej 500). Upamo, da bo kmalu razprodana — kot prejšnja. Od prejšnjih sodelavcev sta še dva nova, **Jani Bele** in **Bojan Pograjc** (PV 1993/405). Nove ilustracije je pripravil **Marjan Zaletel-Janč**.

V uvodu je zapisano, da so nekatere vsebine — predmeti predstavljeni podrobneje, druge pa le v obliki tez. Tako ima GRS svojo ustrezno literaturo, ZGVS pa jo bo napisalo posebej ali pa, kot so začeli, s članki v AR. Res je, da je za te alpinistično znanje pogoj za vključitev mednje. Ni podrobno obdelano športno plezanje, ker to zahteva poseben pristop. Največ novosti je pri tehniki gibanja, kar je razumljivo, ker se spreminja tehnologija tako izdelave pripomočkov kot opreme. Nekaj je novih vozlov in imen za vozle (mulin, kavbojski). Zapisati bi morali nosilnosti vrvi in vponk z veljavnimi enotami (kp bi nadomestili z daN ali kN; kHz, MHz), enotno bi zapisali simbole za mere in morda ne z besedo (m = meter, cm, mm, kg = kilogram, morda bi bil celo že zapis višine gora v km!). Morda se spreminja tudi miselnost ljudi.

V predgovoru je Bojan Pograjc zapisal, da je to predmetnik in katalog obveznih in razširjenih znanj in predstavlja to »slovensko gorniško šolo«. Gorništvu pa opredeli kot tvegano rekreativno športno dejavnost.

Knjiga vsebuje 22 različnih vsebin (predmetov) s podskupinami. Od tega je 18 predmetov snovi za AŠ (43 ur), dodano je športno plezanje (2 uri), Podkomisija za vzgojo pri KA (1 ura), ZGVS (1 ura) in neobvezne vsebine (12 ur), katerim je od prejšnjih dodan kanjoning. Predmetnik predpisuje 59 ur (min. 1 ura, max. 4 ure) teorije in 70 ur (tehnika gibanja v kopnem 30 ur, tehnika gibanja pozimi 20 ur, tehnika gibanja v ledu 20 ur) praktičnega dela.

Na koncu je še kratko navodilo za izvedbo alpinistične šole. Obširnejša gorniška vzgoja — osnove didaktike in pedagogike pa bo kmalu izšla v prenovljeni izdaji istega avtorja.

Dobro bi bilo, ko bi Planinska založba poskrbela za samostojno knjižico za gorniško izrazoslovje s primeri in ustreznimi skicami ter fotografijami, pridružilo naj bi se spoznavanje gorstev z geologijo in zgodovina planinstva, posodobili naj bi varstvo narave.

Tako je knjižica zapolnila trenutno vrzel in zato s pridom sezimo po njej pri vzgoji naših alpinistov in tudi drugim ne bo odveč, če hočejo spoznati novosti pri zahtevnejši tehniki gibanja po naših gorah!

B. J.

Sneg in plazovi

Kot 136. planinska publikacija je že lani izšla slovenska izdaja večjezičnega slovarja *Sneg in plazovi*. Obdelanih ima 1756 iztočnic, ki so zapisane še v angleškem, nemškem, francoskem, italijanskem in španskem jeziku. Založila ga je GRS Slovenije, sestavlja ga je **Pavle Šegula**, zahtevno lektorsko delo je opravila **Marjeta Humar**, oblikovala **Marjana Šegula-Miš**. Natis slovarja so omogočili Uprava republike Slovenije za varstvo narave, Republiška uprava za zaščito in reševanje, Občinski štab za civilno zaščito v Škofji Loki, Tehnochem, d.o.o., Ljubljana in GRS. Delo je nastalo z mednarodnim sodelovanjem IKAR in Fondation Internationale Vanni Eigenmann.

Slovar je informativno razlagalni in vsebuje nad deset tisoč izrazov. Izrazje zajema različne stroke, ki zadevajo sneg in plazove. Vsak izraz ima poseben označevalnik za stroko (fizika, geografija, gorništvu, smučanje, šport,...), manj uporabljena strokovna poimenovanja, sinonimi pa so pokazani kot kazalke.

Pri delu je sodelovalo več tujih in domačih strokovnjakov ter cela kopicca sodelavcev, kar ne preseneča, saj je za marsikateri izraz težko najti ustreznega slovenskega. Pa se mi zdi, da se vse premalo zavedamo, zakaj slovenski planinci ne

zmoremo moči, da bi imeli pri PZS neki odbor ali podobno (ustanoviti bi ga bilo treba in vzdrževati), ki bi skrbel za izrazoslovje. Nekaj tega je zapisano v Planinskem vestniku, Alpinistični šoli in tudi v Planinski šoli, vendar po mojem premalo in ni ustrezno ilustrirano. Potem se ne čudimo, da smo tako različni in komaj včasih najdemo skupen jezik. Na primer: gornik, planinec, pot, steza, izlet, tura.

Zavedati se moramo, da je jezik živ, razvijajo se novi izrazi in to zahteva nadaljnje delo. Morda bo naslednja izdaja že na disketi ali na zgoščenki.

B. J.

Kranjski zbornik 1995

V decembru leta 1995 je Mestna občina Kranj izdala že 6. zbornik občine, ki zajema in zaznamuje dogodke v zadnjih petih letih. Zadnja izdaja je še posebno pestra, saj zajema tudi čas slovenskega osamosvajanja in poleg tega seveda kulturno podobo Kranja, gospodarstvo, kroniko, šport in rekreacijo. Prav v slednjem, to je v športu in rekreaciji, je 16 strani namenjenih alpinistom Kranja in njihovim uspehom, celoten zbornik pa je natisnjen na 364 straneh. Avtorica alpinističnega področja **prof. Marija Štremfelj** je pregledno opisala pomen alpinizma ter zgodovinsko orisala alpinistični odsek Kranj od leta 1946 dalje. To so bila obdobja **Cirila Hudovernika**, **Jožeta Žvoklja**, **Herleceva**, **Franca Ekarja**, **Nejca Zaplotnika**, **Andreja** in **Marka Štremflja** in seveda tudi **Toma Česna**. Avtorica je v kroniko mestne občine zapisala vse načelnike alpinističnega odseka, povzela najpomembnejše plezalne vzpone doma in na tujem v letnem in zimskem času, prvenstvene smeri ter pregled odpravarstva. Posebno poglavje je namenila tudi športnemu plezanju v obdobju od leta 1986 do 1988. Podrobno so obravnavani še spusti alpinističnega smučanja, pri tem pa je še posebno izrazito obdobje **Mateja Kranjca**. Marija Štremfelj je v kroniko Kranja uvrstila tudi druge dejavnosti, od publicistike in treningov do tečajev, festivala alpinističnega filma in nepalske šole v

Manangu. Med opisi portretov je izpostavila Toma Česna in Andreja Štremfija. Prispevek je obogaten tudi s šestimi fotografijami.

Vsekakor gre potrebna zahvala uredniškemu odboru zbornika, da je namenil toliko prostora za alpinistično dejavnost Planinskega društva Kranj.

društvene novice

Razdeljenih skoraj 15 milijonov SIT

Po marčni seji Gospodarske komisije pri PZS so člani komisije sporočili, da je za letošnje investicije te komisije odobrenih 14.770.000 tolarjev, hkrati pa ima komisija že takoj za pet milijonov tolarjev obveznosti do PD Dovje Mojstrana. Ta denar je v celoti že zagotovljen in ga je treba čimprej razdeliti. Na isti seji je član komisije **Janez Duhovnik** pojasnil sklepe gradbene podkomisije, ki se je na seji sestala nekaj dni prej, in na podlagi tega pojasnil prednostne naloge.

Tako so člani Gospodarske komisije sprejeli predlog za naslednje zneske: za pričetek del pri obnovi Šlajmarjevega doma v Vratih je namenjenih 5 milijonov tolarjev, za ekološko sanacijo planinskih postojank (opremljanje koč s suhimi stranišči, sončnimi generatorji, pravo načrtov in dokumentacije) 4,8 milijona, Komisiji za pota za obnavljanje planinskih poti Kokske Rinke, Škrbina za gradom — Mangart, zgornji del Hanzove poti na Mojstrovko, Škof (Matkov kot) — Mrzla gora 2,5 milijona, za raziskave onesnaževanja odpadnih voda iz planinskih postojank, zlasti na območju Kamniško-Savinjskih Alp (kar bo nadaljevanje raziskav iz let od 1993 do 1995) 1,5 milijona, za delo Gospodarske komisije pri spremljanju del na kočah in udeležbo na strokovnih srečanjih 500.000 in za popravila tovornih žičnic prav toliko tolarjev. To je le malenkost več, kot je Gospodarski komisiji letos odobreno za investicije.

Prvi zimski tečaj gorništa

Na Zgornjem Jezerskem je bil od 21. do 25. februarja prvi zimski tečaj gorništa, ki ga je organizirala Mladinska komisija pri PZS. Na njem je sodelovalo deset navdušenih tečajnikov in štirje še bolj navdušeni voditelji. Da je bil starostni razpon 36 let, ni čutil nihče.

Za pokušino smo si ob prihodu ogledali kraj, obdan z lepimi belimi gorami, s Kočno, Grintovcem, Skuto, Golim vrhom in drugimi. Pravi program pa se je začel tisto sončno popoldne po pozdravu ravnateljice in uvodnem sestanku vodje tečaja. Kup uporabnih podatkov o načinu hoje, potrebni zimski opremi, nevarnostih in vrstah plazov smo si pridobili na predavanjih tega popoldneva. Za nagrado po prvem preživelem dnevu smo imeli priložnost okusiti dobrote iz lonca tečajniškega kuharja Daneta, ki nas je potem enako razvajal še ves teden.

Drugi dan smo se odpravili na Turni in Skubrov vrh, ki sta bila na debelo zasnežena. Tisti, ki smo hodili zadaj in nismo imeli veliko dela z gaženjem, smo lahko uživali ob pogledu na belino, ki je pokrivala pokrajino. Po »čokoladnem« odmoru smo se vživljali v situacijo zimskega spanja pod zvezdami: po skupinah smo zidali zasilne »vile«, v katerih je bilo prostora za tri do deset ljudi, pač odvisno od graditelja in telesnih mer sodelavcev. Popoldne so si nekateri ogledali posnetek prvenstva v ekstremnem smučanju, Tatjanino predavanje o aspirinčkih, zmrzjenih prstih, zlomljenih ključnicah in drugem ter »častno« predavanje z diapozitivi **Drejca Karničarja** o smučanju s himalajske Anapurne.

Naslednji dan, ki je po kratkem spanju prišel prehitro, smo dopoldne namenili plezanju po slapu, izdelavi vrvene ograje ter poskusnemu iskanju ponesrečenca v plazu z lavinsko žolno. To jutro smo pošteno občutili bližino mraza in nekateri smo si zastavljali vprašanje, ali bo to pravi trenutek za praktično izvedbo prve pomoči. Popoldne nas je nekaj odšlo v telovadnico na plezanje,

drugi so se odločili za plezanje po spalnih vrečah, oboji pa smo približno enako uživali v svoji popolnanski rekreaciji. Pa so telovadnico in tople spalne vreče spet zamenjali trdi stoli ter namesto sanjskih vil in škratov sta pred nami spet sedela »profesorja« orientacije in GRS Jože in Franc. Pri obeh smo se ubadali z istim vprašanjem izgubljenosti, le da smo pri prvem govorili o preventivi, pri drugem pa o kurativi. Zvečer smo si na diapozitivih ogledali mozaik Jožetovih srečanj in drobnih trenutkov, preživetih ob divjih tokovih rek, ob hrumečih slapovih, med drobnimi rožicami, v zatonu dneva ter ob srečanju ljudi in zivali.

Ker se je teden bližal koncu, so temu primerno tudi noge postajale iz dneva v dan težje. Sprehod pod Virnikov Grintovec in Žmitkov vrh, predviden za naslednji dan, je bil zato kot balzam. Dan je bil ravno pravšnji za pašo. Pisane postave so mirno, vsaka na svojem koncu pašnikov, prežvekovale sendviče s salamo in jih pridno namakale s toplim sadnim čajem. Nihče nas ni motil s predavanji, nihče ni od nas zahteval nič nemogočega, le pasli smo se in se predajali soncu. Toda kljub lenarjenju smo opravili »pomembno« reševalno akcijo, saj nas je, šesterica neizkušenih reševalcev, v zelo kratkem času s sondami našla pogrešanega — nahrbtnik. Popoldne je bilo v enakem slogu še orientacijsko tekmovanje, ki mu po konkurenci in težavnosti ni bilo para.

Zadnji večerji je sledila proglasitev najboljših in predajanje zavidanja vrednih nagrad, nato pa še družabni večer.

Tudi zadnje dopoldne pred odhodom domov smo šli na izlet: ker je slap Čedca najvišji slovenski slap, bi bil greh, če bi zamudili pogled na njegovo zimsko podobo in odšli z Jezerskega, ne da bi se prej povzpeli pred njegovo obličje. Čeprav se je pred dnevi en del slapa odlomil, je pred nami nastopil karseda pokončno in veličastno.

Tistih pet dni smo bili otroci gorā. Naša leta in naši poklici so se zllili v en sam cilj: postati del tega stvarstva.

Prva obletnica PD Polje

Pred dobrim letom se je nekaterim zanesenjakom in izkušenim pohodnikom porodila ideja, da ustanovijo planinsko društvo. Prepričani so namreč bili, da je v našem ozjem okolju precej ljubiteljev narave in rekreacijskega pohodništva. Zakaj se torej ne bi organizirali? V družbi je prijetneje. Prav so razmišljali.

Na ustanovnem sestanku v decembru 1994 se je zbralo presenetljivo veliko zainteresiranih, ki so se takoj vključili in Planinsko društvo Polje je pričelo delovati s 105 člani.

Požrtvovalni organizatorji so nam takoj posredovali program izletov in pohodov za leto 1995. Program je bil odlično pripravljen in prilagojen tudi začetnikom v planinstvu. Naj omenim naš prvi izlet na Križno goro nad Škofjo Loko 29. januarja. Mislim, da se je vsakemu udeležencu, kar precej nas je bilo, vtisnil v spomin. Vreme je bilo za ta zimski čas lepo, saj nas je sonce prav prijetno grelo, ko smo se vzpenjali po še zasneženih blagih holmcih in mimo znamenitega Crngroba. Vsak naš pohod je bil doživetje zase in vsak nas je po svoje obogatil.

Seveda so se ture po težavnosti stopnjevale in 13. avgusta smo bili že sposobni brez težav osvojiti Stol.

Število udeležencev se je iz meseca v mesec večalo (do 54), najeli smo si že avtobus, kar nam je omogočalo, da se ne vračamo po isti poti.

Kot zanimivost je treba povedati, da so bili naši prvi izleti družinski, se pravi od najmlajših pet-, šestletnikov, očkov in mamic, do starejših dedkov in babic, kar je seveda svojevrstna pestrost. Sčasoma pa je mlada generacija začutila željo po zahtevnejših turah. Ustanovili so Mladinski odsek in si zastavili zahtevnejši program, ki ga že dosledno izvajajo.

Omeniti pa moram nekaj, kar se mi zdi pravzaprav najpomembnejše pri teh naših skupnih pohodih; to je izjemna složnost, potrpežljivost, dobrovoljnost. Nikoli ni bilo čutiti nikakršne nejevolje, četudi nam je, recimo, vreme ponagajalo. Na Golico nas je, na primer, ves čas pral dež, nad 1250 metri višine pa je bil

pravi snežni metej. V koči na Golici skorajda ni bilo prostorčka, kjer bi si lahko preoblekli do kože premočena oblačila. Toda nihče se ni pritoževal, pa tudi prehladil ne.

Nekaj podobnega je bilo na Blegošu 26. marca, ko se nam je sneg udiral do kolen in več in se je bilo težko spuščati drugače kot po zadnji plati. Prav zabavno!

Ob tej naši prvi obletnici nas je obdor našega planinskega društva prijetno presenetil z vabilom na predavanje alpinista leta 1995 **Janeza Jegliča**, podkrepljeno, jasno, z diapozitivi z njegovih podvigov v Himalaji, Južni Ameriki in Kaliforniji. Celo uro nam je zastajal dih ob neverjetnih dosežkih našega alpinista. Le kako lahko nekdo zbere toliko fizične in psihične moči in prepleza — za nas, običajne planinske pohodnike — nedostopno grozljivo visoko kamnito gmoto!

Kot se za obletnico spodobi, smo srečanje, ki se ga je udeležilo preko sto planincev, popestrili najprej s pesmijo, nato še z zakusko. Odlični orehovi štrukeljci in druge domače dobrote, prispevek naših najpožrtvovalnejših članic, dobra kapljica, vse to je prispevalo, da sta se prijeten pomenek in kramljanje kar precej zavlekla.

Spet smo ugotovili, da nam naše druženje prinaša veliko zadovoljstva in mislim, da ga bomo z veseljem še naprej gojili in plemenitili.

Meta Podlipnik

Problematično Krnsko jezero

Nekatere raziskave so pokazale, da naj bi bila Koča pri Krnskem jezeru potencialni večji onesnaževalec nižje ležečih vodnih virov. V Planinskem društvu Nova Gorica, ki upravlja to kočo, imajo na take podatke pripombe, ker smatrajo, da je ta problem večplasten: poleg njihove koče, ki ima po besedah njihovega funkcionarja **A. Kebra** dobro urejeno kanalizacijo s triprekatno greznico, je v bližini tudi planina z ovčami, ki prav tako lahko onesnažuje vodne vire. Hidrogeologi bodo raziskave nadaljevali, poskušali ugotoviti deleže krivde in predlagali, kaj bi bilo treba storiti, da se onesnaževanje odpravi.

50 let Postaje GRS Kranj

Postaja GRS Kranj praznuje letos 50-letnico svojega humanega dela. V zgodovinski spomin kranjske gorskoreševalne službe so z velikimi črkami zapisani **Ivan Lampret**, **Ciril Hudovernik**, **Tone Dovjak** in **Tine Prinčič**, ki sta se jim pridružila komaj 16-letnika **Sašo Slavec** in **Emil Herlec** in le nekoliko starejši **Franc Jezeršek**. K »bazi«, Postaji GRS Kranj, sta bili priključeni tudi GRS Tržič in Jezersko, kjer so med drugim delovali **Murovec**, **Tepina**, **Ekar** in **Kemperle**. Postaja se je pozneje plemenitila z izkušenimi alpinisti **Slavo Jenko**, **Jožetom Žvokljem**, **Alojzom Smolejem**, **Petrom Kešetom**, **Francem Gašperlinom**, **Romanom Herlecem**, **Radom Jenkom**, **Daretom Preisingerjem** in še nekaterimi.

Tako je bila postaja do šestdesetih let kompletna in usposobljena za vse vrste nudenja pomoči in reševanja. V veliko strokovno pomoč so ji bili tako takrat kot so ji še zdaj organi za notranje zadeve, milica in policija. Po šestdesetih letih pa se je GRS začela še hitreje razvijati, pomemben je bil tudi njen delež pri reševanju na smučiščih. Prav kranjska GRS je bila le nekoliko pozneje model pri uvajanju helikopterskega reševanja v naših gorah. Kar zadeva spretnostne vožnje z akia čolni, je treba povedati, da so bili Kranjčani če že ne prvi, pa vedno vsaj solidno uvrščeni in predvsem niso nikoli polomili svojega akia čolna.

Tudi gospodarska žilica jim ni dala miru in so si na temeljih gradbenega objekta PD Kranj uredili simpatično zavetišče na Kravcu. Sicer pa je delo kranjske GRS podrobno opisano v knjigi **Marijana Krišlja Gore** v ljudeh.

V vseh letnih časih so kranjski gorski reševalci reševali na Storžici, Grintovcu, Kočni, Dolgem hrbtu, Košutniku, Sv. Jakobu, Makekovi Kočni, Zg. Ravni pod Dolško škrbino in še marsikje drugje. To so lahko storili, ker so člani aktivni plezalci in predvsem klasični alpinisti, ki se lahko pohvalijo s smermi zgornjih težavnostnih stopenj. Med njimi je treba omeniti pokojnega **Nejca Zaplotnika**, brata **Andreja** in **Marka**

Načelnik GRS Kranj Mitja Brajnik in inštruktor Zvone Korenčan na proslavi 50-letnice te gorskoreševalne postaje

Štremflja, novega načelnika AO Prinčiča, brata Markič, Kranjca.

Kranj ima srečo tudi s kakovostnim inštruktorskim kadrom: nekdanji bil to Jože Žvokelj, zdaj so **Tone Langerholc**, **Stane Rotar**, **France Zupan** in še predvsem inštruktorspecialist **Zvone Korenčan**. V članstvu GRS pa je tudi helikopterska ekipa Letalske policijske enote, usposobljena za reševanje v gorah. Ob letošnjem jubileju so med drugimi spregovorili župani novih občin Preddvor, Cerklje in Mestne občine Kranj ter vsestransko pozitivno ocenili delo GRS. Podobno oceno

je dal tudi načelnik UNZ Gorenjske **Ivan Hočevnar**.

Sedanje moštvo Postaje GRS Kranj šteje 12 članov, 30 reševalcev, 14 pripravnikov, 9 inštruktorjev, 4 zdravnike ter 22 pilotov in mehanikov Letalske policijske enote. Načelnik GRS Kranj je **Mitja Brajnik**, sicer tudi šef gorske policije, alpinist in turni smučar. Območje delovanja kranjskih gorskih reševalcev je območje občin Naklo, Šenčur, Cerklje, Preddvor in Mestne občine Kranj ter del Storžiča.

Pri PD Kranj znajo ceniti delo svoje GRS, katere člani so lani sodelovali

Reševalci se neprestano izpopolnjujejo in obnavljajo znanje, da lahko pomagajo, ko je potrebna njihova pomoč

Foto: Franc Ekar

na 11 reševalno iskalnih akcijah in pri 150 posredovanjih na urejenih smučiščih, pa tudi na številnih preventivnih akcijah, pohodih in dežurstvih ter poleg tega pomagali pri izgradnji in obnovi koč na Kališču, Ledinah in Krvavcu.

F. E.

Občni zbor PD Zabukovica

Že sklic občnega zbora PD Zabukovica na 8. 3., na dan žena, ima svojo simboliko. Po eni strani so se v društvu hoteli oddolžiti ženskam za njihovo delo, ki ni zanemarljivo. Med poverjeniki so ženske najbolj marljive, mladino poleg načelnika vodijo pretežno ženske. Po drugi strani pa so v društvu akcije, ki imajo popolnoma »ženski značaj«, kot so vsakoletna košnja žena ali vsakoletni pohod žensk na Hom. Lani je bilo na 8. pohodu 151 žensk. Vse, ki so prišle na občni zbor, so prejele nagelj. Štefka, ki je bila v delovnem predsedstvu, je dobila šopek v imenu vseh članic društva. Podaril ji ga je predsednik MDO Savinjska **Martin Aubrecht**.

Planinskega predavanja ni bilo, na začetku in na koncu so slovenske ljudske plese zaplesali člani folklorne skupine France Prešeren iz Celja, mladi so v pristrčnem programu, polnem petja in recitacije, prikazali svoje delo. Lani so se spomnili prvega sprejema in prvega organiziranega izleta mladih leta 1970 na Uršljo goro. To srečanje mladih je kot proslava ob 45-letnici društva zelo lepo uspelo.

Lani sta bili dve proslavi, dvoje srečanj: eno je priredil mladinski odsek, ki je pripravil tudi orientacijsko tekmovanje, proslavo ob 45-letnici pa upravni odbor.

Letos je še več jubilejev. Med drugim je bil leta 1971 imenovan gradbeni odbor, ki je pričel graditi planinsko koč na Bukovici. Letos je tudi 25 let, odkar se je za vedno poslovilo celotno društveno vodstvo: gospodar se je smrtno ponesrečil pod vrhom Homa, tajnika je pobrala bolezen, predsednika je vzela cesta. Letos je obletnica, kar se je leta 1926 rodil slovenski pisatelj, veliki ljubitelj Homa in prvi propagandist v društvu **Drago Kumer**. 237

Na občnem zboru so čestitali **Florjanu Nunčiču, Božu Jordanu** in **Stanetu Štormanu** za priznanja MDO Savinjska, ki so jih prejeli na sestanku markacistov na Mariji Reki za vsestransko delo v planinski organizaciji.

Žal ni nikjer poudarjen srebrni jubilej Boža Jordana. Leta 1971 zasledimo prvi njegov prispevek v Planinskem vestniku (št. 3: Ing. Božo Jordan: »Matkov kot z Mrzlo goro in Škafofom«) in če preštejemo vse njegove prispevke (članki, obvestila, vesti itd.), vidimo, da je bilo do leta 1996 objavljeno 350 enot (v PD Zabukovica so ob pisanju kronike napravili pregled objavljenih prispevkov).

Opozoriti moramo še na eno obliko dela — skupnega dela starejših članic PD Žalec in Zabukovica. To je »skupina za samopomoč«, ki šteje približno 30 članic. Ta skupina zelo rada hodi v gore, prehodi hočejo Savinjsko planinsko pot, bile so pri Triglavskih jezerih, na Okrešlju, Uršlji gori; med njimi so »dekleta«, ki štejejo prek 80 let.

Ob zaključku se je delovni predsednik zahvalil **Karliju Kolarju** in **Radu Cilenšku** za dolgoletno delo v društvu. Karli Kolar je leta 1972 postal član propagandnega odseka, kasneje je bil načelnik tega odseka in od leta 1984 do 1996 vseskozi član gospodarskega odseka, od leta 1988 namestnik načelnika in od leta 1991 še podpredsednik društva. Rado Cilenšek je bil član upravnega odbora od leta 1977, od leta 1993 pa član in predsednik častnega razsodišča. Nešteto plakatov in našitkov za pohode je bilo izdelanih v družini Kolar in Cilenšek. To delo prikazuje izpis iz kronike društva za leto 1993.

Občni zbor je izzvenel v prisrčnem pogovoru o tem, kako naprej. V Libojah, na primer, želijo, da bi organizirali pohod na Kotečnik, v Matkah pripravljajo gasilsko vajo na Homu, skupaj z mladimi iz Braslovč in Vinske gore si mladi iz PD Zabukovica želijo, da bi bili zopet skupaj v poletnem planinskem taboru kot leta 1995.

V programu so se spominjali planinskega vodnika Lojza iz Vinske gore, ki je imel v taboru na skrbi

krave, ki so obiskovale tabor in ki je ponoči v beli rjuhi strašil po taboru. Naslednji dan, v soboto, je zato še bolj boleče odmevala vest, da je bil Lojz v skupini šestih planincev, ki so odšli na Snežnik in imeli v Šempetru hudo prometno nesrečo. Eden je bil takoj mrtev, pet članov PD Vinska gora pa je bilo huje poškodovanih, med njimi Lojz.

Franc Ježovnik

Občinska nagrada Cirilu Hudoverniku

Decembra 1995 je bila ob na novo imenovanem občinskem prazniku Mestne občine Kranj prva nagrada ob tej priložnosti namenjena in podeljena **Cirilju Hudoverniku**, predvojnemu alpinistu, povojnemu gorskemu reševalcu, alpinistu, organizatorju Planinskega društva Kranj, planinskemu gospodarstveniku in bivšemu predsedniku Planinskega društva Kranj. Ciril je bil kot skromna, vendar ustvarjalna osebnost vedno v ozadju v osrednji krovni planinski organizaciji; tako kot se številni drugi tudi ta društveni delavec ni dobil mesta v kroniki slovenske planinske ustvarjalnosti. Toda krivice se slejkoprej pošteno popravijo.

F. E.

Stolpnik je pozimi kakor dvatisočak

Vremenska napoved je obetala lepo vreme in prav mikalo me je že, da spet natakem planinske čevlje in pojdem na Konjiško goro.

Sonce je polizalo ves sneg na južnih legah, jaz pa sem se odločil za potep do vrha Stolpnik (1012 m) na Konjiški gori. Ura se je bližala deveti, ko sem otovorjen z malico in fotoaparatom krenil po svežih markacijah pri starem gradu v hrib. Kmalu mi je bilo žal, da je tako toplo, saj se mi je udiralo v sneg, ker pot vodi po gozdu in sneg tam leži dlje. Kmalu sem se po vseh štirih prigrizel do gozdne ceste, a trma mi ni dala miru in sem jo mahnil dalje po markirani poti v breg.

Steza se je vila po hribu in včasih jo je zmanjkalo ali pa so padle nanjo ogromne smreke, davek te zime in zledu.

Moker do kolen sem trmoglavil dalje v hrib in prišel spet na cesto, kjer za hip markacije vodijo popotnika po stari gozdni poti do prevala Grofov štant. (Upam, da **S. Klinar** ne bere tega, ker res nisem prepričan v pravilnost zapisa nekaterih imen.) Tu kaže višinomer že kakih 800 metrov nadmorske višine in preostane mi le še zadnji del poti.

Hrabro stopim v sledi nekega predhodnika, a brž ugotovim, da je on šel tod po pomrznjenem, jaz pa na veliko žalost po udirajočem se snegu, globokem do 40 cm.

Večkrat srečam sledi divjega prašiča in nelagodno zgrabim za palico ter se oziram okoli. Kraški svet je tu zelo viden in pot se vije preko vrtač do globeli in spet na dno vrtač. Snega je do kolen in preklinjam sonce, ker je tako neusmiljeno opravilo svoje pomladansko delo.

V čevljih imam veliko vode in snega, za hlačnicami pa tudi. Pot pa se vije dalje in me muči. Tekmujeva, kdo bo koga. Zmagujem, saj že vidim vrh in na njem novo skrinjico z žigom, ki so jo postavili planinci iz Konjic za pohod na Stolpnik, ki bo tradicionalen (26. 12.) skupaj s tudi načrtovanim tradicionalnim pohodom 26. junija.

Južni veter buči, ko že drugič vpisujem svoje ime v knjigo obiskov vrha. Prvič, na prvem zimskem pohodu, snega ni bilo, zato pa je deževal led. Morda je to moj zadnji obisk tu, preden bo železni stolp neizbrisno spremenil podobo vrha; PD ga kani postaviti še letos in našo goro povišati za 20 metrov. Stolpnik ni raj za alpiniste, je pa dokaj dolg dostop nanj, kakor tudi na večino drugih vrhov na tej gori.

Zemljevidu (Pohorje, vzhodni del, 1 : 50.000) se pozna starost in neažurnost. Lovskih stezic in gozdarskih potov ni več tam, kjer jih kaže zemljevid, nastale so nove.

Odrpavim se z vrha in gazim sneg do Grofovega štanta, hrabro skakcem v luknje in se kmalu pridrsam na preval. Od tod se zaradi vode v čevljih odpravim po gozdni cesti nazaj do pokopališča v dolini, kjer sem pustil avto.

Stolpnik priporočam vsem, ki žele samoto (vsake tri dni statistično en

obiskovalec vrha) in lepo gozdno pot, zlasti jeseni in na pomlad, kajti poleti lahko grenijo obisk kače in predvsem mrčes.

Primož Hudolin

Mladinski tabori MDO Savinjska

Ob pospravljanju je naša mentorica planinske skupine na soli odkrila dokumente, ki lepo osvetljuje delo mladit. Poglejmo nekaj dokumentov, ki dokumentirajo začetek planinskih taborov na našem območju!

21. marca 1983 je bila seja članov odbora za delo z mladino pri Meddruštvenem odboru in načelnikov mladinskih odsekov. Sklenjeno je bilo, da organizirajo tabor mladit v Logarski dolini. Predvideno je bilo sedem izmen po teden dni. V prvi izmeni bi bili mladi iz Zabukovice in Aera, v drugi Tabor, Gornji Grad in Laško, v tretji Laško, v četrti Polzele, tri izmene pa bi bile iz Celja. Imenovan je bil štab, ki ga je vodil **Adi Vrečer**, člani pa so bili **Fanika Lapornik**, **Miran Blagotinšek** in **Stane Gržina**.

4. aprila 1983 je bila 10. seja odbora za delo z mladino, ki jo je vodila Fanika Lapornik. V tabor je Prebold prijavil 5 pionirjev, Rogaška Slatina 6, Zabukovica 15 in ostaja v prvi izmeni z Aerom (3), kasneje se pridruži še Vitanje.

9. maja so bile dokončno določene izmene: v prvi je bilo Velenje, Celje ima dve izmeni, Luče ima samostojno izmeno.

To so prvi dokumenti o organizaciji taborov.

Že 28. 3. 1983 je MO PD Zabukovica obvestil starše o organizaciji tabora. V dokumentu preberemo, da bo tabor od 14. do 21. julija 1983. Starši so bili obveščeni, da je za varnost otrok poskrbljeno, predstavljeno je bilo delo v taboru in življenje pod šotiri.

Vsi udeleženci tabora so prejeli seznam potrebne opreme, katere dokumente morajo imeti pri sebi, opozorjeni so bili, da morajo imeti pri sebi naslov staršev itd.

Ohranjen je spis **Tine Veligošek** iz 4. razreda OŠ Griže, ki opisuje življenje v taboru v Logarski dolini, in pripis **Adija Vidmajerja**, predsednika

MDO Savinjska, ki prosi, da bi spis objavili.

Vsega skupaj so mladi taborili v Logarski dolini štirikrat. Kasneje se je tabor selil drugam: na Jezersko, v Kamniško Bistrico itd. Menjali so se udeleženci tabora, nekatera društva so odpadla, prišla so druga. Leta 1995 so bili na Pokljuki.

Zadnja leta posamezne skupine izdajajo tudi svoj bilten tabora.

Do sedaj je bilo 12 taborov, leta 1991 pa ga ni bilo. Tabori so uspeli, čeprav v poročilu Občinske zveze za telesno kulturo ni besede o njih.

Franc Ježovnik

Zimski pohod na Porezen

Odločil sem se, da grem tudi sam s planinci PD Ljubljana Matica na zimski pohod na Porezen. V pisarni društva sem povprašal, če organizirajo pohod in prijazen uradnik mi je potrdil in me še opozoril, da je v avtobusu le še malo prostih mest. Zato mi je predlagal, naj pohitim z vplačilom.

Res je bil avtobus v nedeljo popolnoma poln. Prek Sorice smo se pripeljali na Petrovo Brdo, kjer smo imeli za kofetarje krajši postanek, od tod pa smo vzeli pot pod noge. Pomočnik vodje, mož v najboljših letih, je hodil prvi, vodja Slavko Krušnik, znan po mnogih zabavnih knjigah s planinskih poti in anekdot, pa me je počakal, ker je hotel hoditi zadnji, da bo imel vse svoje ovčice pred seboj. Spustila sva se v resne in zabavne pogovore, med katerimi sem izvedel marsikatero še ne znano modrost starejšega.

Kmalu so naju začele prehitevati manjše skupine mlajših pohodnikov in tudi srečevala sva najzgodnejše, ki so se že vračali z vrha. Tudi midva sva že po pol ure dohitela gospo srednjih let iz naše skupine, ki je vse teže hodila. Zaupala nama je, da je v zadnjih dneh imela nekaj težkih trenutkov v dolini in da ji misli na to ne dajo dihati. Kljub temu, da sva prevzela njen nahrbtnik in se skušala pogovarjati z njo o vseh mogočih drugih stvarih, smo hodili vsaj tričetrt ure bolj počasi kot naša glavna skupina. Na vrhu, kjer je bila megla še gostejša in je pihal veter »kot na severnem

tečaju«, nas predhodniki niso počakali, ampak so odšli proti končni postaji pri Bolnici Franja.

Vrh Porezna je bil kot pravo mravljišče. Pohodnikov je bilo kljub slabemu vremenu res veliko. Nekateri so se krepili s prineseno, drugi s kupljeno hrano, tretji so se hoteli le odžejati, mnogi med njimi pa so mrzlično iskali okence, kjer bodo dobili ustrezen žig. Več planincev, ki so v megli in vetru izgubili orientacijo, nas je spraševalo, kje vodi pot na Petrovo Brdo in kje v Davčo. Le v smeri Cerknega je tekla močnejša reka ljudi; če si se ji pridružil, nisi mogel zgrešiti.

Navzdol gredé je bilo več junakov, ki so hiteli in nas prehitevali kot za stavo. Naša trojka je kljub počasnemu koraku dohitela najstarejšo planinko iz naše skupine, ki je prestavljala vsako nogo posebej, čez čas pa si je po nerodnem koraku še poškodovala koleno. Kljub svojim letom je bolečino junaško prenašala in nam zagotavljala, da bo sama prišla v dolino. Odklanjala je pomoč in tudi nahrbtnika nam ni zaupala. Trdila je, da ni težak in da jo prijetno greje.

Toda vsake četrte ure so bile bolečine hujše in hoja počasnejša. Šele tedaj smo vsi štirje uvideli, kako nespametno je, da ne hodi vsa skupina skupaj. Prav gotovo je bilo med vsemi našimi planinci nekaj takih korenjakov, ki bi poškodovano lahko vsaj nekaj časa nosili, mi trije pa smo bili vsak po svoje nesposobni za kaj takega. Vsi, ki so nas prehitevali, so odhajali v Cerkno in nihče v Bolnico Franjo. Zato sem čez čas odšel naprej, da bi sporočil šoferju, da bomo prav gotovo zamujali vsaj uro. Pospešil sem korak, med potjo pa sem se spomnil, da nosim s seboj mobilni telefon. Poklical sem policijo na številko 92 in jih prosil za posredovanje. S postaje v Novi Gorici so mi sporočili, da bo prišla patrolja iz Idrije s terenskim vozilom na križišče planinskih poti. Le nekaj minut zatem so sporočili, da pot ni prevozna, zato smo se odločili, da ne gremo v pet kilometrov oddaljeno Bolnico Franjo, ampak v dva kilometra oddaljeno vas Poče. Že na cesti sreči vasi so čakali gasilci, 239

obveščeni o nesreči. Sedli smo v njihovo terensko vozilo, se odpeljali do najvišje ležeče hiše ob poti, od tu pa odšli še nekaj dalje v gozd z nosili. Tu smo se srečali s štirimi postavnimi fanti Gorske reševalne službe, ki so nas iskali vse od vrha Porezna. Ko so planinko prinesli do terenskega vozila, se je pripeljal še dežurni zdravnik iz Cerknega v spremstvu tamkajšnjega župana. Tudi sam bi volil zanj na prihodnjih volitvah, če bi bil doma izpod Porezna!

Laže in uspešneje bi rešili te težave, če bi bili na to pripravljeni. Poznati bi morali vsaj nekaj telefonskih števil: GRS na terenu, gasilcev in gostišč v vaseh pod goro. Manj nestrpnosti med člani skupine bi bilo, če bi hodili v strnjeni skupini ali pa bi imela prvi in zadnji, torej vsaj oba vodnika, med seboj telefonsko zvezo. Prijaznosti policistov na postajah in reševalcev pa nikakor ne bomo pozabili. Ob prihodnjem izletu jih bomo še enkrat obiskali, čeprav upamo, da ne bomo imeli nesreče.

Ciril Velkovrh

Čemšeniška (Velika) planina

Z Izlak pelje prek Brezja in Prvin ter Čemšenika planinska pot na vrh Čemšeniške (Velike) planine (1209 m). Tja gor pelje poleg tega tudi pot s Trojan (563 m) in z Vrha nad Javorjem mimo »lepotice« Krvavice. Severna stran je gozdnata, medtem ko je južna travnata in strma.

Skupina zagrebških planincev nas je prišla iz Izlak do vrha in planinskega doma, o katerem je težko reči, ali je lepši od zunaj ali od znotraj. Dom je lepo urejen in čist, nadvse gostoljuben, pa tudi cene so primerne. Tam smo srečali zakonski par iz Češke, ki je bil prijetno presenečen nad obiskom Zagrebčanov na Čemšeniško planino.

Naš sestop v Čemšenik je bil kar precej nevaren, saj je bilo na poti veliko ledu in snega; čeprav je sicer pot mogoče prehoditi v 40 minutah, smo mi zanj potrebovali kar 100 minut. Ker v Izlake nismo prišli, kot smo načrtovali, smo seveda zamudili vlak proti Zagrebu. Čakali

smo v Dobovi, kjer smo obujali lepe in »nevarne« spomine tega dne, potem pa smo se vrnili v svoj Zagreb.

Josip Sakoman

Pohod na Hom

PD Zabukovica organizira že deveto leto zapovrstjo v začetku marca pohod žensk na Hom (609 m) k planinski postojanki. Letos se je pohoda udeležilo 142 žensk (lani 151); le 42 je bilo novih, 14 se je pohoda udeležilo petkrat in dobilo vazo v spomin, 8 pa vseh pohodov. Vsakokrat pripravijo kratek kulturni program, vsako leto nov spominski žig, za dokumentacijo pa poskrbi Milan Polavder.

B. J.

Iz Celjske »dimljine« gor v planine

Dne 1. januarja štorovski in celjski planinci že peto leto zapored preganjamo novoletnega mačka na Tovstem vrhu in Svetini in lahko rečemo, da bo ta maček ob takšni organizaciji, kot je bila letos, poginil, še preden se bo trdno postavil na vse štiri tačke. Pohodniki smo se namreč letos prepolovili, pa še od teh 18 jih je morda komaj polovica prišla na cilj peš. V planinskem domu na Svetini ni bilo nikakršnega žiga, da o brezplačnemčaju kot pred leti ne izgublamo besed.

14. januarja pa se nekateri podamo skozi Hudičev graben na Tovsti vrh. Sneg in žled sta to zimo v njem naredila pravo razdejanje na tej za nas prelepi poti. Letos si Hudičev graben še dodatno zasluži svoje ime. Bilo bi pa lepo, če bi takšna pot tudi ostala in naj jo po svoje urejuje narava; planinci in ljubitelji narave bi se že prebili skozi, Celjanom pa bi ostal delček narave, kakršna se sama ustvarja.

Gora Oljka je razred zase glede obveščanja in organiziranosti na tradicionalno jajčno soboto, 20. januarja. Za približno 350 do 400 pohodnikov je bilo tudi toliko jajčk, da očaju ne govorimo.

Tudi planinci iz Poljčan ne sedijo križem rok. 27. januarja so organizirali 3. zimski pohod na Boč. Za res množično udeležbo je bilo v

»karavli« na vrhu poskrbljeno za brezplačen čaj in pekovske dobrote; posebno čaj se je pošteno prilegel, saj nas je »ostrivec« po poti dobro bril in povzročal inje in ivje, na »karavlo« pa je bil res pravljen pogled.

Za 8. pohod na Ramšakov vrh smo si čez noč naročili sneg. Iz Dobre smo gazili po celcu do vrha, kar je tudi svojevrsten užitek. V lovski koči na Lopatniku pa je vsako leto zelo lepo in vedno bolj domače.

Nekoč tako množični pohodi po poteh XIV. divizije so v letih osamosvojitve nekoliko zamrli. PD Laško je ponovno pričelo oživljati to zamrlo tradicijo oziroma svečanost na dan 7. februarja v Sedlarjevem na hrvaški meji, na dan, ko je XIV. divizija prekoračila slovensko mejo. Iz Celja je bil organiziran avtobusni prevoz preko Prevorja (brezplačno čaj, kava) v Sedlarjevo, kjer je bila ob 11. uri svečana proslava pri spomeniku XIV. divizije. Za »premik« proti domu so poskrbeli fantje iz TO s terenskimi vozili. V Prevorju pa je bil še slavnostni zaključek.

10. februarja smo po delčku te poti hodili že petnajstič v organizaciji PD Dramlje (Dramlje—Spitalič—Uršula).

Arihova peč na Bleščeči planini na Koroškem ima magično moč. 3. marca smo se množično povzpeli na to 1060 metrov visoko planino, nekateri že osemnajstič, zameteno s snegom in obsijano s soncem — res bleščečo. Za nekatere je bila tura kar naporna; na poti je bilo približno 40 do 60 centimetrov polzmrznjenega snega.

Stanč

Zahvala za čestitke

Planinski vestnik je dobil precej čestitk, s katerimi so nam naši bralci voščili velikonočne praznike. Med drugim smo dobili tudi voščilo Radia Ognjišče, s katerim nam uredništvo želi »obilje veselja, blagoslova in notranjega miru«. Ker so, menimo, vse te čestitke namenjene tako uredništvu in upravi Planinskega vestnika kot enako bralcem naše revije, se v imenu vseh treh vsem odpošiljateljem takih voščil lepo zahvaljujemo.

Uredništvo PV

KAVKA

VAROVALNI PAS PLANINEC / GORNIK

Samovarovanje ob jeklenici (jeklena vrv) na zavarovanih planinskih poteh. Upošteвайте: obstaja možnost, da je jeklenica poškodovana (strela, padajoče kamenje) in je zato njena nosilnost zmanjšana ali ničelna. Prav tako so lahko poškodovani ali izpuščeni krajni ali vmesni klini kjer je napeta jeklenica...

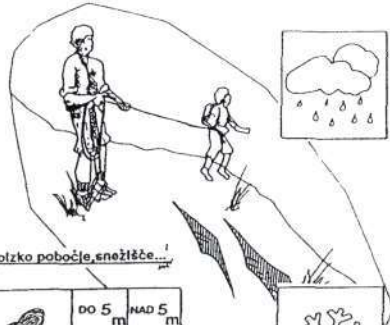
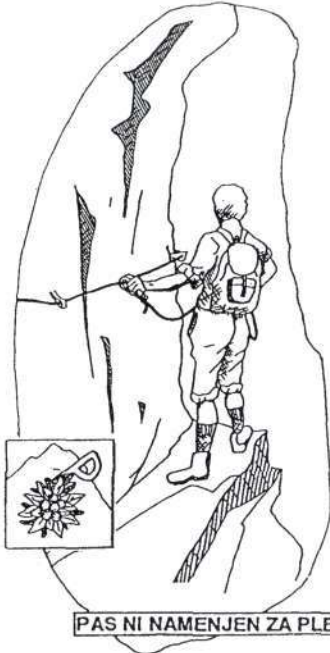
Pazljivost pri vertikalno (navpično) napeti jeklenici ne bo odveč.

Pri zdrsu lahko nastopi večmeterski padec. Tako je lahko

v trenutku sila večja od 300 daN (#300kg)!

V teh primerih je smiselna tudi uporaba zavorne ploščice. Le-ta »vpije« določen del nastale sile, ker se poveča čas zaustavljanja. Vrv drsi skozi luknjice. Kot v ostalih primerih varovanja je treba tudi pri tem uporabiti ustrezno testirano (UIAA) plezalno vrv. **Zahtevnost zavarovane plezalne poti in razmere naj bodo vodilo pri izbiri varovalne opreme.** Kadar je možnost večjih padcev, priporočamo uporabo plezalnega pasa.

Varovalni pas "PLANINEC" se tako lahko uporablja, kjer lahko pride do zdrsa - manjši padec ob jeklenici ali predhodno izdelani vrtni ograji (prečenje skupin). Kot varovanje v navezi uporabljajte le VAROVANJE OD ZGORAJ (Top Rope).

PAS NI NAMENJEN ZA PLEZANJE, VISENJE V PASU.

spolzko pobočje, snežišče...

 UIAA # 9 x 11 mm	DO 5 m	NAD 5 m
	✓	?

PREVIDNOST

Nevarno
Danger

OK

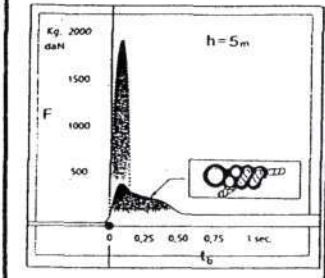
NAVEZOVANJE

L ≈ 3.5 m

2a

2b

VOZLI

VPONKE

OK

Nevarno
Danger

?

TESTIRANO NA ZRMK V LJUBLJANI
 tested in ZRMK (Ljubljana)
 DN 340/93

**Mrak Ivan, Gregorčičeva 39
 65280 Idrija, tel.: 065 72 290**

VETROVKE K-WAY ZA
PLANINCE, IZLETNIKE,
SPREHAJALCE...

Tkanina varuje pred
vetrom in s tem tudi pred
zmrzovanjem;
prevlečena je z
vodoodbojnim nanosom,
šivi so lepljeni in zato ne
prepušča vode.
Mikroporozna zgradba
tkanine preprečuje
prodor vodnim kapljicam,
istočasno pa prepušča
navzven veliko manjše
molekule vodne pare,
kar vam zagotavlja
dobro počutje.

Vetrovke K-WAY lahko
dobite v vseh boljše
založenih športnih
trgovinah.
Za društva in večje
skupine nudimo popust.

TREND d.o.o.
PE Ljubljana
Leskoškova 4
61000 Ljubljana
Tel.: (061) 448 242
(061) 443 434